TRE BERÄTTELSER

(SJUKSALEN N:o 6 — NAMNSDAGSFESTEN MIN HUSTRU)

AF ANTON P. TSCHECHOF

Öfversättning från ryskan af WALBORG HEDBERG

STOCKHOLM. ALBERT BONNIERS FÖRLAG. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1896.

Förord till den elektroniska utgåvan

Ett exemplar i Linköpings stadsbibliotek (äldre samlingarna) digitaliserades i april 2015. Bandet omfattar *Tre berättelser* (1896) och ***Musjikerna med flera berättelser*** (1897). Projekt Runeberg presenterar dem som två böcker, eftersom de har olika utgivningsår, olika översättare och varsin sidnumrering. Därför ingår främre pärmen här och bakre pärmen i den andra boken.

Anton Pavlovitsch Tschechof

är född 17 januari 1860 i Taganrog; hans far och farfar voro lifegne. Efter att ha gått igenom gymnasiet i Taganrog, studerade Tschechof till läkare vid universitetet i Moskva, där han tog examen 1884. I litteraturen debuterade han år 1879 med små folklifsskildringar och humoristiska skisser i olika tidningar. Sedermera utgaf han åtskilliga berättelsesamlingar, »Humoristiska berättelser», 1887, »I skymningen», 1887, och »Bedröfligt folk», 1890. Under de senare åren har han i tidskrifterna »Sjeverni Vjestnik» och »Russkaja Misl» låtit trycka större arbeten (»Steppen», »Eldbränder» och »En ledsam historia»). De sista af hans alster äro »Sjuksalen n:o 6», »En duell», »En okänds anteckningar» m. fl.

Skulle närvarande samling af *Tschechofs berättelser* vinna bifall i Sverige, torde det föranleda utgifvandet af några af de öfriga här ofvan nämnde.

*

Sjuksalen N:o 6.

—

1.

På sjukhusgården ligger en liten flygelbyggnad, omgifven af en hel skog af tistlar, nässlor och vild hampa. Taket är rostigt, skorstenen till hälften nedrasad, trappstegen murkna och öfvervuxna af gräs, och af rappningen finnas endast spridda lämningar kvar. Fasaden vetter åt sjukhuset, baksidan åt öppna fältet, hvarifrån den skiljes genom ett grått plank med hvassa, uppåtstående piggar. Piggarna, planket och flygeln ha detta egendomligt dystra och eländiga utseende, som man hos oss endast finner på sjukhus- och fängelsebyggnader.

Om ni icke är rädd att bränna er på nässlorna, så låt oss gå den smala gångstigen fram till flygeln och se efter,

hvad man har för sig därinne. Efter att ha öppnat den första dörren, komma vi in i förstugan. Där ligga hela berg af sjukhuslumpor uppstaplade rundt väggarna och kring ugnen. Madrasser, gamla söndriga nattrockar, byxor och blårandiga skjortor, utslitna skor, — allt detta skräp är kastadt huller om buller, ligger där och ruttnar och utsänder en vedervärdig stank.På lumphögen ligger med en pipa i munnen vaktkarlen Nikita, en gammal f. d. soldat med urblekta galoner. Han har ett dystert, aftärdt ansikte, hängande ögonbryn, som ge honom utseendet af en stepphund, och röd näsa; han är liten till växten, ser mager och senig ut, men har stram hållning och ett par duktiga näfvar. Han är en af dessa hederliga, envisa, punktliga och enfaldiga människor, som älska ordningen mest af allt här i världen och därför äro öfvertygade om, att *de* behöfvas. Han slår de sjuka i ansiktet, på kroppen, hvar han kommer åt, och tror fullt och fast, att det annars icke skulle vara någon ordning här.

Därpå kommer ni in i ett stort, rymligt rum, som upptar hela flygeln, om man frånräknar förstugan. Väggarna äro här bestrukna med smutsgrå färg, taket är nedrökt som i ett kök, — det märks, att ugnen röker in och osar. Fönstren äro inifrån tillspärrade med järngaller. Golfvet är grått och flisigt. Det luktar surkål, svafvel, ohyra och ammoniak, och denna lukt gör i första ögonblicket samma intryck på en, som om man komme in i ett menageri.

I rummet stå sängar, fastskruvade i golfvet. På dem sitta och ligga några varelser i blå sjukrockar och med nattmössor, såsom det brukades förr i tiden. Det är dårar.

De äro inalles fem. Endast en är adelsman, de öfriga tillhöra borgarklassen. Den förste från dörren är en lång, mager man med rödaktiga, glänsande mustascher och rödgråtna ögon; han sitter med hufvudet lutadt i handen och stirrar på en enda punkt. I sjukhusjournalen kallas hans sjukdom hypokondri, — i själfva verket lider han af progressiv paralysi.Dag och natt sitter han och sörjer, skakar på hufvudet, suckar och småler bittert; i samtalen tar han sällan del och svarar vanligtvis icke på några frågor. Äter och dricker gör han mekaniskt, när man ger honom. Att döma af den plågsamma hosta, som skakar honom, hans aftärda gestalt och rodnaden på kinderna, har han början till lungsot.

Efter honom kommer en liten liflig, ytterst rörlig gubbe med spetsigt skägg och svart, knollrigt negerhår. Om dagarna går han af och an i sjuksalen, från det ena fönstret till det andra eller sitter på sin säng med korslagda ben på turkiskt manér och hvisslar outtröttligt som en domherre, småsjunger och fnittrar. Samma barnsliga munterhet och lifliga lynne visar han äfven nattetid, då han stiger upp för att bedja, det vill säga, slå sig med knytnäfvarna för bröstet och krafsa med fingrarna på dörren. Det är juden Mosejka, en stackars tok, som blef svagsint för tjugu år sedan, då hans mössfabrik brann upp.

Af alla patienterna i sjuksalen n:o 6 är han den ende, som har tillstånd att lämna flygeln och äfven att gå utom sjukhusporten ut på gatan. Detta privilegium åtnjuter han sedan långt tillbaka, troligen i sin egenskap af gammal sjukhuspatient, och därför att han är en stillsam, oskadlig fåne, en slags gatupajas, som hela staden är van att se omringad af pojkar och hundar. Klädd i en trasig nattrock, en komisk nattmössa och tofflor, ofta barfotad och till och med utan byxor, traskar han omkring på gatorna och tigger utanför boningshusen och bodarna. På ena stället får han kvass, på det andra bröd, på det tredje en slant, så att han vanligen återkommertill sjukhusflygeln mätt och förmögen. Allt, som han bar med sig hem, tar Nikita ifrån honom för egen räkning. Och detta gör soldaten på ett rått och ilsket sätt, i det han vänder ut och in på fickorna och tar Gud till vittne på, att han aldrig mer skall släppa ut juden på gatan, eftersom denne begår sådana brott mot ordningsreglerna.

Mosejka tycker om att visa sig tjänstaktig. Han bjuder kamraterna vatten, breder öfver dem, när de sofva, och lofvar hvar och en att taga med sig en slant åt honom, när han nästa gång går ut, och sy honom en ny mössa; sin granne till vänster, han som lider af paralysi, matar han till och med med sked. Men detta gör han icke af medlidande eller några slags känslofulla bevekelsegrunder, utan för att apa efter sin granne till höger, Gromof, som han ofrivilligt underordnar sig.

Ivan Dmitritsch Gromof, trettiotre år, adelsman och f. d. utmätningsman och guvernementssekreterare, lider af förföljelsemani. Han ligger antingen på sängen, hoprullad som ett nystan, eller går af och an i rummet, liksom för att taga sig motion, men sitter mycket sällan. Han är alltid orolig, upphetsad och går i en slags obestämd spänning och väntan. Det minsta buller i förstugan eller utanför på gården kommer honom att lyfta upp hufvudet

och lyssna: är det för hans skull de komma? Är det kanske honom man söker? Och hans ansikte får ett uttryck af ytterlig oro och afsky.

Jag tycker om hans breda, knotiga ansikte, som är blekt och tärdt af den ständiga inre kampen och ångesten, och som alltid bär samma sorgsna, inåtvända uttryck. Hans grimaser äro besynnerliga ochvittnande om sjuklighet, men de af ett djupt, uppriktigt lidande förfinade dragen äro kloka och intelligenta, och i ögonen lyser en varm, förnuftig glans. Jag tycker också om honom själf, som är artig, tjänstaktig och ovanligt finkänslig i umgänget med alla, utom Nikita. Då någon tappar en knapp eller sked, hoppar han skyndsamt upp ur sängen och tar upp den. Hvarje morgon önskar han sina kamrater godmorgon, och när han lägger sig att sofva, säger han godnatt.

Utom i den ständiga oroliga spänningen och det oupphörliga grimaserandet, yttrar sig också hans galenskap på följande sätt. Ibland om kvällarna sveper han in sig i sin nattrock och börjar, darrande i hela kroppen och med skallrande tänder, gå af och an i salen mellan sängarna. Det ser ut, som om han skulle ha stark feber. Af det sätt, hvarpå han ibland plötsligt stannar och stirrar på kamraterna, märks det, att han vill säga något mycket viktigt, men som han tydligen inbillar sig, att de icke skulle höra eller förstå honom, skakar han otåligt på hufvudet och fortsätter att gå. Dock snart tar begäret att tala öfverhand, och han ger sin tunga fritt lopp och börjar tala hastigt och lidelsefullt. Hvad han säger är förvirradt, feberaktigt, liksom framsagdt i yrsel, osammanhängande och icke alltid begripligt, men däremot låter det så genomgodt både i tonfall och ord. Man hör, att han visserligen är en dåre, men ändå en människa. Det är svårt att på papperet återgifva hans osammanhängande ord. Han talar om den mänskliga dumheten, om våldet, som förtrampar sanningen, om det härliga lif, som en gång skall blomstra på jorden, om fönstergallren, som hvarjeögonblick påminna honom om tyrannernas dumhet och grymhet. Det är som ett förvirradt potpourri af gamla visor, som ännu icke blifvit sjungna till slut . . .

*

2.

För en tolf—femton år sedan bodde på stadens förnämsta gata i sitt eget hus en solid och förmögen ämbetsman, som hette Gromof. Han hade två söner, Sergej och Ivan. Då Sergej som student redan kommit till fjärde kursen, sjuknade han i galopperande lungsot och dog, och detta dödsfall var liksom signalen till en hel rad af olyckor, som störtade in öfver Gromofska familjen. En vecka efter Sergejs begrafning blef fadern anklagad för bedrägeri och försnillning och dömd och dog kort efter på fängelselasarettet i tyfus. Huset och all lösegendomen såldes på offentlig auktion, och Ivan Dmitritsch och hans mor stodo på bar backe.

Förut, medan fadern lefde, hade Ivan Dmitritsch legat och studerat i Petersburg, fått sina sextio, sjuttio rubel i månaden och icke haft ringaste begrepp om hvad nöd ville säga; men nu var det för honom att tvärt förändra lefnadssätt. Han måste från morgon till kväll ge lektioner för en spottstyfver, åtaga sig renskrifning och ändå svälta, ty allt hvad han förtjänade skickade han till modern. Ett sådant lif kunde Ivan Dmitritsch icke uthärda. Han ögonblick påminna honom om tyrannernas dumhet och grymhet. Det är som ett förvirradt potpourri af gamla visor, som ännu icke blifvit sjungna till slut . . .

*

2.

För en tolf—femton år sedan bodde på stadens förnämsta gata i sitt eget hus en solid och förmögen ämbetsman, som hette Gromof. Han hade två söner, Sergej och Ivan. Då Sergej som student redan kommit till fjärde kursen, sjuknade han i galopperande lungsot och dog, och detta dödsfall var liksom signalen till en hel rad af olyckor, som störtade in öfver Gromofska familjen. En vecka efter Sergejs begrafning blef fadern anklagad för bedrägeri och försnillning och dömd och dog kort efter på fängelselasarettet i tyfus. Huset och all lösegendomen såldes på

offentlig auktion, och Ivan Dmitritsch och hans mor stodo på bar backe.

Förut, medan fadern lefde, hade Ivan Dmitritsch legat och studerat i Petersburg, fått sina sextio, sjuttio rubel i månaden och icke haft ringaste begrepp om hvad nöd ville säga; men nu var det för honom att tvärt förändra lefnadssätt. Han måste från morgon till kväll ge lektioner för en spottstyfver, åtaga sig renskrifning och ändå svälta, ty allt hvad han förtjänade skickade han till modern. Ett sådant lif kunde Ivan Dmitritsch icke uthärda. Hanförlorade modet, började bli klen och sjuklig, hvarför han lämnade universitetet och reste hem. Här i den lilla staden erhöll han genom protektion plats vid kretsskolan, men han kom icke öfverens med sina kolleger, lyckades icke göra sig omtyckt af eleverna, utan lämnade snart befattningen. Hans mor dog. Ett halft år gick han utan plats, lifnärde sig endast med vatten och bröd och blef sedan utmätningsman. Denna plats innehade han ända tills han entledigades till följd af sjukdom.

Han hade aldrig, icke ens under sina yngre studentår, gjort något intryck af hälsa. Han var alltid blek och mager, utsatt för förkylning, hade klen matlust och dålig sömn. Af ett enda glas vin blef han yr i hufvudet och fick hysteriska anfall. Han kände sig alltid dragen till andra människor, men hans retliga och misstänksamma lynne gjorde, att han aldrig blef intim med någon, och han hade inga vänner. Om stadsborna talade han alltid med stort förakt, sägande, att deras råa brutalitet och sömniga, djuriska lif tycktes honom simpelt och vedervärdigt. Han talade i falsett, högljudt, hetsigt, antingen missnöjdt och vredgadt eller entusiastiskt och beundrande, men alltid uppriktigt. Hvad man än talade med honom om, så återkom han alltid till ett och detsamma, — att det var instängdt och tråkigt att lefva där i staden, att samhället icke hade några högre intressen, utan förde ett slött, meningslöst lif, där våld och tyranni omväxlade med råa utsväfningar och hyckleri; skälmarna voro mätta och klädda, och hederligt folk fingo lifnära sig af smulorna från deras bord; det behöfdes skolor, en lokal press med hederliga tendenser, teatrar, offentligaföreläsningar, en sammanslutning af alla intelligenta krafter; samhället måste komma till insikt om sig själft och förfäras. I sina omdömen om människor bredde han på tjockt med färg — endast svart och hvitt, några skiftningar erkände han icke. Mänskligheten bestod för honom af hederligt folk och skälmar, — något midt emellan fanns icke. Om kvinnorna och kärleken talade han alltid med lidelsefall hänryckning, men hade aldrig själf varit förälskad.

I staden var han omtyckt, trots sina skarpa omdömen och sin retlighet, och gick allmänt under smeknamnet Vanja. Hans medfödda finkänslighet, tjänstaktighet, ordentlighet och sedliga renhet väckte i förening med hans nötta rock, sjukliga utseende och de olyckor, som drabbat hans familj, goda, varma och vemodiga känslor hos alla. Dessutom var han mycket bildad och beläst, visste, enligt stadsbornas åsikt, allt och gällde i staden som ett slags vandrande konversationslexikon.

Han läste förfärligt mycket. Han brukade sitta timtals uppe i klubben och bläddra igenom tidningar och böcker, under det han nervöst snodde sitt skägg, och man kunde se på honom, att han icke läste utan slukade, i det han knappt gaf sig tid att tugga. Det föreföll nästan, som om läsandet varit en sjuklig vana hos honom, ty han kastade sig med samma glupskhet öfver allt, som kom honom i händerna, till och med gamla tidningar och kalendrar från föregående år. Hemma hos sig läste han alltid liggande.

*

3.

En höstmorgon stöflade Ivan Dmitritsch med uppfälld rockkrage genom smutsiga gränder och bakgator, på väg till en borgare i utmätningsärenden. Han var dyster och nedstämd som alltid om morgnarna. I en gränd mötte han två fångar i handklofvar, eskorterade af fyra gevärförsedda gendarmer. Ivan Dmitritsch hade ofta förr mött fångar, och för hvar gång väckte de hos honom känslor af medlidande och obehag; men nu gjorde detta möte på honom ett särskildt, besynnerligt intryck. Det föreföll honom plötsligt, som om också han skulle kunna bli belagd med bojor och släpad till fängelset genom de smutsiga gatorna. På hemvägen från borgaren mötte han utanför posten en polisuppsyningsman, som han kände, och som hälsade på honom och följde honom några steg framåt

gatan, och det föreföll honom misstänkt. Hemkommen kunde han icke på hela dagen få fångarna och soldaterna ur hufvudet på sig, och en oförklarlig inre oro hindrade honom att läsa och samla sina tankar. På kvällen tände han icke ljus hos sig och på natten kunde han icke sofva, utan tänkte bara på, att han skulle kunna bli arresterad, belagd med bojor och satt i fängelse. Han visste icke med sig någon förbrytelse och kunde också för framtiden gå i borgen för, att han aldrig skulle mörda, anlägga mordbrand eller stjäla. Men kunde man icke begå ett brott ofrivilligt, utan att veta af det? Kunde man icke bli utsatt för förtal, eller offer för ett juridiskt misstag? Det är icke förintet som det gamla ordspråket säger, att man aldrig går säker för soldatrocken och fängelset. Och ett juridiskt misstag är, såsom rättsväsendet nu handhafves, mycket möjligt och alls ingenting att undra på. Människor, som stå i praktiskt ämbetsförhållande till andras lidande, — som t. ex. domare, polismän, läkare — bli med tiden genom vanans makt så förhärdade, att de, äfven om de skulle vilja, icke kunna bemöta sina klienter annorlunda än kallt och formellt. I detta afseende skilja de sig på intet vis från bonden, som slaktar får och kalfvar på bakgården och icke märker blodet. Och denna formella, känslolösa ställning till individen gör, att för att beröfva en oskyldig alla personliga rättigheter och spärra in honom i häkte, behöfver domstolen endast en sak — tid. Blott och bart tid att iakttaga några formaliteter, för hvilka domaren får betaldt, och så är allt färdigt. Och sök sedan rättvisa och skydd i en sådan här liten usel stadshåla, tvåhundra verst från järnvägen! Och är det icke löjligt att ens tänka på rättvisa, då hvarje våldshandling af samhället betraktas som en klok och ändamålsenlig nödvändighet, och hvarje handling af barmhärtighet, som t. ex. en frikännande dom, framkallar ett allmänt utbrott af missnöje och hämndkänsla?

På morgonen steg Ivan Dmitritsch upp, badande i kallsvett och redan alldeles öfvertygad om, att han kunde bli häktad hvilket ögonblick som helst. Om gårdagens plågsamma tankar ännu efter så lång tid icke lämnat honom, tänkte han, så bevisade det, att det i dem fanns ett uns af sanning. De kunde väl icke heller komma honom i hufvudet utan ringaste anledning?

En polisbetjänt gick långsamt förbi fönstret, — det var icke för ro skull. Så stannade två karlar inärheten af huset och stodo där tysta. Hvarför sade de ingenting?

Och för Ivan Dmitritsch randades plågsamma dagar och nätter. Alla, som gingo förbi fönstren och kommo in på gården, sågo ut som spioner och rättstjänare. Vid middagstiden for vanligen ispravniken förbi på gatan i en droska; han kom från sin utanför staden belägna egendom och begaf sig till poliskammaren, men Ivan Dmitritsch tyckte för hvar gång, att han åkte så misstänkt fort och såg så besynnerlig ut. Han hade bestämdt brådtom att kungöra, att det fanns en farlig brottsling i staden. Ivan Dmitritsch spratt till vid hvarje ringning och knackning på porten och plågades af att träffa främmande personer hos sin värdinna; när han mötte polismän och gendarmer, smålog han och hvisslade, för att synas likgiltig. Han sof illa om nätterna, i afvaktan på att bli arresterad, men snarkade och stånkade högljudt, för att värdinnan skulle tro, att han sof; ty om han icke sof, så bevisade det ju, att han plågades af samvetskval — och då vore han fast! Hans sunda förnuft sade honom, att alla dessa skräckbilder voro tomma inbillningar, och att, i stort sedt, fängelset icke erbjöde något skräckinjagande, om blott samvetet vore rent. Men ju förnuftigare och mera logiskt han resonnerade, desto starkare och pinsammare blef hans inre oro. Det var med honom som med eremiten, hvilken ville afröja plats för sin hydda i en urskog; ju ifrigare han arbetade med yxan, desto tätare och yppigare frodades skogen. Ivan Dmitritsch insåg slutligen, att det icke tjänade någonting till, utan upphördealldeles att resonnera och öfverlämnade sig helt och hållet åt sin ångest och förtviflan.

Han började söka ensamheten och fly människor. Hans befattning hade redan förut varit honom motbjudande, men nu fann han den outhärdlig. Han var rädd, att man skulle lägga ut en fälla för honom, oförmärkt sticka mutor i hans ficka och sedan angifva honom, eller att han själf ofrivilligt skulle göra något misstag, liktydigt med bedrägeri, i domstolshandlingarna, eller förskingra andras pengar. Besynnerligt var, att hans tankeförmåga aldrig varit så smidig och uppfinningsrik som nu, då han för hvarje dag hittade på tusen olika anledningar till allvarliga farhågor för sin frihet och sin heder. Men däremot försvagades märkbart hans intresse för den yttre världen, i synnerhet för böckerna, och hans minne började betänkligt svika honom.

På våren, då snön smälte, hittades i en klyfta nära kyrkogården två halfförruttnade lik af en gumma och en gosse, båda med spår af våldsam död. I hela staden talades icke om annat än dessa lik och de okända mördarne. För att man icke skulle tro, att det var han, som mördat dem, gick Ivan Dmitritsch omkring på gatorna och smålog, och då han mötte bekanta, bleknade och rodnade han och bedyrade, att det icke fanns något gemenare brott än mordet på svaga, värnlösa varelser. Men denna komedi blef han snart trött på, och efter åtskilligt begrundande fann han, att det i hans belägenhet vore bäst att gömma sig i källaren. Han satt i källaren en dag, natten därpå och ännu en dag, blef alldeles genomfrusen, och efter att ha inväntat skymningen, smög han sig som en tjuf upp i sitt rum.Ända tills dag-gryningen stod han lyssnande midt på golfvet, utan att röra sig. Tidigt på morgonen, före soluppgången, kommo kakelugnsmakare till värdinnan. Ivan Dmitritsch visste mycket väl, att de kommo för att lägga om ugnen i köket; men hans fruktan intalade honom, att det var gendarmer, som klädt ut sig till kakelugnsmakare. Han smög sig sakta ut och ilade, gripen af fasa, utan rock och hatt framåt gatan. Hundarna rusade skällande efter honom, en bonde hojtade någonstädes, blåsten hven om öronen, och Ivan Dmitritsch tyckte, att alla våldsmakter i världen gaddat ihop sig bakom hans rygg och förföljde honom.

Han blef fasttagen, hemförd, och värdinnan skickade efter doktorn. Denne, Andrej Efimytsch, hvarom mera framdeles, ordinerade kalla kompresser på hjessan och lagerkörsdroppar, skakade sorgset på hufvudet och gick, i det han sade åt värdinnan, att han icke mer skulle komma igen, ty man borde icke hindra folk från att mista förståndet. Efter som han hemma icke hade något att lefva på eller erhålla skötsel för, skickades Ivan Dmitritsch snart till sjukhuset och lades i salen för veneriska sjuka. Han sof icke om nätterna, var oregerlig och oroade de sjuka, hvarför han på Andrej Efimytschs tillsägelse förflyttades till sjuksalen n:o 6.

Efter ett år var Ivan Dmitritsch alldeles glömd i staden, och hans böcker, som värdinnan kastat i en släde nere i lidret, släpades bort af gatpojkarna.

*

4.

Ivan Dmitritschs granne till vänster är, som jag redan sagt, juden Mosejka; på högra sidan har han en af fetma uppsvälld, nästan klotrund bonde med slött och alldeles uttryckslöst ansikte. Denne är ett orörligt, glupskt och osnyggt djur, som för länge sedan förlorat förmågan att tänka och känna. Han sprider omkring sig en skarp, kväljande stank.

Nikita, som skall hålla honom ren, pryglar honom förfärligt och sparar icke på knytnäfvarna; men det värsta är icke, att han slår honom, — det kan man vänja sig vid, — utan att detta förslöade djur hvarken med ett ljud, en rörelse eller en blick besvarar slagen, utan endast vaggar af och an som ett tungt fastage.

Den femte och siste invånaren i sjuksalen n:o 6 tillhör borgarklassen och har en gång varit anställd i posten; det är en liten mager, ljushårig man, som ser snäll, men på samma gång en smula listig ut. Hans kloka, lugna ögon, som blicka klart och muntert, förråda, att han har sina tankar för sig och bär på en högst viktig och angenäm hemlighet. Under sin kudde och madrass gömmer han något, som han icke visar för någon, men detta icke af rädsla, att man skall stjäla det ifrån honom, utan af blyghet. Ibland går han fram till fönstret, vänder ryggen åt kamraterna och sätter på sitt bröst något, som han sedan lutar ner hufvudet för att betrakta; om man då kommer fram till honom, blir hanförlägen och rycker bort något från bröstet. Men hans hemlighet är icke svår att gissa.

"Gratulera mig," säger han ofta till Ivan Dmitritsch, "jag har blifvit föreslagen till Stanislaus-ordens andra klass med kraschan. Andra klassen med kraschan ges endast åt utländingar, men af något skäl vill man göra ett undantag för mig," småler han, i det han tviflande rycker på axlarna. "Jag får bekänna, att det väntade jag inte!"

"Jag förstår ingenting af sådana där saker," svarar Ivan Dmitritsch dystert.

"Men vet ni, hvad jag förr eller senare kommer att få?" fortsätter f. d. posttjänstemannen med en listig blinkning. "Jag kommer ofelbart att bli riddare af den svenska Nordstjärneorden. Det är en orden, som lönar mödan att göra

sig besvär för. Hvit stjärna och svart band. Det är utmärkt vackert."

Det finns bestämdt intet annat ställe, där lifvet förflyter så enformigt som i flygeln. På morgonen tvätta sig de sjuka, utom den lame och den tjocke bonden, ute i förstugan i ett stort ämbar och torka sig på nattrockarna; sedan dricka de te i tennbägare, som Nikita hämtar från hufvudbyggnaden. Hvar och en får endast en bägare. Klockan tolf äta de sur kålsoppa och gröt, och till kvällsvard den gröt, som blifvit öfver från middagen. På mellanstunderna ligga de, sofva, stirra ut genom fönstren och gå af och an på golfvet. Och så är det hvarenda dag. Till och med f. d. posttjänstemannen talar alltid om samma ordnar.

Nya ansikten ser man sällan i sjuksalen n:o 6. Doktorn tar sedan långt tillbaka icke emot fleresvagsinta patienter, och frivilliga besökare af dårhus äro tunnsådda i denna värld.

En gång hvarannan månad kommer barberaren Semjon Lasarytsch till flygeln. Hur han rakar dårarna, och hur Nikita hjälper honom att göra detta, och i hvilken orolig ängslan de sjuke råka, för hvar gång de få se den druckne, småleende barberaren, underlåta vi att beskrifva.

Utom barberaren, kommer aldrig någon till flygeln. Patienterna äro dömda att dag från dag icke se någon annan än Nikita.

För öfrigt lopp helt nyligen ett ganska besynnerligt rykte genom sjukhusets hufvudbyggnad.

Det påstods, att doktorn börjat göra besök i sjuksalen n:o 6.

*

5.

Ett besynnerligt rykte!

Doktor Andrej Efimytsch Ragin är en i sitt slag ganska märkvärdig människa. Det sägs, att han i sin tidiga ungdom var mycket gudfruktig och ville ägna sig åt det andliga kallet och att han, då han år 1863 slutade sin gymnasiekurs, ämnade gå in vid ett prästseminarium, men att hans far, som var läkare och kirurg, gjorde narr af honom på det mest bitande sätt och kategoriskt förklarade, att han icke längre skulle anse honom som sin son, om han blef präst. Hur pass mycket som är sant häraf,svagsinta patienter, och frivilliga besökare af dårhus äro tunnsådda i denna värld.

En gång hvarannan månad kommer barberaren Semjon Lasarytsch till flygeln. Hur han rakar dårarna, och hur Nikita hjälper honom att göra detta, och i hvilken orolig ängslan de sjuke råka, för hvar gång de få se den druckne, småleende barberaren, underlåta vi att beskrifva.

Utom barberaren, kommer aldrig någon till flygeln. Patienterna äro dömda att dag från dag icke se någon annan än Nikita.

För öfrigt lopp helt nyligen ett ganska besynnerligt rykte genom sjukhusets hufvudbyggnad.

Det påstods, att doktorn börjat göra besök i sjuksalen n:o 6.

*

5.

Ett besynnerligt rykte!

Doktor Andrej Efimytsch Ragin är en i sitt slag ganska märkvärdig människa. Det sägs, att han i sin tidiga ungdom var mycket gudfruktig och ville ägna sig åt det andliga kallet och att han, då han år 1863 slutade sin gymnasiekurs, ämnade gå in vid ett prästseminarium, men att hans far, som var läkare och kirurg, gjorde narr af

honom på det mest bitande sätt och kategoriskt förklarade, att han icke längre skulle anse honom som sin son, om han blef präst. Hur pass mycket som är sant häraf,vet jag icke; men Andrej Efimytsch har själf mer än en gång erkänt, att han aldrig känt någon kallelse för medicinen eller för specialvetenskaper i allmänhet.

Vare härmed hur som helst, så tog han sin doktorsexamen och anlade icke tonsuren. Någon fromhet kunde icke märkas hos honom, och en andans man liknade han i början af sin läkarbana lika litet som nu.

Hans yttre är klumpigt, groft, bondaktigt; i utseende och hållning påminner han om en krogvärd vid stora landsvägen, rå, otymplig och begifven på mat och dryck. Ett barskt ansikte, betäckt af ett blått ådernät, små ögon, röd näsa. Lång och bredaxlad, har han ofantliga händer och fötter, — det ser ut, som om han skulle kunna strypa en med ett enda grepp af näfven. Men han för sig tyst och har en sakta, smygande gång; möter han någon i den smala korridoren, stannar han alltid först för att ge plats och säger — icke med basröst, som man väntar, utan i en hög, mild falsett: "Ursäkta!" På halsen har han en liten svulst, som hindrar honom att bära styfva stärkkragar, och därför går han alltid i en mjuk lärfts- eller kattunsskjorta. I allmänhet klär han sig icke på läkarmanér. Han kan gå i samma kläder tio år å rad, och en ny dräkt, som han vanligen köper hos en judisk klädmånglare, ser på honom lika sliten och skrynklig ut som den gamla. I en och samma rock tar han emot patienter och äter middag och går bort på kalas, men detta är icke af snålhet, utan därför att han aldrig fäster ringaste uppmärksamhet vid sitt yttre.När Andrej Efimytsch kom till staden för att tillträda sin plats, befanns sjukhuset i ett förfärligt tillstånd. I salarna, korridorerna och ute på sjukhusgården kunde man icke andas för stank. Lasarettsdrängarna, sköterskorna och deras barn sofvo i salarna tillsammans med patienterna. Det klagades öfver att man icke fick någon ro för kackerlackor, loppor och råttor. På den kirurgiska afdelningen var rosfeber en stadigvarande gäst. I hela sjukhuset funnos bara två operationsknifvar och icke en enda termometer, och badkaren användes att förvara potatis i. Uppsyningsmannen, åldtfrun och fältskären bestulo patienterna, och om den gamle doktorn, Andrej Efimytschs företrädare, berättades det, att han i smyg dref handel med sjukhusets spritförråd och inrättat ett helt harem åt sig bland sköterskorna och de kvinnliga patienterna. I staden hade man mycket väl reda på dessa oegentligheter och öfverdref dem till och med, men tog dem för öfrigt med lugn. Några rättfärdigade dem med, att iuga andra än borgarfolk och bönder lägga sig på ett sjukhus, och att dessa icke kunde ha skäl att vara missnöjda, eftersom de hemma hade det ändå sämre, — man kunde väl icke bjuda dem på rapphöns heller! Andra anförde som ursäkt, att staden icke ensam, utan semstvonsSemstvo = den folkvalda distriktsrepresentationen, som har att behandla kommunala angelägenheter inom sitt distrikt. tillhjälp vore i stånd att underhålla ett godt sjukhus; man fick tacka Gud, att det fanns ett dåligt åtminstone. Och semstvon öppnade icke något lasarett hvarken i staden eller dess omnejd, åberopande sig på, att staden redan hade sitt sjukhus.Efter att ha besett sjukhuset, kom Andrej Efimytsch till den slutsatsen, att det var en omoralisk inrättning och i högsta grad skadlig för patienternas hälsotillstånd. Enligt hans åsikt vore det klokaste man kunde göra, att släppa ut patienterna och stänga sjukhuset. Men så tänkte han, att ensamt hans vilja icke kunde uträtta något härvidlag, och att det för öfrigt icke skulle gagna till något; om man förjagade fysisk och moralisk orenlighet från det ena stället, så tog den sin tillflykt till ett annat; man måste vänta, tills den luftades ut af sig själf. Dessutom, om folk satte upp ett sjukhus och funno sig med det, så betydde det, att det var dem nödvändigt; vidskepelser och andra mänskliga uselheter och dumheter äro nödvändiga, därför att de med tiden omarbetas till något nyttigt, liksom gödseln i svartmyllan. Det finns ingenting så godt på jorden, att det icke i sitt första ursprung varit bemängdt med något dåligt.

Då Andrej Efimytsch tillträdt platsen, förhöll han sig skenbart tämligen likgiltigt gentemot alla oegentligheterna. Han bad endast lasarettsdrängarna och sköterskorna icke längre taga nattkvarter i sjuksalarna och satte upp två instrumentskåp; men uppsyningsmannen, åldtfrun, fältskären och rosfebern förblefvo på sina platser som förut.

Andrej Efimytsch älskar varmt förnuft och ärlighet, men han har icke nog karakter och tro på sin egen rätt för att ställa lifvet omkring sig på en förnuftig och ärlig fot. Han förstår absolut icke att befalla, förbjuda eller yrka något. Det är, som om han aflagt ett löfte att aldrig höja rösten eller använda en befallande ton. Att säga "tag hit!"eller "ge mig!" faller honom svårt. När han vill äta, harklar han sig obeslutsamt och säger till sin kokerska: "Om jag skulle dricka te..." eller: "Om jag kunde få litet middag." Att säga åt uppsyningsmannen, att han skall

låta bli att stjäla, eller att köra bort honom eller helt och hållet draga in denna onödiga parasitsyssla, öfverstiger alldeles hans krafter. Då någon lurar Andrej Efimytsch eller smickrar honom eller framlämnar till underskrift en uppenbart förfalskad räkning, blir han blossande röd och känner sig brottslig, men underskrifver icke desto mindre räkningen. Då patienterna beklaga sig för honom öfver svält eller öfver de råa sköterskorna, blir han förlägen och mumlar skuldmedvetet: "Godt, godt, jag skall se till... Det är förmodligen något missförstånd..."

Den första tiden arbetade Andrej Efimytsch mycket nitiskt. Han tog emot hvarenda dag från morgonen till middagen, gjorde operationer och tjänstgjorde till och med som akuschör. Fruntimren sade om honom, att han var uppmärksam och hade mycken skarpblick, i synnerhet när det gällde barn- och kvinnosjukdomar. Men med tiden blef han allt mera uttråkad af det enformiga och synbart gagnlösa i sin verksamhet. I dag tar man emot trettio patienter, i morgon kanske trettiofem, i öfvermorgon fyrtio, och så går det dag efter dag, år efter år, och dödligheten i staden minskas icke, och patienterna tillströmma alltjämt. Att på en förmiddag lämna någon verklig hjälp åt fyrtio patienter är en fysisk omöjlighet; alltsammans blir bara ett bedrägeri. Mottagit tolf tusen patienter om året vill alltså, om man rätt betraktar saken, säga detsammasom att ha bedragit tolf tusen människor. Att lägga de allvarligt sjuke i sjuksalarna och sköta dem efter alla vetenskapens regler, är också omöjligt, därför att det nog finns regler, men ingen vetenskap, och om man lämnar filosofien å sido och pedantiskt följer reglerna som de andra läkarna, så behöfs härför först och främst snygghet och god ventilation i stället för snusk, ordentlig föda i stället för sur kålsoppa och hederliga medhjälpare i stället för tjufvar.

Och hvarför egentligen hindra människorna att dö, då döden är hvars och ens normala och lagenliga slut? Hvad har världen för godt af, att en krämare eller ämbetsman lefver en fem, tio år till? Och om man ser läkarkonstens mål i att lindra lidanden, så gör man sig ofrivilligt frågan: hvarför lindra dem? För det första sägs det, att lidanden föra människan till fullkomligheten, och för det andra, om mänskligheten verkligen lär sig att lindra sina lidanden med piller och droppar, så kastar hon alldeles bort religionen och filosofien, i hvilka hon hittills funnit icke endast skydd mot alla olyckor, utan till och med lycka. Puschkin led före sin död förfärliga plågor; den arme Heine låg några år förlamad, — hvarför skulle då icke en vanlig simpel Andrej Efimytsch eller Matrjona Savischna också vara sjuk, — varelser, hvilkas lif är innehållslöst och skulle vara alldeles tomt och liknande amfibiernas, om icke lidandet vore?

Öfverväldigad af dylika tankar, förlorade Andrej Efimytsch modet och gick icke längre till sjukhuset hvarje dag.

*

6.

Hans lif förflyter på följande sätt. Vanligen stiger han upp klockan åtta, klär sig och dricker te. Sedan sätter han sig och läser i sitt arbetsrum eller går till sjukhuset. Här, i den smala, mörka sjukhuskorridoren sitta tillfälliga patienter och vänta på att bli mottagna. Förbi dem löpa drängar och sköterskor, klampande med sina skor mot tegelstensgolvet, afmagrade sjuklingar i nattrockar gå af och an, lik och kärl med orenlighet bäras ut, barn gråta, och det drar från alla håll och kanter. Andrej Efimytsch vet, att för febersjuke, lungsiktige och för intryck känsliga patienter en sådan omgifning är ytterst plågsam, men hvad skall man göra? I mottagningsrummet träffar han fältskären Sergej Sergejitsch, en liten fet man med slätrakadt, rentvättadt och fylligt ansikte, mjuka, lätta rörelser och klädd i nya, vida kläder, mera liknande en senator än en fältskär. Ute i staden har han en ofantlig praktik, går klädd i hvit halsduk och anser sig skickligare än doktorn, som icke har någon praktik alls. I ett hörn af mottagningsrummet står en stor helgonbild i ett skåp med en tung lampa framför; på väggarna hänga porträtt af biskopar, en vy af Heliga bergets kloster och torra blåklintskransar. Sergej Sergejitsch är religiös och tycker om att hålla andakt. Helgonbilden är uppsatt på hans bekostnad; om söndagarna läser någon af patienterna på hans tillsägelse upp den storalofsången till Kristi, Gudsmoderns och helgonens ära, och efter läsningen går Sergej Sergejitsch själf genom alla sjuksalarna med ett rökelsekar och fyller dem med rökelse.

Det är många sjuka och tiden är knapp, så att det hela inskränker sig till ett kort förhör och utlämnandet af något

slags medikament, i form af salfvor eller ricinolja.

Andrej Efimytsch sitter och funderar med kinden stödd mot handen och framställer mekaniskt sina frågor. Sergej Sergejitsch sitter också, gnuggar händerna och blandar sig stundom i samtalet.

"Vi bli sjuka och lida nöd," säger han, "därför att vi icke rätt bedja till den barmhärtige Guden. Ja!"

Under mottagningstiden gör Andrej Efimytsch inga operationer; han har längesedan vänjt sig ifrån dem, och åsynen af blod berör honom obehagligt. När han måste öppna munnen på ett barn för att se det i halsen, och barnet skriker och värjer sig med de små händerna, så går det rundt i hufvudet på honom af oväsendet och han får tårar i ögonen. Han skyndar sig att skrifva ett recept och vinkar åt modern att bära bort barnet så fort som möjligt.

Mottagningen tråkar snart ut honom; han blir led på patienternas blyghet och osammanhängande prat, på den salfvelsefulle Sergej Sergejitsch, på porträtterna på väggen och på sina egna frågor, som han nu oföränderligen framställt i öfver tjugu år. Och han går sin väg, efter att ha tagit emot en fem, sex patienter. De öfriga tar fältskärn emot ensam.Med den angenäma tanken, att han gudskelof icke på länge haft någon enskild praktik och att ingen skall störa honom, går Andrej Efimytsch hem, slår sig betänksamt ner vid bordet i sitt arbetsrum och börjar läsa. Han läser mycket och alltid med stort nöje. Hälften af hans lön går åt till inköp af böcker, och af de sex rummen i hans våning äro tre uppfyllda med böcker och gamla tidskrifter. Han tycker mest om historiska och filosofiska verk; af medicinska prenumererar han endast på "Läkaren", som han alltid börjar läsa från slutet. Läsningen räcker alltid utan afbrott i några timmar och tröttar honom icke. Han läser icke så fort och häftigt som Ivan Dmitritsch gjorde en gång i tiden, utan långsamt och begrundande och stannar ofta vid ställen, som behaga honom, eller som han icke förstår. Bredvid böckerna står alltid en karafin med vatten och ligger en saltgurka eller ett äpple — direkt på duken, utan någon tallrik. Hvar halftimme slår han, utan att taga ögonen ifrån boken, i ett glas vatten åt sig, tömmer det, trefvar sedan efter gurkan, alltjämt utan att se upp, och biter af ett stycke.

Klockan tre går han försiktigt fram till köksdörren, harklar sig och säger:

"Darjuschka, om jag skulle äta litet middag..."

Efter middagen, som är ganska dålig och oaptitlig, går Andrej Efimytsch af och an i sina rum, med armarna i kors öfver bröstet och funderar. Klockan slår fyra, fem, men han går alltjämt och funderar. Då och då gnäller det i köksdörren, och Darjuschka sticker in sitt röda, sömniga ansikte.

"Andrej Efimytsch, skall ni inte dricka ert öl?" frågar hon bekymradt."Nej, inte ännu," svarar han. "Jag skall gå litet till... en liten smula..."

Fram mot aftonen kommer vanligen postmästaren, Michail Averjanytsch, den enda människa i hela staden, hvars sällskap icke plågar Andrej Efimytsch. Michail Averjanytsch var förr i tiden en rik godsägare och tjänade i kavalleriet, men det gick utför med honom, han blef ruinerad och måste på gamla dar för att få ett lefvebröd gå in i poststaten. Han har ett hurtigt, friskt utseende, yfviga grå polisonger, ett belefvadt sätt och en högljudd, behaglig stämma. Han är godhjärtad och känslig, men hetlefrad. Då någon af kunderna på posten gör invändningar eller anmärkningar, blir Michail Averjanytsch purpurröd, skälfver i hela kroppen och skriker med stentorsröst: "Tig!" så att postkontoret sedan långt tillbaka åtnjuter rykte för att vara ett förskräckligt ställe. Michail Averjanytsch högaktar och tycker om Andrej Efimytsch, som han anser för en högsinnad och ädel man, men bemöter de öfriga stadsborna med högdragenhet, som om de voro hans underordnade.

"Här har ni mig nu!" säger han, i det han stiger in till Andrej Efimytsch. "God dag, käre vän! Men ni är kanske trött på mig?"

"Tvärtom, jag är glad," svarar doktorn. "Det gläder mig alltid att se er."

De båda vännerna sätta sig på soffan i arbetsrummet och röka en stund under tystnad.

"Darjuschka, om vi skulle få litet öl!" säger Andrej Efimytsch.

Den första buteljen tömmes, också den, under tystnad; doktorn ser tankfull ut, och MichailAverjanytsch blickar

gladt och lifligt, som den där har något mycket intressant att förtälja. Det är alltid doktorn, som börjar samtalet.

"Det är synd," säger han långsamt och sakta, skakande på hufvudet och utan att se på den han talar med (han ser aldrig folk i ögonen), "det är stor synd, bästa Michail Averjanytsch, att det i vår stad icke alls finns några personer, som förstå och tycka om att föra ett förnuftigt och intressant samtal. Det är en ofantlig förlust för oss. Icke ens intelligensen höjer sig öfver den platta hvardagligheten; dess bildningsnivå är, det försäkrar jag er, icke alls högre än den lägre klassens."

"Mycket rätt. Alldeles min åsikt."

"Ni torde ju själf veta," fortsätter doktorn sakta och dröjande, "att allt i denna värld är betydelselöst och intresselöst, utom de högsta andliga yttringarna af det mänskliga förnuftet. Förnuftet drar en skarp gräns mellan djuret och människan, bevisar den senares gudomlighet och ersätter till och med i viss mån för henne odödligheten, som icke finns. Utgående härifrån, blir förnuftet den enda möjliga källan till njutning. Men vi hvarken se eller höra något förnuft omkring oss — alltså äro vi beröfvade hvarje njutning. Visserligen ha vi böcker, men detta är icke alls detsamma som lefvande umgänge och samtal. Om ni vill tillåta mig en icke alldeles lyckad liknelse, så äro böckerna noter, men samtalen — sång."

"Mycket riktigt."

En stunds tystnad uppstår. Från köket inkommer Darjuschka och stannar vid dörren med ett uttryck af slö förargelse för att lyssna."Ack!" sackar Michail Averjanytsch. "Det är lönlöst att begära förnuft af människorna i våra dagar."

Och han berättar, hur sundt och gladt och intressant man lefde förr i tiden, hur förnuftig den ryska intelligensen då var och hur högt den ställde sina begrepp om heder och vänskap. Man lånade ut pengar utan växel och ansåg det för en skam att icke räcka en hjälpsam hand åt en kamrat i nöd. Och sådana fälttåg, skärmytslingar och äfventyr man var med om, sådana kamrater man hade, sådana kvinnor man träffade! Kaukasus, — det var ett märkvärdigt land. Där var en kvinna — hustrun till en bataljonskommendant — som klädde ut sig till officer och vandrade upp till bergen om kvällarna, ensam, utan ledsagare. Det sades, att hon hade en roman där uppe i kosackbyarna med någon furste."

"Heliga Guds moder..." suckar Darjuschka.

"Och så man drack! Så man åt! Så förtvifladt frisinnad man var!"

Andrej Efimytsch lyssnar, men hör icke på; han tänker på annat och smuttar på ölet.

"Jag drömmer ofta om intelligenta människor och samtal med dem," säger han plötsligt, afbrytande Michail Averjanytsch. "Min far gaf mig en utmärkt uppfostran, men påverkad af sextiotalets ideer, tvang han mig att bli läkare. Det förefaller mig, som om jag, i fall jag då icke lydt honom, nu skulle ha befunnit mig i självfva medelpunkten af det andliga lifvet. Jag skulle troligen vara ledamot af någon fakultet. Visserligen är icke heller förnuftet evigt, utan förgängligt, men ni vet, hvarförjag känner mig dragen till det. Lifvet är en förarglig fälla. Då en tänkande människa uppnår manbarhetsperioden och kommer till mogen insikt, så känner hon sig ofrivilligt liksom instängd i en fälla, från hvilken det icke finns någon utgång. I självfva verket är hon ju mot sin vilja genom tillfälligheternas spel kallad ur icke-varat till lifvet... Hvarför? Vill hon fråga om meningen och målet med sin tillvaro, så svaras det ingenting, eller svaras dumheter; hon klappar på — ingen öppnar, så kommer döden, — också mot hennes vilja. Därför, ser ni, liksom i ett fängelse fångarna, förenade af den gemensamma olyckan, känna sig lättare till mods, då de komma tillsammans, så märkes heller icke fällan i lifvet, då människor med böjelse för att analysera och generalisera komma tillsammans och fördrifva tiden med utbyte af stolta och fria tankar. I denna mening är förnuftet en oersättlig njutning."

"Mycket sant."

Utan att se sin gäst i ögonen, fortsätter Andrej Efimytsch långsamt och med afbrott att orda om förnuftiga människor och samtal med dem, och Michail Averjanytsch hör uppmärksamt på honom och instämmer:

"Alldeles riktigt."

"Men ni tror inte på själens odödlighet?" frågar postmästaren plötsligt.

"Nej, bästa Michail Averjanytsch, det tror jag inte på, och jag har inga skäl att tro på det."

"Jag erkänner, att jag också har mina tvifvel. Men för resten har jag en känsla, som om jag aldrig skulle dö. Hå hå, tänker jag för mig själf, det är på tiden att jag knogar mig härifrån, jag gamlaskrälle! Men då är det, som om något hviskade inom mig: 'Tro inte det, du skall inte dö!' . . ."

Strax efter klockan nio går Michail Averjanytsch. I det han tar på sig pälsen i tamburen, säger han suckande:

"Till hvilken ödemark ha vi ändå icke blifvit förvista af ödet! Och det förargligaste är, att man också måste dö här. Hå hå, ja ja! . . ."

*

7.

Efter att ha följt vännen ut, sätter sig Andrej Efimytsch vid bordet och börjar åter läsa. Aftonens och sedan nattens stillhet afbrytes icke af något ljud, och tiden tyckes stanna och fastna öfver boken liksom doktorn, och det är, som om ingenting funnes till utom denna bok och lampan med den gröna skärmen. Doktorns grofva bondansikte upplyses småningom af ett leende af ödmjuk hänryckning öfver det mänskliga förnuftets storhet. "O, hvarför är människan icke odödlig?" tänker han. "Hvarför alla dessa vindlar i hjärnan, hvarför syn- och talförmåga, självkänsla och snille, om allt detta är dömdt att öfvergå till mull och till slut kallna på samma gång som jordskorpan och sedan i millioner år, utan mening och utan mål, kretsa tillsammans med jorden kring solen? För att jorden skall kallna och kretsa omkring solen, behöfs det icke alls att ur icke-varat skrälle! Men då är det, som om något hviskade inom mig: 'Tro inte det, du skall inte dö!' . . ."

Strax efter klockan nio går Michail Averjanytsch. I det han tar på sig pälsen i tamburen, säger han suckande:

"Till hvilken ödemark ha vi ändå icke blifvit förvista af ödet! Och det förargligaste är, att man också måste dö här. Hå hå, ja ja! . . ."

*

7.

Efter att ha följt vännen ut, sätter sig Andrej Efimytsch vid bordet och börjar åter läsa. Aftonens och sedan nattens stillhet afbrytes icke af något ljud, och tiden tyckes stanna och fastna öfver boken liksom doktorn, och det är, som om ingenting funnes till utom denna bok och lampan med den gröna skärmen. Doktorns grofva bondansikte upplyses småningom af ett leende af ödmjuk hänryckning öfver det mänskliga förnuftets storhet. "O, hvarför är människan icke odödlig?" tänker han. "Hvarför alla dessa vindlar i hjärnan, hvarför syn- och talförmåga, självkänsla och snille, om allt detta är dömdt att öfvergå till mull och till slut kallna på samma gång som jordskorpan och sedan i millioner år, utan mening och utan mål, kretsa tillsammans med jorden kring solen? För att jorden skall kallna och kretsa omkring solen, behöfs det icke alls att ur icke-varatframlocka människan med hennes höga, nästan gudomliga förnuft och sedan, liksom på hån, förvandla henne till mull.

"Ämnesomsättningen! Men hur fegt är det icke att trösta sig med detta surrogat för odödligheten! En omedveten naturprocess, som står lägre än till och med de mänskliga dumheterna, ty i dumheterna finns det likväl medvetande och vilja, men i naturprocessen — alls ingenting! Och så säger man ändå till förnuftet: 'lugna dig, din i jorden förruttnande varelse ger lif åt andra organismer' — det vill med andra ord säga, du skall stå lägre än dumheten. Endast en feg stackare, hos hvilken dödsfruktan är starkare än känslan af hans människovärdighet,

kan trösta sig med, att hans kropp en gång i tiden skall lefva upp i en ört, en sten, en groda... Att se sin odödlighet i ämnesomsättningen är lika besynnerligt, som att förespå en glänsande framtid åt fodralet, sedan den dyrbara fiolen gått sönder och icke duger längre."

När klockan slår ett, lutar Andrej Efimytsch sig tillbaka mot stolsryggen och sluter ögonen, för att fundera en smula. Och under inflytandet af de goda tankar, som han läst sig till i böckerna, kastar han plötsligt en blick på sitt förflutna och närvarande lif. Det närvarande är likadant som det förflutna. Han vet, att samtidigt med det att hans tankar som bäst kretsa med den afsvalnande jorden kring solen, plågas människor där borta i sjukhuset af sjukdomar och fysisk orenlighet; den ene sofver kanske icke utan slåss med ohyran, en annan ligger i rosfeber eller stönar öfver ett för hårdt lagdt förband; kanske också att patienterna spela kort medsköterskorna och dricka brännvin. Under det förflutna året blefvo tolf tusen personer bedragna; det hela är nu, liksom för tjugu år sedan, byggdt på stöld, skvaller, råhet och groft charlataneri, och sjukhuset utgör liksom förut en omoralisk inrättning, i högsta grad skadlig för patienternas hälsotillstånd. Han vet, att i sjuksalen n:o 6 pryglar Nikita de sjuka, och att Mosejka hvarje dag går ut i staden och tigger allmosor.

Å andra sidan har han mycket väl reda på, att läkarkonsten under de senaste tjugufem åren undergått en fabelaktig förvandling. Då han studerade vid universitetet, föreföll det honom, som om läkarevetenskapen snart skulle undergå samma öde som alkemien och metafysiken; men nu, då han sitter och läser om nätterna, fylla de medicinska upptäckterna honom med undran och hänryckning. Hvilka glänsande resultat har man icke uppnått! Tack vare antiseptiken göras nu operationer, som den store Pirogof ansåg omöjliga till och med in spe. Vanliga distriktsläkare våga sig på att verkställa resektion af knäleden, af hundra underlifsoperationer medför kanske endast en dödlig utgång, sten anses för en så obetydlig sjukdom, att den icke ens lönar mödan att skrifva om, och syfilis botas grundligt. Och ärftlighetsteorien sedan, hypnotismen, Pasteurs och Kochs upptäckter, den moderna hygienen med dess statistik, psykiatrien och dess klassificerande af sinnessjukdomar, dess nya undersöknings- och läkemetoder, — hur himmelsvidt olika är icke allt detta mot hvad som förr var. Nu slår man icke kallt vatten öfver hufvudet på de svagsinte eller sätter tvångströjor på dem; de behandlas som människor, och man gör tilloch med baler och teaterföreställningar för dem, efter hvad det berättas i tidningarna. Andrej Efimytsch vet, att med nutidens åsikter och tänkesätt är en sådan skändlighet som sjuksalen n:o 6 endast möjlig tvåhundra verst från järnvägen i en stadshåla, hvars öfverhufvud och myndigheter alla äro halfbildade borgare, de där i läkaren se en öfverstepräst, som man kritiklöst måste tro på, äfven om han skulle hälla smält bly i munnen på en. På hvarje annat ställe skulle allmänheten och tidningarna för länge sedan rifvit ner hvarenda sten i denna Bastilj i smått.

"Men hvad sedan?" frågar sig Andrej Efimytsch, i det han öppnar ögonen. "Hvad är det mera med det? Hvarken antiseptiken eller Koch eller Pasteur har kunnat ändra något i de bestående sakförhållandena. Sjukligheten och dödligheten äro desamma som förut. Man gör baler och teaterföreställningar för dårhushjonen, men släpper dem i alla fall icke lösa. Det vill säga så mycket som, att alltsammans bara är strunt och fåfänglighet, och att det i själfva verket icke är någon skillnad mellan Wiens bästa klinik och mitt sjukhus."

Men gripen af bedröfvelse och en känsla, liknande afund, kan han icke bevara sin likgiltighet. Det kommer sig kanske af att han är trött. Det tunga hufvudet faller ner öfver boken, han lägger händerna under ansiktet för att göra det mjukare, och tänker:

"Jag tjänar en skadlig sak och får lön därför af människor, som jag bedrager; jag är oärlig. Men i mig själf är jag ju ingenting, jag är endast enbråkdel af det oundgängliga samhällsonda; alla kretsämbetsmän äro skadedjur och få lön, fastän de ingenting beställa... Det är alltså icke jag, utan tidsandan, som är skuld till min oärlighet... Om jag blifvit född två hundra år senare, skulle jag vara annorlunda."

Då klockan slår tre, släcker han lampan och går in i sängkammaren. Men han känner sig icke sömnig.

*

8.

För två år sedan fick semstvon ett anfall af frikostighet och anslog trehundra rubel om året till förstärkande af läkarpersonalen på stadens sjukhus, och till hjälp åt Andrej Efimytsch kallade staden distriktsläkaren Jevgeni Fjodorytsch Chobotof. Det var en helt ung man — han hade ännu icke fyllt trettio år — lång och mörklagd med breda kindknotor och små ögon; hans förfäder hade troligen invandrat. Han kom till staden utan ett öre på fickan, med en liten nattsäck i handen och åtföljd af en ung, ful kvinna, som han kallade sin kokerska, och som bar ett barn vid bröstet. Jevgeni Fjodorytsch går klädd i uniformsmössa med skärm och höga stöflar och om vintern i en kort pälsrock. Han har blifvit mycket intim med fältskärn Sergej Sergejitsch och uppbördsmannen, men kallar de andra tjänstemännen för aristokrater och håller sig på bråkdel af det oundgängliga samhällsonda; alla kretsämbetsmän äro skadedjur och få lön, fastän de ingenting beställa... Det är alltså icke jag, utan tidsandan, som är skuld till min oärlighet... Om jag blifvit född två hundra år senare, skulle jag vara annorlunda."

Då klockan slår tre, släcker han lampan och går in i sängkammaren. Men han känner sig icke sömnig.

*

8.

För två år sedan fick semstvon ett anfall af frikostighet och anslog trehundra rubel om året till förstärkande af läkarpersonalen på stadens sjukhus, och till hjälp åt Andrej Efimytsch kallade staden distriktsläkaren Jevgeni Fjodorytsch Chobotof. Det var en helt ung man — han hade ännu icke fyllt trettio år — lång och mörklagd med breda kindknotor och små ögon; hans förfäder hade troligen invandrat. Han kom till staden utan ett öre på fickan, med en liten nattsäck i handen och åtföljd af en ung, ful kvinna, som han kallade sin kokerska, och som bar ett barn vid bröstet. Jevgeni Fjodorytsch går klädd i uniformsmössa med skärm och höga stöflar och om vintern i en kort pälsrock. Han har blifvit mycket intim med fältskärn Sergej Sergejitsch och uppbördsmannen, men kallar de andra tjänstemännen för aristokrater och håller sig påafstånd ifrån dem. I hela hans bostad finns bara en enda bok — "Nyaste recept vid kliniken i Wien" för 1881. När han går till en sjuk, tar han alltid med sig denna bok. I klubben om aftnarna spelar han biljard — kortspel tycker han icke om. Under samtal använder han med stor förkärlek sådana ord som kolifej, rammelbuljong, lurad på konfekten o. s. v.

Sjukhuset besöker han två gånger i veckan, går igenom salarna och tar emot patienter. Den fullständiga frånvaron af antiseptiska medel och koppglas upprör honom, men han inför inga nya anordningar, af fruktan att det skulle såra Andrej Efimytsch. Denna sin kollega anser han för en gammal skälm, misstänker att han är mycket förmögen och afundas honom i hemlighet. Han skulle gärna vilja intaga hans plats.

*

9.

En vårafton, i slutet af mars, när snön smält bort från marken och stararna kvittrade i sjukhusträdgården, gick doktorn ut för att följa sin vän postmästaren till porten. Just i detsamma kom juden Mosejka in på gården, efter att ha varit ute och samlat byte. Han var utan mössa och med tunna galoscher på de bara fötterna, samt höll i handen en liten tiggarpåse.

"Ge mig en slant!" vände han sig till doktorn, leende och skakande af köld. afstånd ifrån dem. I hela hans bostad finns bara en enda bok — "Nyaste recept vid kliniken i Wien" för 1881. När han går till en sjuk, tar han alltid med sig denna bok. I klubben om aftnarna spelar han biljard — kortspel tycker han icke om. Under samtal använder han med stor förkärlek sådana ord som kolifej, rammelbuljong, lurad på konfekten o. s. v.

Sjukhuset besöker han två gånger i veckan, går igenom salarna och tar emot patienter. Den fullständiga frånvaron af antiseptiska medel och koppglas upprör honom, men han inför inga nya anordningar, af fruktan att det skulle

såra Andrej Efimytsch. Denna sin kollega anser han för en gammal skälm, misstänker att han är mycket förmögen och afundas honom i hemlighet. Han skulle gärna vilja intaga hans plats.

*

9.

En vårafton, i slutet af mars, när snön smält bort från marken och stararna kvittrade i sjukhusträdgården, gick doktorn ut för att följa sin vän postmästaren till porten. Just i detsamma kom juden Mosejka in på gården, efter att ha varit ute och samlat byte. Han var utan mössa och med tunna galoscher på de bara fötterna, samt höll i handen en liten tiggarpåse.

"Ge mig en slant!" vände han sig till doktorn, leende och skakande af köld.Andrej Efimytsch, som aldrig kunde säga nej, gaf honom en kopparslant.

"Det där är illa," tänkte han, seende på hans nakna, röda fötter, som voro så magra, att knotorna stucko ut. "Det är ju fuktigt ute."

Och drifven af en känsla, som både liknade medlidande och förakt, gick han fram till flygeln efter juden, i det han stirrade än på hans kala nacke, än på de röda fötterna. Vid doktorns inträde sprang Nikita upp från lumphögen och gjorde ställning.

"God dag, Nikita," sade Andrej Efimytsch mildt. "Man borde ge den där juden ett par stöflar kanske, annars förkyler han sig."

"Skall ske, ers högvälborenhet. Jag skall säga till uppsyningsmannen."

"Ja, var snäll och gör det. Be honom ifrån mig. Säg, att jag anhåller om det."

Dörren till sjuksalen stod öppen. Ivan Dmitritsch, som låg på sängen, stödjande sig på armbågen, lyssnade oroligt till den främmande rösten och kände plötsligt igen doktorn. Skälfvande af raseri, rusade han upp och sprang fram midt i rummet med blossande ansikte och rullande ögon.

"Doktorn har kommit!" skrek han och gaf till ett gapskratt. "Ändtligen! Jag gratulerar, mina herrar, — doktorn bevärdigar oss med en visit! Fördömda skurk!" hväste han och stampade med foten i ett anfall af ursinnigt raseri, sådant sjuksalen ännu aldrig varit vittne till. "Slå ihjäl den skurken! Nej, det är inte nog! Dränk honom i dynggropen!"Då Andrej Efimytsch fick höra detta, tittade han in i salen från förstugan och frågade saktmodigt:

"Hvarför det?"

"Hvarför?" skrek Ivan Dmitritsch, i det han gick emot honom med hotande min och krampaktigt drog ihop nattrocken om sig. "Hvarför? Tjuf!" stötte han förbittradt fram och satte ut läpparna, som om han ville spotta på honom. "Charlatan! Bödel!"

"Lugna er," sade Andrej Efimytsch med ett skuldmedvetet leende. "Jag bedyrar, att jag ännu aldrig stulit något; hvad det öfriga beträffar, gör ni er sannolikt skyldig till stor öfverdrift. Jag ser, att ni är ond på mig. Lugna er, jag ber, om ni kan, och säg mig kallblodigt, — hvarför?"

"Hvarför håller ni mig instängd här?"

"Därför att ni är sjuk."

"Ja, jag är sjuk. Men tiotals, hundratals dårar gå lösa omkring, därför att ni i er dumhet icke kunna skilja dem från de friska. Hvarför skola just jag och dessa olyckliga sitta här som syndabockar för alla? Ni, fältskärn, uppsyningsmannen och hela ert sjukhusfölje stå i moraliskt hänseende ojämförligt lägre än någon af oss, — hvarför sitta då vi här och icke ni? Hvad är det för logik i det?"

"Moralen och logiken ha därmed ingenting att skaffa. Allt beror af slumpen. Den som blir insatt, får sitta där, den

som inte blir insatt, får gå lös, — det är alltihop. Däri att jag är läkare och ni sinnessjuk finns hvarken moral eller logik, utan endast en blind slump.""Sådan där galimatias förstår jag inte," sade Ivan Dmitritsch doft och satte sig på sin säng.

Mosejka, som Nikita drog sig för att visitera i doktorns närvaro, lade upp på sin säng små högar af bröd, papperslappar och benbitar och började, alltjämt darrande af köld, hastigt och i sjungande ton rabbla upp något på hebreiska. Han inbillade sig tydligen, att han öppnat en salubod.

"Släpp ut mig," sade Ivan Dmitritsch, och hans röst skälfde.

"Det kan jag inte."

"Hvarför inte?"

"Därför att det står inte i min makt. Döm själf, — hvad skulle ni ha för nytta af, att jag släppte ut er? Stadsborna eller polisen skulle genast gripa er och föra er tillbaka."

"Ja, ja, det är sant..." mumlade Ivan Dmitritsch och torkade sig i pannan. "Det är förfärligt! Men hvad skall jag göra? Hvad?"

Ivan Dmitritschs röst och hans ungdomliga, kloka ansikte med dess sällsamma grimaser gjorde ett tilldragande intryck på Andrej Efimytsch. Han kände lust att smeka den unge mannen och lugna honom. Han satte sig bredvid honom på sängen, funderade och sade:

"Ni frågar, — hvad skall jag göra? Det bästa för er vore att rymma härifrån. Men det skulle beklagligtvis icke tjäna något till. Ni skulle bli fasttagen. Då samhället skyddar sig mot brottslingar, sinnessjuka och besvärliga personer i allmänhet, så är det oöfvervinnerligt. Er återstår endast, att trösta er med tanken, att ert vistande här är oundgängligt.""Det är inte nödvändigt för någon."

"När det nu en gång finns fängelser och dårhus, så måste ju någon sitta i dem. Om inte ni — så jag, om inte jag — så en tredje person. Ha tålamod och vänta, — då i en aflägsen framtid fängelser och dårhus slutat sin tillvaro, skall det heller inte mera finnas galler för fönstren eller sjukrockar... En sådan tid skall förr eller senare randas."

Ivan Dmitritsch log spefullt.

"Ni skämtar," sade han och knep ihop ögonen. "Sådana herrar som ni och er medhjälpare Nikita ha ingenting med framtiden att göra. Men ni kan vara öfvertygad, min bästa herre, att bättre tider skola randas! Kanske jag uttrycker mig dumt, skratta gärna, men morgonrodnaden af ett nytt lif skall stråla, sanningen skall segra och — och då kommer turen till oss! Jag skall inte upplefva det, jag är då död och begrafven, men våra barnbarnsbarn skola upplefva det. Jag hälsar dem af allt hjärta och gläder mig, gläder mig på deras vägnar! Framåt! Gud vare med er, vänner!"

Ivan Dmitritsch reste sig med glänsande ögon, sträckte armarna mot fönstret och fortsatte med upprörd stämma:

"Inifrån dessa galler välsignar jag er! Lefve sanningen! Jag gläder mig!"

"Jag finner ingen särskild anledning att glädja sig," sade Andrej Efimytsch, hvilken Ivan Dmitritschs rörelse förefallit teatralisk, men som på samma gång tyckt mycket om den. "Det kommer inte att finnas några fängelser och dårhus, och sanningen skall segra, som ni behagade uttrycka er;men tingens väsen blir ju inte förändradt, — naturlagarna förblifva alltjämt de samma. Människorna skola sjukna, åldras och dö alldeles som nu. Om ert lif upplyses af en aldrig så härlig morgonrodnad, blir ni likväl till slut inspikad i en kista och kastad i en grop."

"Men odödligheten?"

"Ah, prat!"

"Ni tror inte, — ja, men jag tror. Hos Dostojevsky eller Voltaire är det någon, som säger, att om inte Gud funnes, så hade människorna måst uppfinna honom. Och jag tror fullt och fast, att om inte odödligheten finns, så skall förr eller senare det höga mänskliga förnuftet uppfinna den."

"Bra sagdt," utbrast Andrej Efimytsch med ett förnöjdt småleende. "Det är bra, att ni tror. Med en sådan tro kan man lefva lycklig till och med inmurad i en vägg. Ni har visst erhållit en bildad uppfostran?"

"Ja, jag studerade vid universitetet, men tog ingen examen."

"Ni är en tänkande och djupsinnig människa. I alla förhållanden kan ni finna tröst inom er själf. Ett fritt och djupt tänkande, som sträfvar att förstå lifvet, och ett fullständigt förakt för världens dumma fåfänglighet, — se där två goda ting, de bästa människan ännu lärt känna. Och ni kan njuta af dem, äfven om ni lefver bakom tredubbla järngaller. Diogenes bodde i en tunna och var ändå lyckligare än alla jordens kungar."

"Er Diogenes var ett nöt," mumlade Ivan Dmitritsch dystert. "Hvad sitter ni här för och pratar med mig om Diogenes och om att förstå lifvet?" forhan upp, plötsligt förargad. "Jag älskar lifvet, älskar det lidelsefullt! Jag har förföljelsemani, lider af en ständig, plågsam fruktan; men det är ögonblick, då jag gripes af törst efter lifvet, och då fruktar jag att förlora mitt förstånd. Jag längtar gränslöst att lefva, gränslöst!"

Han gick upprörd af och an i rummet och sade, i det han sänkte rösten:

"Då jag drömmer, ser jag syner. En massa människor vandra förbi mig, jag hör röster, musik, och jag tycker, jag ströfvar omkring i skogen, på hafsstranden, och då längtar jag lidelsefullt efter lifvets bråk och bekymmer... Säg mig, hvad har det händt för nytt?" frågade Ivan Dmitritsch hastigt. "Hur är det där ute?"

"Vill ni veta något om staden eller i allmänhet?"

"Nå ja, berätta mig först något om staden, och sedan i allmänhet."

"Hm — i staden är det odrägligt tråkigt... Det finns ingen, som man kan tala med, ingen att lyssna till. Inga nya människor ha kommit. För resten har det nyligen anländt en ung läkare, Chobotof."

"Han hade kommit redan på min tid. En dräng, hvad?"

"Ja, en obildad människa. Vet ni hvad, det är besynnerligt... Efter allt att döma, råder icke i våra hufvudstäder någon andlig stiltje, där är lif och rörelse, — följaktligen måste där också finnas verkliga människor. Men hur kommer det sig då, att vi alltid få oss tillsända därifrån personer, som äro alldeles omöjliga? Stackars vår stad!""Ja, stackars vår stad!" suckade Ivan Dmitritsch och skrattade. "Men hur är det i allmänhet? Hvad skrifver man i tidningar och tidskrifter?"

I sjuksalen var det redan mörkt. Doktorn steg upp och började stående berätta, hvad som skrefs utomlands och i Ryssland och hvilken tankeriktning, som nu gör sig gällande. Ivan Dmitritsch hörde uppmärksamt på och gjorde frågor; men plötsligt, som om han kommit ihåg något förfärligt, grep han sig om hufvudet och lade sig på sängen, med ryggen åt doktorn.

"Hvad felas er?" frågade Andrej Efimytsch.

"Ni skall inte mera höra ett ord ifrån mig!" utbrast Ivan Dmitritsch brutalt. "Låt mig vara i fred!"

"Hvarför det?"

"Låt mig vara i fred, säger jag! Drag åt fanders!"

Andrej Efimytsch ryckte på axlarna, suckade och gick. När han gick igenom förstugan, sade han:

"Man borde kanske skura här, Nikita... Det luktar så förskräckligt!"

"Skall ske, ers högvälborenhet."

"En sådan behaglig ung man!" tänkte Andrej Efimytsch, i det han gick hem till sig. "Under hela tiden, som jag vistats här, är han visst den förste, som man kan tala med. Han har omdöme och intresserar sig just för det, som är af nöden."

Medan han läste och sedan gick till sängs, tänkte han hela tiden på Ivan Dmitritsch, och då han vaknade nästa morgon, påminde han sig, atthan dagen förut gjort bekantskap med en förnuftig och intressant människa och

beslöt att uppsöka honom en gång till vid första tillfälle.

*

10.

Ivan Dmitritsch låg i samma ställning som aftonen förut, med händerna om hufvudet och benen uppdragna. Ansiktet var icke synligt.

"God dag, min vän," sade Andrej Efimytsch. "Ni sofver väl inte?"

"För det första är jag inte er vän," mumlade Ivan Dmitritsch in i kudden, "och för det andra anstränger ni er förgäfves, — ni får inte ett ord ifrån mig."

"Besynnerligt..." brummade Andrej Efimytsch förvirrad. "I går samtalade vi så fredligt, men plötsligt blef ni ond för någonting och afbröt er tvärt... Förmodligen uttryckte jag mig dumt på något sätt eller uttalade kanske en tanke, som stred mot edra åsikter..."

"Å, jag känner er nog!" sade Ivan Dmitritsch, i det han reste sig upp och såg på doktorn med en spefull och orolig blick; hans ögon voro röda. "Gå ni och spionera och preja på ett annat ställe, — här har ni ingenting att göra. Jag begrep redan i går, hvarför ni kom."

"En sådan besynnerlig fantasi!" smålog doktorn. "Således anser ni, att jag är en spion?" han dagen förut gjort bekantskap med en förnuftig och intressant människa och beslöt att uppsöka honom en gång till vid första tillfälle.

*

10.

Ivan Dmitritsch låg i samma ställning som aftonen förut, med händerna om hufvudet och benen uppdragna. Ansiktet var icke synligt.

"God dag, min vän," sade Andrej Efimytsch. "Ni sofver väl inte?"

"För det första är jag inte er vän," mumlade Ivan Dmitritsch in i kudden, "och för det andra anstränger ni er förgäfves, — ni får inte ett ord ifrån mig."

"Besynnerligt..." brummade Andrej Efimytsch förvirrad. "I går samtalade vi så fredligt, men plötsligt blef ni ond för någonting och afbröt er tvärt... Förmodligen uttryckte jag mig dumt på något sätt eller uttalade kanske en tanke, som stred mot edra åsikter..."

"Å, jag känner er nog!" sade Ivan Dmitritsch, i det han reste sig upp och såg på doktorn med en spefull och orolig blick; hans ögon voro röda. "Gå ni och spionera och preja på ett annat ställe, — här har ni ingenting att göra. Jag begrep redan i går, hvarför ni kom."

"En sådan besynnerlig fantasi!" smålog doktorn. "Således anser ni, att jag är en spion?""Ja, det anser jag... Spion eller läkare, som skickats hit för att undersöka mig, — det kommer på ett ut."

"Ack, hvad ni är för en... ursäkta!... för en konstig människa..."

Doktorn satte sig på pallen bredvid sängen och skakade förebrående på hufvudet.

"Men låt oss antaga, att ni har rätt," sade han. "Låt oss antaga, att jag förrädiskt uppsnappar hvad ni säger, för att ange det för polisen. Ni blir arresterad och dömd. Men skall ni väl få det sämre i arresten och i fängelset än här? Och till och med, om ni blir skickad till Sibirien eller i straffarbete, skulle det väl vara värre än att sitta inspärrad

i den här flygeln ? Jag antar, att det icke vore värre... Hvarför då vara rädd?"

Dessa ord gjorde synbarligen intryck på Ivan Dmitritsch. Han satte sig lugnt upp. Klockan var fem på eftermiddagen, — den tid då Andrej Efimytsch brukade gå af och an i sina rum och Darjuschka fråga honom, om han icke ville dricka sitt öl. Vädret var mildt och klart.

"Efter middagen gick jag ut för att promenera, och så tittade jag in, som ni ser," sade doktorn. "Det är full vår."

"Hvad är det för månad nu? Mars?" frågade Ivan Dmitritsch.

"Ja, slutet på mars."

"Är det smutsigt ute?"

"Nej, inte mycket. I trädgården är det gångstigar."

"Nu skulle det vara skönt att åka någonstädes utom staden," sade Ivan Dmitritsch och gnuggadesina röda ögon, som om han nyss hade vaknat, "och sedan fara hem till ett varmt, bekvämt rum och... och bli kurerad för sin hufvudvärk af en skicklig doktor... Det är länge sedan jag lefde som en människa... Här är det vedervärdigt! Olidligt!"

Efter gårdagens upphetsning var han matt och slö och talade motvilligt. Hans fingrar skälfde, och det syntes på hans ansikte, att han plågades af stark hufvudvärk.

"Mellan ett varmt, bekvämt rum och den här sjuksalen är det ingen skillnad," sade Andrej Efimytsch. "Lugn och tillfredsställelse skall människan icke söka utom sig, utan i sig själf."

"På hvad sätt då?"

"En vanlig människa väntar sig godt eller ondt utifrån, det vill säga, från en vagn eller ett rum, men en tänkande människa — från sig själf."

"Gå och predika den där filosofien i Grekland, där det är varmt och doftar af pomeranser, men här passar den icke till klimatet. Med hvem var det jag talade om Diogenes? Med er kanske?"

"Ja, i går med mig."

"Diogenes behöfde inte något rum eller en varm bostad, — där var det varmt ändå... Han kunde ligga i en tunna och äta apelsiner och oliver. Men flytta honom öfver till Ryssland, så få vi se, om han inte skulle tigga om ett rum, och det inte blott i december månad, utan i maj. Han skulle minsann krympa ihop af kylan."

"Nej, man kan låta bli att känna kylan, liksom hvarje annan smärta. Markus Aurelius sade: 'Smärtan är en liflig föreställning om smärta; gör en viljeansträngning för att förändra denna föreställning,förjaga den, sluta att beklaga dig, och smärtan skall försvinna.' Detta är sant. En vis eller helt enkelt förnuftig, tänkande människa utmärker sig just därigenom, att hon föraktar lidandet; hon är alltid nöjd och förvånar sig icke öfver någonting."

"Således är jag en idiot, emedan jag lider, är missnöjd och förvånar mig öfver den mänskliga uselheten?"

"Det har ni ingen orsak till. Om ni tänker djupare efter, så skall ni förstå, hur betydelselöst allt detta yttre är, som upprör oss. Man bör sträfva efter en rätt insikt af lifvet — däri ligger den sanna lyckan."

"Insikt..." brummade Ivan Dmitritsch. "Yttre, inre... Ursäkta, det där begriper jag inte. Jag vet endast," sade han, i det han reste sig och förbittradt stirrade på doktorn, "att Gud skapat mig af varmt blod och nerver, jaha! Men en organisk väfnad måste, om den är lifskraftig, reagera mot hvarje retning. Och jag reagerar! Smärtan besvarar jag med skrik och tårar, dumheten med missnöje och lågheten med afsky. Enligt min åsikt är just detta, hvad som kallas lif. Ju lägre organismen står, desto okänsligare är den, och desto svagare besvarar den retningen, och ju högre, desto mottagligare är den, och desto kraftigare reagerar den mot realiteten. Hur kan man undgå att veta detta? Vara läkare och inte ha reda på sådana hvardagligheter! För att kunna förakta lidandet, alltid vara nöjd och icke förvåna sig öfver något, måste man komma till det där tillståndet" — Ivan Dmitritsch pekade på den tjocke, af fett uppsvällda bonden — "eller härda sig med lidanden till den grad, attman förlorar hvarje känslighet för

dem, det vill med andra ord säga, upphör att lefva. Ursäkta, jag är hvarken någon vis man eller någon filosof," fortfor Ivan Dmitritsch förbittrad, "och jag begriper ingenting af det där. Jag förstår mig inte på att resonnera."

"Tvärtom, ni resonnerar alldeles förträffligt."

"Stoikerna, som ni parodierar, voro framstående människor, men deras lära har stelnat redan för två tusen år sedan och icke kunnat röra sig ett enda steg framåt, ty den var opraktisk och icke lifskraftig. Den hade framgång endast hos mindretalet, som tillbringar sitt lif med att studera och läppja på alla nya läror; flertalet däremot förstod den icke. En lära, som predikar likgiltighet för rikedomen och lifvets bekvämligheter, förakt för lidandet och döden, är alldeles obegriplig för det stora flertalet, därför att detta flertal aldrig lärt känna vare sig rikedomar eller bekvämligheter i lifvet, och att förakta lidandet skulle för dem vara att förakta själfva lifvet, ty människans hela väsen består af förnimmelserna af köld, hunger, förolämpning, förlust och hamletsartad fruktan för döden. I dessa förnimmelser ligger hela lifvet; man kan plågas af det, hata det, men icke förakta det. Jag upprepar därför, att stoikernas lära icke kan ha någon framtid; men hvad som fortlefvat från tidens början tills i dag, det är, som ni ser, kampen, känsligheten för smärtan, förmågan att reagera mot retning..."

Ivan Dmitritsch tappade plötsligt bort tråden i sin tankegång, tystnade och torkade sig förargad i pannan."Jag ville säga något viktigt, men jag trasslade in mig," sade han. "Hvar var det, jag var? Jo! Det var det, jag skulle säga, — en af stoikerna sålde sig till slaf för att friköpa sin nästa. Ni ser således, att äfven stoikern reagerade mot retning, ty för att göra en så storslagen handling som att fullständigt uppoffra sig för sin nästa, måste man ha ett upprördt, medlidsamt sinne. Jag har här i fängelset glömt allt hvad jag lärt, annars skulle jag kunna säga mycket mer. Eller låt oss taga Kristus! Han besvarade realiteten därmed att han grät, sorgset smålog, vredgades, till och med sörjde. Han gick icke med ett leende lidandet till mötes och föraktade icke döden, utan bad i Gethsemanes örtagård, att man skulle taga denna kalken ifrån honom."

Ivan Dmitritsch skrattade till och satte sig.

"Låt oss antaga, att människans lugn och tillfredsställelse icke äro att söka utom henne, utan inom henne själf," sade han. "Låt oss antaga, att man bör förakta lidandet och inte förvåna sig öfver någonting. Men på hvilken grund predikar ni detta? Är ni en vis man? En filosof?"

"Nej, jag är ingen filosof, men detta bör hvar och en predika, därför att det är förnuftigt."

"Nej, jag vill veta, hvarför ni anser er kompetent i fråga om insikt, förakt för lidandet och så vidare? Har ni kanske någonsin lidit? Har ni begrepp om, hvad lidandet vill säga? Ursäkta, — brukade ni få stryk som barn?"

"Nej, mina föräldrar afskydde kroppsstraff."

"Men jag blef grymt piskad af min far. Min far var en hård och sträng man med lång näsa ochgul hals och led af hämorrhoider. Men låt oss tala om er. I hela ert lif har ingen rört ett finger på er, ingen har skrämt eller slagit er; ni är frisk och stark som en oxe. Ni växte upp under er pappas vingar och studerade på hans bekostnad, och sedan fick ni med detsamma en sinekur. I öfver tjugu år har ni bott hyresfritt, haft ljus, bränsle, tjänstfolk och dessutom rättighet att arbeta när och hur mycket er lyster, — till och med att göra ingenting. Af naturen är ni lättjefull och karakterssvag, och därför har ni bemödat er att inrätta ert lif så, att ingenting oroar er eller tvingar er att gå ur fläcken. Göromålen har ni öfverlämnat åt fältskären och det öfriga följet, och själf har ni suttit i värme och lugn, samlat pengar, läst böcker och vederkvickt er med funderingar öfver en massa dumheter och med" (Ivan Dmitritsch kastade en blick på doktorns röda näsa) "med att tömma åtskilliga glas. Med ett ord — ni har aldrig sett lifvet på nära håll, känner det icke riktigt och har endast en teoretisk kännedom om verkligheten. Om ni föraktar lidandet och icke förvånar er öfver något, så är det af en mycket enkel anledning, — tingens fåfänglighet, föraktet för lidandet och döden, den rätta insikten af lifvet, den sanna lyckan... allt detta utgör den filosofi, som allra bäst passar en rysk odåga. Ser ni, till exempel, en bonde slå sin hustru, — hvarför ingripa? Låt honom slå henne, — de skola ju i alla fall bägge två dö förr eller senare; och dessutom, den som slår, skymfar med sina slag icke sitt offer, utan sig själf. Att vara full är dumt och opassande, men super man, så dör man, och super man inte, så dör man ändå. En bondgumma kommer ochklagar öfver tandvärk... Nå, än sedan? Smärtan är

föreställningen om smärta, och för resten kan man inte lefva utan sjukdomar här i världen. Alla skola en gång dö, — gå därför din väg, kära gumma, och hindra mig inte att fundera och taga en sup. En ung man ber om råd, hvad han skall göra, hur han skall lefva; en annan skulle tänka efter, innan han svarar, men vår odåga, han är genast färdig att utbrista: sträfva efter den rätta insikten eller det sanna goda. Men hvad är detta fantastiska 'sanna goda' för slag? Det kan han förstås icke ge något svar på. Här spärrar man in oss bakom järngaller, pinar oss, låter oss förgås i orenlighet, men det är bra och förnuftigt, ty mellan den här sjuksalen och ett varmt, bekvämt rum är det ingen skillnad. En bekväm filosofi, — man behöfver ingenting göra och har ändå rent samvete och känner sig vara svåra vis... Nej, herre, detta är icke filosofi, icke ett utslag af tankeskärpa och djup lifsåskådning, utan af lättja, inbilskhet och andlig dvala... Ja!" Ivan Dmitritsch blef återigen förargad. "Ni föraktar lidandet, men om ni bara klämmer ert finger i en dörr, så tänker jag, ni gastar med full hals!"

"Kanske jag också inte gastar," sade Andrej Efimytsch med ett mildt leende.

"Ja visst, ja! Men om ni skulle bli lam genom ett slaganfall, eller om någon fräck narr, begagnande sig af sin högre ställning, offentligt förolämpade er, och ni visste, att han strafflöst kunde göra det, — nå, då skulle ni begripa, hvad det vill säga att afspisa andra med den rätta insikten och det sanna goda."“Det kallar jag originellt,“ sade Andrej Efimytsch belåtet skrattande och gnuggade sina händer. “Det var en angenäm öfverraskning att finna er fallen för att generalisera, och den karakteristik af mig, som ni nyss behagade göra, var helt enkelt glänsande. Jag tillstår, att det är mig ett ofantligt nöje att tala med er. Nå, jag har hört på er, täcks ni nu vara god och lyssna till mig . . .“

*

11.

Samtalet fortsattes ännu en timmes tid och gjorde synbart djupt intryck på Andrej Efimytsch. Han började gå till flygeln hvarenda dag. Han gick dit om förmiddagarna och efter middagen, och kvällsskymningen öfverraskade honom ofta i samtal med Ivan Dmitritsch. Den första tiden visade sig Ivan Dmitritsch skygg för honom, misstänkte honom för onda afsikter och yttrade öppet sin ovilja. Sedan vänjde han sig vid honom, och hans sträfva ohöflighet gaf vika för ett nedlåtande ironiskt sätt.

Snart spreds det ryktet i sjukhuset, att doktor Andrej Efimytsch börjat besöka sjuksalen n:o 6. Ingen — hvarken fältskärn eller Nikita eller sköterskorna — kunde begripa, hvarför han gick dit, hvarför han satt där i timtal, hvad han talade om, och hvarför han icke skref några recept. Hans uppförande föreföll besynnerligt. Michail Averjanytsch “Det kallar jag originellt,“ sade Andrej Efimytsch belåtet skrattande och gnuggade sina händer. “Det var en angenäm öfverraskning att finna er fallen för att generalisera, och den karakteristik af mig, som ni nyss behagade göra, var helt enkelt glänsande. Jag tillstår, att det är mig ett ofantligt nöje att tala med er. Nå, jag har hört på er, täcks ni nu vara god och lyssna till mig . . .“

*

11.

Samtalet fortsattes ännu en timmes tid och gjorde synbart djupt intryck på Andrej Efimytsch. Han började gå till flygeln hvarenda dag. Han gick dit om förmiddagarna och efter middagen, och kvällsskymningen öfverraskade honom ofta i samtal med Ivan Dmitritsch. Den första tiden visade sig Ivan Dmitritsch skygg för honom, misstänkte honom för onda afsikter och yttrade öppet sin ovilja. Sedan vänjde han sig vid honom, och hans sträfva ohöflighet gaf vika för ett nedlåtande ironiskt sätt.

Snart spreds det ryktet i sjukhuset, att doktor Andrej Efimytsch börjat besöka sjuksalen n:o 6. Ingen — hvarken fältskärn eller Nikita eller sköterskorna — kunde begripa, hvarför han gick dit, hvarför han satt där i timtal, hvad

han talade om, och hvarför han icke skref några recept. Hans uppförande föreföll besynnerligt. Michail Averjanytschträffade honom ofta icke hemma, hvilket aldrig förr händt, och Darjuschka var mycket orolig, ty doktorn drack icke längre sitt öl på bestämd tid och kom till och med ibland för sent till middagen.

En gång, det var redan i slutet af juni, kom doktor Chobotof i något ärende till Andrej Efimytsch. Då han icke träffade honom hemma, gick han ut på gården för att söka honom och fick där veta, att den gamle doktorn befann sig hos de svagsinta. Chobotof gick till flygeln, stannade i förstugan och hörde där följande samtal:

"Vi komma aldrig öfverens, och det skall inte lyckas er att omvända mig till er tro," sade Ivan Dmitritsch förargad. "Med verkligheten är ni alldeles obekant, och ni har aldrig lidit, utan endast mått godt på afstånd från andras lidanden. Jag däremot har lidit oupphörligt från den dag jag föddes tills i dag. Därför säger jag er uppriktigt, att jag anser mig stå öfver er och vara en i alla afseenden mera kompetent domare. Det tillkommer icke er att undervisa mig."

"Jag är visst inte nog förmäten att vilja omvända er till min tro," svarade Andrej Efimytsch saktmodigt och liksom ledsen öfver, att man icke ville förstå honom. "Och det är inte heller därom det är fråga, min vän. Hufvudsaken är inte, att ni har lidit och inte jag. Lidanden och fröjder äro öfvergående ting, — dem kunna vi saklöst lämna å sido. Men hvad som är af vikt, det är, att vi båda äro tänkande varelser; vi se i hvarandra människor, som äro i stånd att tänka och resonnera, och detta gör oss solidariska, hur olika våra åsikter än må vara. Om ni visste, min vän, hur utråkad jag ärpå den dumhet, slöhet och andliga fattigdom man möter öfverallt, och hvilken glädje det alltid gör mig att få samtala med er! Ni är en förnuftig människa, och jag njuter af att höra er."

Chobotof gläntade på dörren och tittade in i salen. Ivan Dmitritsch i nattmössa och doktor Andrej Efimytsch sutto bredvid hvarandra på sängen. Dåren grimaserade, ryckte på sig och svepte konvulsiviskt nattrocken omkring sig, men doktorn satt orörlig, med sänkt hufvud, och hans röda ansikte hade ett hjälplöst och sorgset uttryck. Chobotof ryckte på axlarna, smålog och utbytte en blick med Nikita. Denne ryckte också på axlarna.

Dagen därpå kom Chobotof åter till flygeln i sällskap med fältskärn. De ställde sig bägge i förstugan och lyssnade.

"Gubben tycks ha blifvit alldeles barn på nytt!" sade Chobotof, då de gingo därifrån.

"Gud vare oss syndare nådig!" suckade den fromme Sergej Sergejitsch, i det han försiktigt klef öfver pussarna för att icke stänka ner sina nyblankade stöflar. "Jag får bekänna, bäste Jevgeni Fjodorytsch, att jag redan länge väntat det."

*

12.

Efter detta började Andrej Efimytsch märka något visst hemlighetsfullt omkring sig. När han mötte skoterskorna och patienterna, stirrade de på den dumhet, slöhet och andliga fattigdom man möter öfverallt, och hvilken glädje det alltid gör mig att få samtala med er! Ni är en förnuftig människa, och jag njuter af att höra er."

Chobotof gläntade på dörren och tittade in i salen. Ivan Dmitritsch i nattmössa och doktor Andrej Efimytsch sutto bredvid hvarandra på sängen. Dåren grimaserade, ryckte på sig och svepte konvulsiviskt nattrocken omkring sig, men doktorn satt orörlig, med sänkt hufvud, och hans röda ansikte hade ett hjälplöst och sorgset uttryck. Chobotof ryckte på axlarna, smålog och utbytte en blick med Nikita. Denne ryckte också på axlarna.

Dagen därpå kom Chobotof åter till flygeln i sällskap med fältskärn. De ställde sig bägge i förstugan och lyssnade.

"Gubben tycks ha blifvit alldeles barn på nytt!" sade Chobotof, då de gingo därifrån.

"Gud vare oss syndare nådig!" suckade den fromme Sergej Sergejitsch, i det han försiktigt klef öfver pussarna för att icke stänka ner sina nyblankade stöflar. "Jag får bekänna, bäste Jevgeni Fjodorytsch, att jag redan länge väntat det."

*

12.

Efter detta började Andrej Efimytsch märka något visst hemlighetsfullt omkring sig. När han mötte skoterskorna och patienterna, stirrade defrågande på honom och hviskade sedan sinsemellan. Lilla Mascha, uppsyningsmannens dotter, som han tyckte om att stöta på i sjukhusträdgården, sprang nu sin väg, då han småleende närmade sig för att klappa henne på hufvudet. Postmästaren Michail Averjanytsch sade icke längre "Alldeles riktigt", under det han satt och hörde på honom, utan mumlade med oförklarlig förvirring: "Ja, ja, ja..." och stirrade tankfullt och sorgset på honom. Dessutom började han råda sin vän att låta bli brännvin och öl, men som en finkänslig man sade han icke detta rent ut, utan endast antydningsvis, i det han berättade än om en bataljonspredikant, en hedersman för resten, än om en regementspräst, en präktig pojke, som båda söpo och blefvo sjuka, men sedan lade bort att supa och då fullständigt tillfrisknade. Två, tre gånger fick Andrej Efimytsch besök af sin kollega Chobotof; också denne rådde honom att afhålla sig från spritdrycker och anbefallde honom utan synbar anledning att taga in bromkali.

I augusti fick Andrej Efimytsch ett bref från borgmästaren med begäran, att han skulle infinna sig i och för en mycket viktig angelägenhet. Då Andrej Efimytsch på utsatt tid kom upp i rätten, fann han där regementschefen, statsinspektören öfver kretsens skolor, som tillika var medlem af domstolen, Chobotof och ännu en fetlagd, blond herre, som presenterade sig som doktor med ett polskt, svåruttaladt namn. Denne bodde trettio verst därifrån på ett stuteri och var nu på genomresa i staden.

"Vi ha här en sak, som rör er," vände sig domstolsledamoten till Andrej Efimytsch, sedan allahälsat och slagit sig ner vid bordet. "Jevgeni Fjodorytsch där säger, att apoteket har för trångt om utrymme i hufvudbyggnaden och att det borde flyttas till en af flyglarna. Alltid kan det flyttas, det är ju ingenting, men hufvudsaken är, att flygeln måste repareras."

"Ja, utan reparation är det omöjligt," sade Andrej Efimytsch eftertänksamt. "Om till exempel hörnflygeln skulle göras i stånd till apotek, så skulle därtill behöfvas, antar jag, minst femhundra rubel. Men hvarifrån taga pengar till den utgiften?"

Det uppstod ett ögonblicks tystnad.

"Jag hade äran anmäla redan för tio år sedan," fortsatte Andrej Efimytsch med låg röst, "att detta sjukhus i dess nuvarande gestalt utgör en lyx, som staden icke har råd till. Det byggdes på fyrtiotalet, men då var det antagligen andra tider. Staden ger ut alldeles för mycket på onödiga byggnader och öfverflödiga ämbeten. Jag tänker, att för de pengarna skulle man, om saken ordnades på annat sätt, kunna underhålla två mönstersjukhus."

"Nå, så inför då en annan ordning!" sade domstolsledamoten lifligt.

"Jag har redan haft äran föreslå, att man skulle öfverlämna den medicinska afdelningen att förvaltas af semstvon."

"Ja, ge semstvon pengarna, så stjäl han dem," skrattade den blonde doktorn.

"Det är bara, som om det vore i sin ordning," instämde domstolsledamoten och skrattade också.

Andrej Efimytsch kastade en matt, slö blick på den blonde doktorn och sade:

"Man bör vara rättvis."Åter uppstod en tystnad. Det bjöds te. Regementschefen, som af en eller annan orsak såg mycket olycklig ut, sträckte öfver bordet sin hand åt Andrej Efimytsch och sade:

"Ni har alldeles glömt oss, doktor. För resten lefver ni ju som en munk, — spelar inte kort och tycker inte om

fruntimmer. Ni har tråkigt tillsammans med oss."

Alla började tala om, hur ledsamt det var för en bildad människa att bo där i staden. Hvarken teater eller musik, och på den sista danssoarén uppe i klubben hade det varit omkring tjugu damer och bara två kavaljerer. Ungdomen dansar icke, utan trängs hela tiden omkring buffeten eller spelar kort. Andrej Efimytsch började långsamt och sakta, utan att se på någon, orda om, hur synd, hur förfärligt synd det var, att stadsborna förspillde lifskraft, hjärta och förstånd på kortspel och skvaller och icke ville och icke förstode att fördrifva tiden med intressanta samtal och läsning, icke ville begagna sig af de njutningar, som förnuftet skänker. Endast förnuftet är intresseväckande och anmärkningsvärdt, allt det öfriga är smått och lumpet. Chobotof hörde uppmärksamt på sin kollega och frågade plötsligt:

"Andrej Efimytsch, hvad är det för datum i dag?"

Efter att ha erhållit svar, började han och den blonde doktorn i examinerande, men på samma gång förlägen ton fråga Andrej Efimytsch, hvad det var för dag i veckan, hur många dagar det fanns på året, och om det var sant, att det vistades en märkvärdig profet i sjuksalen n:o 6.Vid den sista frågan rodnade Andrej Efimytsch och svarade:

"Ja, det är en patient, men en intressant ung man."

Man gjorde honom inga flera frågor. Då han tog på sig rocken i tamburen, lade regementschefen handen på hans axel och sade med en suck:

"Det är tid för oss gamla att slå oss i ro!"

Då Andrej Efimytsch lämnade rätten, förstod han, att detta var en komité, tillsatt för att undersöka hans själsförmögenheter. Han påminde sig de frågor, man gjort honom, rodnade, och för första gången i hans lif gjorde det honom ondt om läkarkonsten.

"Ack, min Gud," tänkte han, "de ha ju så nyligen hört föreläsningar i psykiatri och tagit examen, — hvadan då denna fullständiga okunnighet? De ha icke ett begrepp om psykiatri!"

Och för första gången i sitt lif kände han sig sårad och förargad.

Samma dag på aftonen kom Michail Averjanytsch till honom. Utan att hälsa, gick postmästaren fram till honom, fattade båda hans händer och sade med upprörd stämma:

"Min käre vän, bevisa mig, att ni tror på min uppriktiga tillgifvenhet och anser mig som er vän... Käre vän!" han hindrade Andrej Efimytsch att svara och fortsatte, allt mera upprörd: "Jag håller af er, därför att ni är en bildad och ädel människa. Hör på mig, min vän. Vetenskapens regler förplikta läkarna att dölja sanningen för er, men jag talar som en gammal krigsbuss rent från lefvern, och jag säger er — ni är inte frisk! Förlåt mig, bästevän, men det är sanningen, det har hela er omgifning längesedan märkt. Alldeles nyss sade doktor Jevgeni Fjodorytsch åt mig, att ni för er hälsas skull ovillkorligen måste hvila och förströ er. Mycket rätt! Utmärkt! Just i dessa dagar ämnar jag begära permission och reser bort för att andas litet frisk luft. Bevisa nu, att ni är min vän, — res med! Låt oss följas åt och ha litet roligt tillsammans på gamla dar!"

"Jag känner mig fullkomligt frisk," sade Andrej Efimytsch efter ett ögonblicks funderande. "Resa kan jag inte. Låt mig bevisa er min vänskap på något annat sätt."

Att resa bort till något obekant ställe, utan böcker, utan Darjuschka, utan sitt öl, att tvärt göra slut på tjugu års vanor, — den tanken föreföll honom i första ögonblicket vild och fantastisk. Men så kom han ihåg samtalet uppe i rätten och den nedtryckta sinnesstämning det efterlämnat hos honom, och tanken att för en kort tid lämna staden, där de dumma människorna ansågo honom tokig, fick med ens något lockande.

"Hvart ämnar ni egentligen resa?" frågade han.

"Till Moskva, till Petersburg, till Varsjava... I Varsjava har jag tillbragt de fem lyckligaste åren af mitt lif. Det är en märkvärdig stad! Följ med, min vän!"

*

13.

En vecka senare föreslog man Andrej Efimytsch att sätta sig i ro, det vill säga, man gaf honom afsked, hvari han likgiltigt fann sig; och ännu en vecko senare sutto han och Michail Averjanytsch redan i en skjutstarantass på väg till den närmaste järnvägsstationen. Det var klara, svala dagar med blå himmel och genomskinlig luft. De tvåhundra versten till järnvägsstationen tillryggalade de på två dygn och togo nattkvarter två gånger på vägen. Då man på skjutsstationerna gaf dem dåligt diskade teglas eller sölade med att spänna för hästarna, blef Michail Averjanytsch purpurröd i ansiktet, skakade i hela kroppen och skrek: "Tig! Inte resonnera!" Och då de sutto i tarantassen berättade han utan ett ögonblicks uppehåll om sina färder till Kaukasus och Polen. Hvilka äfventyr hade han icke varit med om, hvilka märkvärdiga möten hade han icke haft! Han berättade högljudt och gjorde därvid så förvånade miner, att man skulle kunnat tro, att han ljög. Till på köpet andades han midt i ansiktet på Andrej Efimytsch, under det han talade, och skrattade honom i örat. Detta störde doktorn och hindrade honom att fundera och samla sina tankar.

På järnvägen foro de af sparsamhet på tredje klass, i en vagn för icke rökande. Publiken där var tämligen snygg. Michail Averjanytsch blef snart bekant med alla, gick från bänk till bänk och förklarade högljudt, att man icke borde åka på deodrägliga järnvägarna. Man blef bara lurad på alla sätt! Nej, på hästryggen skulle man sitta och rida sina hundra verst om dagen, — det kände man sig frisk och stark efter. Och att vi hade missväxt, det berodde däraf, att man torkat ut Pinskträsken. I allmänhet rådde en förfärlig mängd missbruk. Han förifrade sig, skrek och lät ingen annan säga ett ord. Detta ändlösa prat, endast afbrutet af skrattsalvor och uttrycksfulla åtbörder, tröttade Andrej Efimytsch.

"Hvem af oss båda är vansinnig?" tänkte han förtretad. "Jag, som anstränger mig att inte oroa mina medpassagerare, eller den där egoisten, som tror, att han är klokare och intressantare än alla här, och därför inte lämnar någon i fred?"

I Moskva iklädde sig Michail Averjanytsch en uniformsrock utan epåletter och benkläder med röda sömmar. På gatan gick han i uniformsmössa och kappa, och soldaterna gjorde honnör för honom. Det föreföll Andrej Efimytsch, som af vännens forna herremanslater alla de goda med ens försvunnit och endast de dåliga stannat kvar. Han tyckte om att bli uppassad, till och med då det var alldeles onödigt. Tändstickorna lågo framför honom på bordet, och han såg dem, men ropade likväl åt kyparen, att han skulle ge honom en tändsticka; han generade sig icke att gå i blotta underkläderna i städerskans närvaro, duade alla tjänare utan undantag, äfven de gamla, och kallade dem, då han blef ond, för nöt och dumhufvuden. Detta var, som det föreföll Andrej Efimytsch, visserligen herremansaktigt, men vidrigt.Först af allt förde Michail Averjanytsch sin vän till Iberiska kapelletDen heliga jungfruns af Iberien kapell i Moskva med en undergörande helgonbild.. Han bad andäktigt med knäfall och tårar, och då han slutat, suckade han djupt och sade:

"Fast man inte tror, så är det i alla fall lugnare, när man ber. Kyss helgonbilden, min dufva lilla!"

Andrej Efimytsch lydde förvirrad tillsägelsen, och Michail Averjanytsch satte ut läpparna, skakade på hufvudet och mumlade böner, hvarvid hans ögon åter fylldes af tårar. Sedan gingo de till Kreml och beságo där tsarkanonen och tsarklockan, beundrade utsikten öfver SamoskvoretscheStadsdel i Moskva. samt gjorde en titt in i Frälsarens kyrka och Rumjantsefska museet. De åto middag hos Tjestof. Michail Averjanytsch studerade länge matsedeln, i det han strök sina polisonger, och sade därpå med tonen af en gourmand, van att känna sig hemmastadd på restauranterna:

"Låt se, hvad ni har för godt att bjuda på i dag, min gubbe lilla!"

*

14.

Doktorn gick, såg, åt och drack, men erfor därunder blott en enda känsla, — förbittring mot Michail Averjanytsch. Han längtade att få hvila sig från vännens sällskap, gå ifrån honom, gömma sig undan, men vännen ansåg det för sin skyldighet att icke släppa honom ett steg ifrån sig och skaffa honom så mycket förströelse som möjligt. Då det icke fanns något att beskåda, roade han honom med prat. I två dagar höll Andrej Efimytsch ut, men den tredje morgonen förklarade han, att han var sjuk och ville stanna hemma hela dagen. Vännen svarade, att i så fall skulle också han stanna. Det kunde verkligen behöfvas att pusta ut litet, annars ginge man sig fördärfvad. Andrej Efimytsch lade sig på soffan med ansiktet mot väggen, bet ihop tänderna och hörde på vännen, som hetsigt försäkrade honom, att Frankrike förr eller senare ofelbart skulle krossa Tyskland, att det fanns en massa skojare i Moskva, och att man icke skulle bedöma en hästs egenskaper efter dess utseende. Det susade för doktorns öron och hans hjärta bultade, men af finkänslighet kunde han icke förmå sig att be vännen gå sin väg eller vara tyst. Lyckligtvis tröttnade Michail Averjanytsch på att sitta inne och gick efter middagen för att taga sig en promenad.

Då Andrej Efimytsch blef ensam, öfverlämnade han sig helt åt känslan af hvila. Hvad det är skönt att få ligga orörlig på soffan och känna, att man ärensam i rummet! Den sanna lyckan är omöjlig utan ensamhet. Kanske rent af att den fallna ängeln svek Gud, därför att han längtade efter ensamheten, som änglarna icke veta af? Andrej Efimytsch ville tänka på, hvad han sett och hört under de senaste dagarna, men han kunde icke få Michail Averjanytsch ur hufvudet på sig.

"Han tog ju permission och reste med mig af vänskap, af ädelmod," tänkte doktorn förargad. "Det finns ingenting värre än ett sådant där vänskapligt förmynderskap. Han tycks ju vara både snäll och ädelmodig och lustig, men han är tråkig. Odrägligt tråkig. På samma sätt finns det människor, som alltid säga idel förståndiga och vackra saker, men som man ändå känner på sig äro dumma."

De följande dagarna sade sig Andrej Efimytsch därför vara sjuk och lämnade icke rummet. Han låg med ansiktet mot soffryggen och pinades, när vännen ansträngde sig att roa honom med prat, eller andades ut, när vännen aflägsnade sig. Han var förargad på sig själf, som följt med, och på vännen, som med hvar dag blef allt pratsammare och mera ogenerad. Att stämma sina tankar i en allvarlig upphöjd tonart lyckades honom icke alls.

"Jag låter öfverväldiga mig af verkligheten, om hvilken Ivan Dmitritsch talade," tänkte han, förargad öfver sin småaktighet. "För resten är det bara strunt... Så fort jag kommer hem, blir allt som förr igen..."

I Petersburg var det på samma sätt, — han gick icke ut ur rummet på flere dagar, låg på soffan och steg endast upp för att dricka öl.Michail Averjanytsch ifrade hela tiden, att de skulle fara till Varsjava.

"Bäste vän, hvarför skall jag fara dit?" sade Andrej Efimytsch bedjande. "Res ensam, och låt mig fara hem! Jag ber er!"

"Inte på några villkor!" protesterade Michail Averjanytsch. "Det är en märkvärdig stad. Där har jag tillbragt de fem lyckligaste åren af mitt lif."

Andrej Efimytsch var för svag att drifva sin vilja igenom och reste med beklämdt hjärta med till Varsjava. Där gick han aldrig ut, utan låg bara på soffan och förargade sig öfver sig själf, vännen och kyparna, som envisades i att icke vilja förstå ryska, medan Michail Averjanytsch, frisk, käck och munter som vanligt, ströfvade omkring i staden från morgon till kväll och sökte upp sina gamla bekanta. Ett par gånger tillbragte han natten utomhus. Efter en sådan natt kom han hem tidigt på morgonen i starkt upprörd sinnesstämning, röd och okammad. Han gick länge af och an, muttrande något för sig själf, stannade därpå och sade:

"Hedern framför allt!"

Efter att ha gått ännu en stund, tog han sig om hufvudet och yttrade i tragisk ton:

"Ja, hedern framför allt! Förbannadt vare det ögonblick, då jag först kom på den olycksaliga idén att resa till detta

Babylon! Käre vän," vände han sig till doktorn, "förakta mig, — jag har spelat och förlorat! Ge mig femhundra rubel!"

Andrej Efimytsch räknade upp femhundra rubel och räckte dem tigande åt vännen. Alltjämt blossande röd af blygsel och vrede, mumlade denneotydligt något onödigt löfte, tog sin mössa och gick. Då han två timmar senare återvände, kastade han sig i en länstol, sackade bullersamt och sade:

"Hedern är räddad! Kom, min vän! Inte en minut längre vill jag stanna i denna fördömda stad. Sådana bedragare! Österrikiska spioner äro de!"

Då de båda vännerna kommo hem till sin stad, var det redan november och snön låg djupt på gatorna. Andrej Efimytschs plats innehades nu af doktor Chobotof, som dock ännu bodde kvar i sin gamla bostad, under väntan på att Andrej Efimytsch skulle komma hem och flytta ur sina rum i sjukhuset. Den fula kvinnan, som han kallade sin kokerska, bodde redan i en af flyglarna.

I staden gingo nya skvallerrykten om sjukhuset. Det påstods, att den fula kvinnan grälat med uppsyningsmannen och att denne krupit på knäna för henne, för att tigga om förlåtelse.

Genast första dagen efter sin hemkomst måste Andrej Efimytsch söka sig en ny bostad.

"Min vän," sade postmästaren skyggt, "förlåt mig en ogrannlaga fråga, — hur stort kapital förfogar ni öfver?"

Andrej Efimytsch räknade tyst sina pengar och sade:

"Åttiosex rubel."

"Det frågar jag inte om," mumlade förläget Michail Averjanytsch, som icke förstod hvad doktorn menade. "Jag frågar, hur mycket pengar ni har i allmänhet."

"Jag har ju redan sagt er, — åttiosex rubel. Något mera har jag inte."Michail Averjanytsch ansåg doktorn för en hederlig och rättänkande man, men hade ändå misstänkt, att han samlat sig en liten förmögenhet på åtminstone tolf tusen rubel. Då han nu fick veta, att Andrej Efimytsch var utfattig och att han icke hade något att lefva af, brast han plötsligt i gråt och omfamnade sin vän.

*

15.

Andrej Efimytsch bodde i madam Bjälofs lilla hus, som endast hade tre fönster och innehöll tre rum, oberäknadt köket. De två rummen åt gatan innehades af doktorn, i det tredje och i köket bodde Darjuschka och madam Bjälof själf med sina tre barn. Ibland om kvällarna fick värdinnan besök af sin älskare, en försupen bonde, som förde väsen om nätterna och skrämde barnen och Darjuschka. Då han kom och slog sig ner i köket och skrek på brännvin, blefvo alla beklämda om hjärtat, och doktorn, som tyckte synd om de gråtande barnen, tog dem in till sig och lät dem lägga sig på golfvet, hvilket beredde honom stort nöje.

Liksom förut steg han upp klockan åtta och satte sig efter teet att läsa sina gamla böcker och tidskrifter. Att köpa nya hade han inga pengar till. Men vare sig därför att böckerna voro gamla, eller kanske därför att han vistades i en annan Michail Averjanytsch ansåg doktorn för en hederlig och rättänkande man, men hade ändå misstänkt, att han samlat sig en liten förmögenhet på åtminstone tolf tusen rubel. Då han nu fick veta, att Andrej Efimytsch var utfattig och att han icke hade något att lefva af, brast han plötsligt i gråt och omfamnade sin vän.

*

15.

Andrej Efimytsch bodde i madam Bjälofs lilla hus, som endast hade tre fönster och innehöll tre rum, oberäknadt köket. De två rummen åt gatan innehades af doktorn, i det tredje och i köket bodde Darjuschka och madam Bjälof själf med sina tre barn. Ibland om kvällarna fick värdinnan besök af sin älskare, en försupen bonde, som förde väsen om nätterna och skrämde barnen och Darjuschka. Då han kom och slog sig ner i köket och skrek på brännvin, blefvo alla beklämda om hjärtat, och doktorn, som tyckte synd om de gråtande barnen, tog dem in till sig och lät dem lägga sig på golfvet, hvilket beredde honom stort nöje.

Liksom förut steg han upp klockan åtta och satte sig efter teet att läsa sina gamla böcker och tidskrifter. Att köpa nya hade han inga pengar till. Men vare sig därför att böckerna voro gamla, eller kanske därför att han vistades i en annanomgifning, intresserade läsningen honom icke längre så djupt, utan tröttade honom. För att icke tillbringa tiden i sysslolöshet, satte han upp en detaljerad katalog öfver sina böcker och limmade fast nummerlappar på deras ryggar, och detta mekaniska, enformiga arbete föreföll honom intressantare än att läsa. På något oförklarligt sätt insöfde det hans tankar, han tänkte icke på någonting och tiden gick fort. Det roade honom till och med att sitta ute i köket och hjälpa Darjuschka att skölja potates eller rensa bohvetegryn. På lördagar och söndagar gick han i kyrkan. Han ställde sig invid väggen, knep ihop ögonen, lyssnade till sången och tänkte på sina föräldrar, på sin vistelse vid universitetet, på de olika religionerna; han kände sig lugn och sorgsen till mods, och då han gick ut ur kyrkan, var han ledsen, att gudstjänsten tagit så snart slut.

Två gånger begaf han sig till sjukhuset för att prata med Ivan Dmitritsch. Men båda gångerna var Ivan Dmitritsch ovanligt upphetsad och retlig. Han bad att få vara i fred, ty han var längesedan utledsen på tomt prat och sade, att allt hvad han bad de fördömda, usla människorna om som ersättning för sina lidanden, var en ensam cell. Skulle de vägra honom till och med detta? Då Andrej Efimytsch tog afsked och önskade honom god natt, fräste han till och skrek: "Drag åt fanders!"

Och nu visste Andrej Efimytsch icke, om han skulle gå dit för tredje gången eller icke. Men han längtade att gå.

Förr brukade Andrej Efimytsch på eftermidagarna gå af och an i rummen och fundera, mennu låg han ända från middagen till kvällsteet på soffan med ansiktet mot väggen och öfverlämnade sig åt småaktiga tankar, som han icke kunde bekämpa. Det sårade honom, att han efter sin mer än tjuguåriga tjänst hvarken fått någon pension eller ett tillfälligt understöd. Några pengar hade han alls icke. Han skämdes att gå förbi bodarna och möta värdinnans blick. För öl var han redan skyldig trettiotvå rubel. Madam Bjälof var han också skyldig. Darjuschka sålde i smyg gamla kläder och böcker och ljög för värdinnan, att doktorn snart skulle få en massa pengar.

Han var ond på sig själf, för att han på resan förstört de tusen rubel, som var allt hvad han samlat. Nu skulle det varit skönt att ha haft den summan i behåll! Och det förargade honom, att folk icke lämnade honom i fred. Chobotof ansåg det för sin plikt att ibland hälsa på sin sjuka kollega. Allt hos honom väckte Andrej Efimytschs motvilja, — hans pussiga ansikte och obildade, öfversittaraktiga ton och benämningen "kollega" och de höga stöflarna; värst af allt var, att han ansåg det för sin skyldighet att kurera Andrej Efimytsch och trodde, att han verkligen gjorde det. Vid hvarje besök hade han med sig en liten flaska med bromkali och rhabarberpiller.

Äfven Michail Averjanytsch ansåg det för sin plikt att hälsa på vännen och förströ honom. För hvar gång trädde han in till Andrej Efimytsch med ansträngd ledighet, skrattade tvunget och försäkrade honom, att i dag såg han riktigt kry ut och att det nog med Guds hjälp skulle bli bra igen, hvaraf man kunde sluta, att han ansåg vännens tillståndhopplöst. Han hade ännu icke betalt sin Varsjava-skuld och kände sig djupt skamsen och nedtryckt häraf, samt ansträngde sig därför att skratta så mycket högljuddare och berätta så mycket lustigare. Hans anekdoter och historier föreföllo nu ändlösa och voro plågsamma både för Andrej Efimytsch och honom själf.

När han kom, lade sig Andrej Efimytsch vanligen på soffan med ansiktet mot väggen och hörde på med sammanbitna tänder. Det var, som om sjudande lava aflagrat sig inom honom, och efter hvarje besök af vännen kände han, att denna lava steg allt högre och högre och hotade att kväfva honom.

För att förjaga dessa småaktiga känslor, skyndade han sig att tänka på, att både han och Chobotof och Michail Averjanytsch måste förr eller senare förgås, utan att lämna något aftryck efter sig i naturen. Om man föreställer

sig, att om millioner år en ande flyger genom rymden förbi jordklotet, så skall den endast se lera och kala klippor. Allt — äfven kulturen och sedelagen — skall förgås, och icke ens ogräset skall kunna växa. Hvad betyda då blygseln för bodägarna, den odrägliga nollan Chobotof och Michail Averjanytschs besvärliga vänskap? — Allt det där är bara strunt och dumheter.

Men dylika tankar hjälpte icke längre. Knappt hade han föreställt sig jordklotet om millioner år, förr än mellan de kala klipporna Chobotof stack upp med sina höga stöflar eller Michail Averjanytsch med sitt tvungna skratt, och han hörde till och medden senares förlägna hviskning: "Den där Varsjava-skulden skall jag betala igen i dagarna, min dufva lilla... Alldeles säkert..."

*

16.

En gång kom Michail Averjanytsch efter middagen, då Andrej Efimytsch låg på soffan. Slumpen fogade så, att äfven Chobotof samtidigt infann sig med sitt bromkali. Andrej Efimytsch reste sig tungt upp i sittande ställning och stödde sig med båda händerna mot soffan.

"I dag, käre vän, har ni mycket friskare ansiktsfärg än i går," började Michail Averjanytsch. "Ni är ju riktigt duktig! Ja, vid Gud, riktigt duktig!"

"Det är tid på, att ni kryar upp er, kollega," sade Chobotof gäspande. "Jag tycker, ni själf skulle tröttnat på, att så här draga benen efter er!"

"Vi ska nog krya upp oss!" sade Michail Averjanytsch muntert. "Vi ska lefva i hundra år till! Jaha, det ska vi!"

"Om inte precis i hundra, så i tjugu åtminstone," instämde Chobotof uppmuntrande. "Seså, kollega, tappa inte kuraget bara... Ni skall nog vara med om mången kolifej ännu."

"Ja, bevars, vi ska nog visa oss på styfva linan, vi!" skrattade Michail Averjanytsch och klappade vännen på knäet. "Nästa sommar ska vi, om Gud vill, ge oss af till Kaukasus och ströfva igenom det den senares förlägna hviskning: "Den där Varsjava-skulden skall jag betala igen i dagarna, min dufva lilla... Alldeles säkert..."

*

16.

En gång kom Michail Averjanytsch efter middagen, då Andrej Efimytsch låg på soffan. Slumpen fogade så, att äfven Chobotof samtidigt infann sig med sitt bromkali. Andrej Efimytsch reste sig tungt upp i sittande ställning och stödde sig med båda händerna mot soffan.

"I dag, käre vän, har ni mycket friskare ansiktsfärg än i går," började Michail Averjanytsch. "Ni är ju riktigt duktig! Ja, vid Gud, riktigt duktig!"

"Det är tid på, att ni kryar upp er, kollega," sade Chobotof gäspande. "Jag tycker, ni själf skulle tröttnat på, att så här draga benen efter er!"

"Vi ska nog krya upp oss!" sade Michail Averjanytsch muntert. "Vi ska lefva i hundra år till! Jaha, det ska vi!"

"Om inte precis i hundra, så i tjugu åtminstone," instämde Chobotof uppmuntrande. "Seså, kollega, tappa inte kuraget bara... Ni skall nog vara med om mången kolifej ännu."

"Ja, bevars, vi ska nog visa oss på styfva linan, vi!" skrattade Michail Averjanytsch och klappade vännen på knäet. "Nästa sommar ska vi, om Gud vill, ge oss af till Kaukasus och ströfva igenom detkors och tvärs på hästryggen — hopp, hopp, hopp! Och när vi komma hem från Kaukasus, då ska ni få se!... Då ska vi dansa på

bröllop." Michail Averjanytsch blinkade listigt med ena ögat. "Vi ska gifta bort er, käre vän lilla... gifta bort er, ja..."

Andrej Efimytsch kände plötsligt, hur den sjudande lavan steg upp i halsen på honom och hjärtat bultade våldsamt.

"Det där är osmakligt!" sade han, i det han hastigt steg upp och gick fram till fönstret. "Förstår ni då inte, att det är osmakligt, hvad ni säger?"

Han ville fortsätta saktmodigt och höfligt, men mot sin vilja knöt han händerna och sträckte upp dem öfver hufvudet.

"Lämna mig!" skrek han blossande röd och skakande i hela kroppen. "Ut! Ut med er bägge två!"

Michail Averjanytsch och Chobotof reste sig och stirrade på honom, först häpna, sedan förskräckta.

"Ut bägge två!" fortfor Andrej Efimytsch att skrika. "Dumma nöt! Idioter! Jag behöfver hvarken vänskap eller dina medikament, dumsnut! Sådana gemenheter!"

Efter att ha utbytt en förvirrad blick, drogo sig Chobotof och Michail Averjanytsch mot dörren och ut i förstugan. Andrej Efimytsch grep flaskan med bromkali och slungade efter dem; flaskan slogs itu mot tröskeln med en klirrande skräll.

"Drag åt fanders!" skrek han jämrande och rusade ut i förstugan. "Åt fanders med er!"Då de gått, lade sig Andrej Efimytsch på soffan, skälfvande som i feber, och upprepade både länge och väl:

"Dumma nöt! Idioter!"

Då han lugnat sig igen, var hans första tanke, att den stackars Michail Averjanytsch nu måste känna sig förskräckligt skamsen och ledsen, och att han burit sig fasligt illa åt. Någonting sådant hade aldrig förr händt honom. Hvart hade hans klokhet och takt tagit vägen? Hvart insikten om tingens rätta värde och den filosofiska likgiltigheten?

Doktorn kunde af blygsel och självförebråelser icke somna på hela natten, och klockan tio morgonen därpå begaf han sig till postkontoret och had postmästaren om ursäkt.

"Låt oss glömma hvad som förefallit," sade suckande den upprörde Michail Averjanytsch och tryckte hårdt hans hand. "Skam den, som är långsint. Sjubaskin!" skrek han plötsligt så högljudt, att alla brefbärarna och kunderna sprutto till. "Tag hit en stol! Och du måtte väl kunna vänta!" röt han åt en gumma, som sträckte ett rekommenderadt bref in till honom genom gallret. "Ser du inte, att jag är upptagen? Låt oss glömma det där gamla," fortsatte han mildt, vänd till Andrej Efimytsch. "Var så god och sitt, käre vän."

Han strök sig ett ögonblick tigande öfver koäet och sade därpå:

"Jag har inte ens haft en tanke på att känna mig förolämpad. När man är sjuk, är man inte sig själf mäktig, det förstår jag nog. Ert anfall skrämde både mig och doktorn i går, och vi talade sedan länge om er. Käre vän, hvarför vill ni inte allvarligtsköta om er sjukdom? Hur kan man ha det på det viset? Förlåt min vänskapliga uppriktighet," hviskade Michail Averjanytsch, "men ni lefver i den mest obehagliga omgifning, — där är både trångt och osnyggt, ingen har ni, som sköter om er, det är ju omöjligt att bli frisk... Käre vän, jag och doktorn, vi be er af allt vårt hjärta att lyssna till vårt råd och lägga er på sjukhuset! Där får ni både ordentlig föda och skötsel och läkarvård. Fastän Jevgeni Fjodorytsch, oss emellan sagdt, är "mauvais ton", så är han dock en kunnig man, — man kan fullt lita på honom. Han har lofvat mig att taga hand om er."

Andrej Efimytsch rördes af postmästarens uppriktiga deltagande och de tårar, som plötsligt blänkte på hans kinder.

"Tro det inte, min värderade vän!" hviskade han och lade handen på hjärtat. "Tro det inte! Det är ett svek! Min sjukdom består blott och bart däri, att jag under tjugu års tid i hela staden endast funnit en förnuftig människa,

och han är vansinnig. Jag är alls inte sjuk, — jag har bara råkat in i en förtrollad ring, som jag aldrig kan komma ur. För resten gör det mig det samma, jag är med om hvad som helst."

"Lägg er på sjukhuset, käre vän."

"Gärna för mig, om det så vore i en grop."

"Lofva mig, att ni i allt skall lyda Jevgeni Fjodorytsch!"

"Ja, bevars, jag lofvar det. Men jag säger er än en gång, att jag råkat in i en förtrollad ring. Allt, till och med mina vänners uppriktiga deltagande,sammansvär sig nu till min undergång. Jag går under, och det har jag mod att inse."

"Ni skall nog bli frisk, min dufva lilla."

"Hvad tjänar det till att säga det?" utbrast Andrej Efimytsch förargad. "De flesta människor få mot slutet af sitt lif erfara detsamma som jag nu. Då man säger dig, att du har njurlidande eller för stort hjärta och vill kurera dig, eller påstår, att du är vansinnig eller en brottsling, det vill med ett ord säga, då folk plötsligt fäster uppmärksamhet vid dig, så betyder det, att du råkat in i den förtrollade ringen, ur hvilken man aldrig slipper loss. Söker du komma ur den, så blir du endast mera fast. Sträck hellre genast vapen, ty inga mänskliga ansträngningar kunna längre rädda dig. Så förefaller det mig."

Emellertid hade en mängd personer samlats utanför gallret. För att icke hindra postmästaren, steg Andrej Efimytsch upp och sade adjö. Michail Averjanytsch tog ännu en gång löfte af honom och följde honom till ytterdörren.

Samma dag fram på eftermiddagen infann sig Chobotof, klädd i pälsrock och höga stöflar, helt oväntadt hos Andrej Efimytsch och sade i en ton, som om ingenting passerat kvällen förut:

"Jag har ett ärende till er, kollega. Jag kommer för att fråga, om ni inte vill följa med mig på en konsultation?"

I tanke att Chobotof ville förströ honom med en promenad eller i själfva verket ge honom något att göra, klädde Andrej Efimytsch på sig och följde med honom ut. Han var glad öfver detta tillfälle att få utplåna sin öfverilning aftonen förut ochtackade inom sig Chobotof, som icke nämnde ett ord därom, utan tydligen ville skona honom. Af denna obildade människa skulle man icke väntat sig en sådan finkänslighet.

"Hvar har ni er patient?" frågade Andrej Efimytsch.

"Hemma på sjukhuset. Jag har redan länge velat visa er... Ett högst intressant fall!"

De gingo in på sjukhusgården, förbi huvudbyggningen och styrde sina steg mot flygeln, där dårarna voro inhysta. Hela tiden gingo de tysta. Då de inträdde i flygeln, rusade Nikita upp som vanligt och gjorde ställning.

"En af patienterna här har fått någon historia åt lungorna," sade Chobotof halfhögt, i det han tillsammans med Andrej Efimytsch inträdde i sjuksalen. "Vill ni vänta här, så kommer jag strax. Jag skall bara gå efter stetoskopet."

Därmed aflägsnade han sig.

*

17.

Skymningen hade redan fallit på. Ivan Dmitritsch låg på sin säng med ansiktet nedgräfdt i kudden; den lame hypokondern satt orörlig, grät tyst och rörde på läpparna. Den tjocke bonden och f. d. posttjänstemannen sofvo. Det var tyst och stilla. tackade inom sig Chobotof, som icke nämnde ett ord därom, utan tydligen ville skona honom. Af denna obildade människa skulle man icke väntat sig en sådan finkänslighet.

"Hvar har ni er patient?" frågade Andrej Efimytsch.

"Hemma på sjukhuset. Jag har redan länge velat visa er... Ett högst intressant fall!"

De gingo in på sjukhusgården, förbi huvudbyggningen och styrde sina steg mot flygeln, där dårarna voro inhysta. Hela tiden gingo de tysta. Då de inträdde i flygeln, rusade Nikita upp som vanligt och gjorde ställning.

"En af patienterna här har fått någon historia åt lungorna," sade Chobotof halfhögt, i det han tillsammans med Andrej Efimytsch inträdde i sjuksalen. "Vill ni vänta här, så kommer jag strax. Jag skall bara gå efter stetoskopet."

Därmed aflägsnade han sig.

*

17.

Skymningen hade redan fallit på. Ivan Dmitritsch låg på sin säng med ansiktet nedgräfdt i kudden; den lame hypokondern satt orörlig, grät tyst och rörde på läpparna. Den tjocke bonden och f. d. posttjänstemannen sofvo. Det var tyst och stilla.Andrej Efimytsch satte sig på Ivan Dmitritschs säng och väntade. Men en halftimme förflöt, och i stället för Chobotof visade sig Nikita, bärande på armarna en nattrock, något linne och ett par tofflor.

"Var god och kläd om sig, ers högvälborenhet," sade han sakta. "Där är er säng, var så god," tillade han, pekande på en tom säng, som tydligen nyss blifvit ditförd. "Med Guds hjälp skall ni nog bli frisk."

Andrej Efimytsch förstod alltsammans. Utan ett ord gick han fram till den anvisade sängen och satte sig. När han såg, att Nikita stod och väntade, klädde han af sig naken, men kände sig därunder djupt skamsen. Sedan tog han på sig sjukhuskläderna; kalsongerna voro för korta, skjortan för lång, och nattrocken luktade rökt fisk.

"Med Guds hjälp skall ni nog bli frisk," upprepade Nikita.

Han hängde Andrej Efimytschs kläder öfver armen, gick ut och stängde dörren efter sig.

"Det gör detsamma," tänkte Andrej Efimytsch, i det han generad svepte in sig i nattrocken och kände, att han i sin nya dräkt liknade en fånge. "Det gör detsamma... Det kommer på ett ut, om man är klädd i frack, uniform eller en sådan här nattrock..."

Men hvar fanns hans klocka? Och anteckningsboken, som han alltid bar i bröstfickan? Och cigarretterna? Hvart hade väl Nikita burit kläderna? Nu finge han väl aldrig mera i sitt lif ikläda sig byxor, väst och stöflar! Allt detta föreföll i början så besynnerligt och obegripligt. Andrej Efimytschvar fortfarande öfvertygad om, att det mellan madam Bjälofs hus och sjuksalen n:o 6 icke var ringaste skillnad, utan att allt i denna världen var strunt och fåfänglighet, men det oaktadt darrade han på händerna, fötterna kändes iskalla och han plågades af tanken, att Ivan Dmitritsch snart skulle stiga upp och få se, att han var där. Han reste sig, gick ett slag och satte sig igen.

Han hade suttit så en halftimme, en timme och fann det olidligt tråkigt. Hur var det möjligt att lefva här en dag, en vecka och till och med år som dessa människor? Där satt han nu, steg upp och gick och satte sig igen; han kunde också gå och titta ut genom fönstret och åter promenera af och an från det ena hörnet till det andra. Men sedan? Sitta på det visst hela tiden som ett beläte och fundera? Nej, det kunde icke vara möjligt.

Andrej Efimytsch lade sig, men steg genast upp igen, torkade med ärmen kallsvetten ur pannan och kände, hur det luktade rökt fisk om hela ansiktet. Han började åter gå.

"Det här är något missförstånd..." mumlade han och fästade med armarna. "Det måste bli en förklaring, här är ett missförstånd..."

I detsamma vaknade Ivan Dmitritsch. Han satte sig upp, stödde ansiktet i händerna och spottade. Sedan kastade

han en sömnig blick på doktorn och begrep tydligen i första ögonblicket ingenting. Men snart kom det ett elakt och spefullt uttryck i hans ansikte.

"Aha, ni har också blifvit insatt här, min dufva lilla!" utbrast han i hes, sömnig ton och knep ihop ena ogat. "Det gläder mig! Förr har ni sugitblodet ur andra, nu blir ni själf utsugen. Förträffligt!"

"Det är något missförstånd..." mumlade Andrej Efimytsch, förvirrad af Ivan Dmitritschs ord. Han ryckte på axlarna och upprepade: "...något missförstånd..."

Ivan Dmitritsch spottade på nytt och lade sig.

"Fördömda lif!" brummade han. "Och hvad som är det bittraste, det är, att detta lif icke slutar med någon ersättning för utståndna lidanden, icke med en apoteos som på teatern, utan med döden; drängarna komma och släpa liket ner i källaren. Brrr! Nå, än sedan... Vi skola i stället taga skadan igen i en annan värld. Jag skall återvända hit som spöke och skrämma de uslingarna. Jag skall komma deras hår att gråna!"

Mosejka kom nu hem och sträckte fram handen vid åsynen af doktorn.

"Ge mig en slant!" bad han.

*

18.

Andrej Efimytsch gick fram till fönstret och såg ut öfver fältet. Det mörknade redan, och nere vid horisonten till höger syntes en kall, röd måne. Icke långt från sjukhusplanket — hundra famnar, icke mer — reste sig en hög, hvit byggnad, omgifven af en stenmur. Det var fängelset. blodet ur andra, nu blir ni själf utsugen. Förträffligt!"

"Det är något missförstånd..." mumlade Andrej Efimytsch, förvirrad af Ivan Dmitritschs ord. Han ryckte på axlarna och upprepade: "...något missförstånd..."

Ivan Dmitritsch spottade på nytt och lade sig.

"Fördömda lif!" brummade han. "Och hvad som är det bittraste, det är, att detta lif icke slutar med någon ersättning för utståndna lidanden, icke med en apoteos som på teatern, utan med döden; drängarna komma och släpa liket ner i källaren. Brrr! Nå, än sedan... Vi skola i stället taga skadan igen i en annan värld. Jag skall återvända hit som spöke och skrämma de uslingarna. Jag skall komma deras hår att gråna!"

Mosejka kom nu hem och sträckte fram handen vid åsynen af doktorn.

"Ge mig en slant!" bad han.

*

18.

Andrej Efimytsch gick fram till fönstret och såg ut öfver fältet. Det mörknade redan, och nere vid horisonten till höger syntes en kall, röd måne. Icke långt från sjukhusplanket — hundra famnar, icke mer — reste sig en hög, hvit byggnad, omgifven af en stenmur. Det var fängelset."Detta är verkligheten!" tänkte Andrej Efimytsch, och han greps af ångest.

Allt föreföll honom hemskt, — månen och fängelset och det spikbeslagna planket och det aflägsna skenet från benbränneriet. Bakom honom ljöd en suck. Andrej Efimytsch såg sig om och varseblef en man med gnistrande stjärnor och ordnar på bröstet, hvilken listigt blinkade och smålog. Äfven detta föreföll honom hemskt.

Andrej Efimytsch intalade sig, att det icke var något särskildt med månen och fängelset, att äfven själsfriska

människor bära ordnar, och att allt en gång skulle förgås och förvandlas till mull. Men så greps han plötsligt af förtviflan, fattade tag i fönstergallret med båda händerna och ruskade det af alla krafter. Det starka gallret gaf icke vika.

För att förjaga sin ängslan, gick han därpå fram till Ivan Dmitritschs säng och satte sig.

"Jag har förlorat modet, min vän," mumlade han skälfvande och torkade sin kallsvettiga panna. "Jag har förlorat modet."

"Men ni kan ju filosofera," sade Ivan Dmitritsch spefullt.

"Herre Gud, Herre Gud... Ja, ja... Ni sade en gång, att det icke finns någon filosofi i Ryssland, men att alla filosofera, till och med småkrypen. Men filosoferandet gör ju småkrypet alls ingen skada," fortsatte Andrej Efimytsch i klagande, halfgråtande ton. "Hvarför hånskrattar ni, käre vän? Och hur skall småkrypet kunna låta bli att filosofera, då det inte känner någon tillfredsställelse? För en klok, bildad, stolt, frihetsälskande man, Guds afbild, finns det ingen annan utväg än att bli läkare i en uselstadshåla och hela sitt lif lägga på koppglas, blodiglar och senapsdegar! Idel lögn och charlataneri! O, min Gud!"

"Ni pratar dumheter. Om det bar er emot att bli läkare, kunde ni ju ha blifvit minister!"

"Ingenting, ingenting kunde jag ha blifvit. Vi äro svaga, min vän... Jag var lugn, likgiltig, modig och tänkte klart, men det behöfdes endast, att jag kom i omild beröring med lifvet, för att jag genast skulle tappa modet... bli krossad... Vi äro svaga, ömkliga kräk... Äfven ni, käre vän. Ni är klok och ädel, insöp med modersmjölken idel goda ansatser, men så fort ni trädt ut i lifvet, tröttnade ni och blef sjuk... Svaga, svaga!"

Ännu en annan känsla än den af fruktan och förödmjukelse trängde sig plågsamt på Andrej Efimytsch, ju längre aftonen led. Slutligen kom han underfund med, att han längtade efter att få dricka sitt vanliga glas öl och röka.

"Jag går ut ett slag," sade han. "Jag skall säga till, att man ger oss ljus... Så här kan jag inte... jag står inte ut..."

Andrej Efimytsch gick till dörren och öppnade den, men Nikita rusade genast upp och stängde vägen för honom.

"Hvart skall ni taga vägen? Det går inte för sig!" sade han. "Det är sofdags!"

"Men jag skall bara ut ett litet tag, ut på gården," mumlade Andrej Efimytsch skyggt.

"Nej, det går inte för sig, det är inte tillåtet. Det vet ni bäst själf."

Nikita slog igen dörren och lutade sig med ryggen emot den."Men hvad kan det göra någon, om jag går ut?" frågade Andrej Efimytsch, ryckande på axlarna. "Det begriper jag inte! Nikita, jag måste gå ut!" ropade han med darrande röst. "Det är nödvändigt!"

"Ställ inte till någon oreda, det duger inte!" sade Nikita hårdnackadt.

"Hvad satan skall detta betyda!" utbrast plötsligt Ivan Dmitritsch och rusade upp. "Hvad har han för rättighet att inte släppa ut oss? Hur våga de spärra in oss här? I lagen sägs det ju tydligt och klart, att ingen kan beröfvas friheten utan domslut. Det är tyranni! Godtycke!"

"Ja visst, godtycke!" sade Andrej Efimytsch, som blef dristigare af Ivan Dmitritschs rop. "Jag måste gå ut! Han har inte rättighet! Öppna, säger jag dig!"

"Hör du, ditt dumma kreatur!" skrek Ivan Dmitritsch och bultade med knytnäfven på dörren. "Öppna, annars slår jag in dörren, blodsugare!"

"Öppna!" skrek Andrej Efimytsch, skälfvande i hela kroppen. "Jag fordrar det!"

"Jag hör, du säger det!" svarade Nikita på andra sidan dörren.

"Gå åtminstone och kalla hit Jevgeni Fjodorytsch! Säg att jag ber honom vara snäll och titta hit... Bara ett ögonblick!"

"I morgon kommer han af sig själf."

"De skola aldrig släppa ut oss!" fortsatte under tiden Ivan Dmitritsch. "De skola låta oss ruttna här! O, Herre, är det verkligen möjligt, att det inte finns något helvete på andra sidan grafven och att dessa uslingar skola erhålla förlåtelse? Hvar ärdå rättvisan? Öppna, skurk, jag kväfs!" hväste han och kastade sig mot dörren. "Jag krossar hufvudskålen på mig! Mördare!"

Nikita öppnade hastigt dörren, knuffade rått undan Andrej Efimytsch och gaf honom därpå ett knytnäfsslag i ansiktet. Det föreföll Andrej Efimytsch, som om en väldig salt våg sköljde öfver hufvudet på honom och drog honom med sig till sängen; det smakade verkligen salt i munnen, — troligen blödde det från tänderna. Liksom simmande fäktade han med händerna och grep tag i sängkanten, och i detsamma kände han, hur Nikita gaf honom två slag öfver ryggen.

Ivan Dmitritsch skrek högljudt till. Han blef visst också slagen.

Sedan blef allt tyst. Månen sken in mellan gallren och bildade af deras skugga ett nätverk på golfvet. Det var hemskt. Andrej Efimytsch låg och höll andan; han väntade ångestfullt på att bli slagen ännu en gång.

Det var, som om någon tagit och stuckit en knif in i bröstet och inälfvorna på honom och vridit om den några hvarf. Han bet i kudden af smärta och skar tänderna, och i det kaos, som rådde i hans hjärna, blixtrade plötsligt fram den förfärliga, outhärdliga tanken, att samma marter i åratal, dag efter dag, hemsökt dessa människor, som nu sågo ut som skuggor i månskenet. Hur var det möjligt, att han under loppet af mer än tjugu år icke vetat och icke velat veta detta? Han kände icke, hade icke något begrepp om smärtan, — således var han icke brottslig; men om icke hans samvete varit så döft och tjockhudadt, skulle han icke heller varitså känslolös. Han rusade upp, ville skrika af alla krafter och rusa ut för att slå ihjäl Nikita, Chobotof, uppsyningsmannen och fältskären och sedan döda sig själf, men han kunde icke få fram ett ljud och benen vägrade honom sin tjänst. Flämtande, färdig att kväfvas, slet han sönder nattrocken och skjortan öfver bröstet och föll sanslös ner på sängen.

*

19.

Morgonen därpå hade han ondt i hufvudet, det susade för hans öron och han kände sig illamående i hela kroppen. Minnet af gårdagens svaghet väckte ingen blygsel hos honom. Han hade varit feg då, rädd för månen till och med och öppet uttalat tankar och känslor, som han förr icke haft en aning om att han hyste. Som till exempel, den där tanken om det filosoferande småkrypets brist på tillfredsställelse. Men nu var alltsammans honom likgiltigt.

Han hvarken åt eller drack, låg endast tyst och orörlig.

"Det gör mig detsamma," tänkte han, då man frågade honom om något. "Jag bryr mig inte om att svara... Det gör detsamma."

Efter middagen kom Michail Averjanytsch och hade med sig en fjärdedel te och ett skålpund marmelad. Darjuschka kom också och stod en hel timme bredvid sängen med ett uttryck af slö så känslolös. Han rusade upp, ville skrika af alla krafter och rusa ut för att slå ihjäl Nikita, Chobotof, uppsyningsmannen och fältskären och sedan döda sig själf, men han kunde icke få fram ett ljud och benen vägrade honom sin tjänst. Flämtande, färdig att kväfvas, slet han sönder nattrocken och skjortan öfver bröstet och föll sanslös ner på sängen.

*

19.

Morgonen därpå hade han ondt i hufvudet, det susade för hans öron och han kände sig illamående i hela kroppen. Minnet af gårdagens svaghet väckte ingen blygsel hos honom. Han hade varit feg då, rädd för månen till och med

och öppet uttalat tankar och känslor, som han förr icke haft en aning om att han hyste. Som till exempel, den där tanken om det filosoferande småkrypets brist på tillfredsställelse. Men nu var alltsammans honom likgiltigt.

Han hvarken åt eller drack, låg endast tyst och orörlig.

"Det gör mig detsamma," tänkte han, då man frågade honom om något. "Jag bryr mig inte om att svara... Det gör detsamma."

Efter middagen kom Michail Averjanytsch och hade med sig en fjärdedel te och ett skålpund marmelad. Darjuschka kom också och stod en hel timme bredvid sängen med ett uttryck af slöbedröfvelse i sitt ansikte. Äfvenså fick han besök af doktor Chobotof, som kom med sin bromkaliflaska och sade åt Nikita att röka med något, hvad det nu var, i sjuksalen.

Fram mot aftonen dog Andrej Efimytsch af slag. Först kände han frosskakningar och äckel; någonting kväljande, liknande smaken af sur kål och skämda ägg, trängde igenom hela hans kropp, ända ut i fingerspetsarna, steg från magen upp åt hufvudet och tycktes fylla ögon och öron. Det svartnade för ögonen på honom. Andrej Efimytsch förstod, att slutet nalkades, och påminde sig, att Ivan Dmitritsch, Michail Averjanytsch och milliontals andra människor tro på odödligheten. Tänk, om den ändå skulle finnas? Men han ville icke ha någon odödlighet och tänkte endast på den ett ögonblick. En skock ovanligt vackra och gratiösa antiloper, som han läst om dagen förut, ilade förbi honom; så sträckte en gumma fram handen mot honom med ett rekommenderadt bref... Michail Averjanytsch sade något... Så försvann alltsammans, och Andrej Efimytsch somnade in för alltid.

Drängarna kommo in, togo honom i armar och ben och buro honom till kapellet. Där låg han på bordet med vidöppna ögon och månen sken på honom hela natten. På morgonen kom Sergej Sergejitsch, bad andäktigt framfor krucifixet och tillslöt sin forne förmans ögon.

En dag senare begrofs Andrej Efimytsch. Begrafningen bevistades endast af Michail Averjanytsch och Darjuschka.

*

Namnsdagsfesten.

———

1.

Efter namnsdagsmiddagen med dess åtta rätter och ändlösa prat gick festföremålets hustru, Olga Michajlovna, ut i trädgården. Skyldigheten att oupphörligt småle och tala, skramlet af tallrikarna, tjänstfolkets tafatthet, de långa uppehållen mellan rätterna, snörlifvet, som hon tagit på för att dölja sin oformlighet för gästerna, — allt detta hade tröttat henne, så att hon var färdig att svimma. Hon ville gå långt från byggnaden, gå och sätta sig i skuggan och hvila ut i tankar på barnet, som hon skulle föda om ungefär två månader. Hon var van vid, att dessa goda, uppfriskande tankar kommo öfver henne, då hon, efter att ha gått en trehundra steg i stora allén, vek af åt vänster in på en smal gångstig, som slingrade sig fram i körsbärs- och plommonträdens djupa skugga. Torra grenar raspade mot hennes axlar och hals, spindelväf fastnade henne i ansiktet, och för hennes inbillning sväfvade bilden af en liten människovarelse af obestämdt kön med otydliga drag, och det tycktes henne, att det var denna lilla varelse, och icke spindelväfven, som så smeksamt berörde hennes ansikteoch hals. Då hon hunnit till slutet af gångstigen, där tjockbukiga bikupor med torftak stucko upp bakom den glesa häcken och den stillastående luften doftade af hö och honung och fylldes af biens milda surr, hade tanken på den lilla människovarelsen fullständigt bemäktigat sig Olga Michajlovna. Hon satte sig på en liten bänk bredvid ett lusthus af sammanflätade vinrankor och öfverlämnade sig åt sina tankar.

Äfven denna gång gick hon fram till bänken, satte sig och började tänka, men i stället för den lilla människovarelsen uppdöko för hennes inbillning de stora, fullvuxna människor, som hon nyss lämnat Det oroade henne i hög grad, att hon, värdinnan, gått ifrån sina gäster, — det var icke passande, — och hon påminde sig, hur vid middagsbordet hennes man Peter Dmitritsch och hennes farbror Kikolaj Nikolajevitsch disputerat om jurydomstolar, tryckfriheten och den kvinnliga allmänbildningen. Hennes man disputerade efter vanligheten för att skryta med sin konservatism inför gästerna och först och främst för att icke instämma med farbrodern, som han icke tyckte om. Denne åter motsade honom och hängde upp sig på hvarje hans ord, icke för att tvinga honom in på den rätta vägen, utan för att visa de andra vid bordet, att han, Nikolaj Nikolajevitsch, trots sina femtionio år ännu hade kvar sin ungdomliga själsfriskhet och frisinthet. Och Olga Michajlovna själf hade mot slutet af middagen icke kunnat låta bli att blanda sig i saken, utan börjat på ett tämligen oskickligt sätt försvara de kvinnliga högskolorna, icke därför att dessa behöfde försvaras, utan helt enkelt därför att hon ville förarga mannen,som enligt hennes åsikt var orättvis. Gästerna voro utledsna på dispyten, men ansågo det likväl alla nödvändigt att deltaga i den och skreko om och öfver hvarandra, ehuru ingen af dem brydde sig ett tecken om jurydomstolar eller kvinnlig allmänbildning, utan de endast ville visa sig klokare och originellare än de i självfva verket voro.

Olga Michajlovna satt på främre sidan om häcken bredvid lusthuset. Solen gömde sig bakom moln, och luften och träden mörknade som före ett regn, men det oaktadt var det kvaft och hett. Gräset, som blifvit slaget dagen förut, låg kringkastadt under träden, brokigt af halfvissnade blommor, och utsände en tung, kväljande doft. Det var tyst och stilla. På andra sidan häcken ljöd biens entoniga surr...

Plötsligt hördes steg och röster. Det var någon, som gick på gångstigen till bigården.

"Hvad det är kvaft!" sade en kvinnlig stämma. "Tror ni, att det blir regn eller ej? *

"Det kommer att regna, sköna donna, men inte förrän i natt," svarade en välbekant manlig röst. "Det blir nog en duktig skur."

Olga Michajlovna öfverlade, att om hon skyndade att gömma sig i lusthuset, skulle de gå förbi utan att se henne, och hon slapp anstränga sig att tala och småle igen. Hon lyfte upp klädningen, böjde sig ned och gled in i lusthuset. En het, ångande luft strömmade emot henne. Men om det icke varit så kvaft och luktat så starkt af rågbröd, dill och vinrankor, skulle det varit skönt att sitta där i halfmörkret under halmtaket, gömd för gästernaoch tänka på den lilla människovarelsen. Där var så stilla och ljufligt.

"Å, en sådan förtjusande liten plats!" sade kvinnorösten. "Kom, så sätta vi oss här, Peter Dmitritsch."

Olga Michajlovna tittade ut i springan mellan två grenar. Hon såg sin man Peter Dmitritsch och en af deras gäster, Ljubotschka, en sjuttonårig flicka, nyss hemkommen från pensionen. Med hatten på nacken, slapp och lat efter det myckna drickandet vid middagen, gick Peter Dmitritsch med släpande steg längs häcken och skrapade med foten ihop höet till en hög; Ljubotschka stod med händerna på ryggen, rosenröd af värmen och förtjusande täck som alltid, och följde med ögonen de makliga rörelserna af hans långa, vackra gestalt.

Olga Michajlovna visste, att hennes man alltid slog an på fruntimmer, och tyckte därför inte om att se honom tillsammans med dem. Det låg ju ingenting ondt i, att Peter Dmitritsch lättjefullt skrapade ihop hö för att sitta däri med Ljubotschka och prata om bagateller; icke heller låg det något ondt i, att den täcka Ljubotschka blickade en smula ömt på honom, — allt detta innebar ingenting skräckinjagande, utan upprepades minst fem gånger dagligen, men i alla fall kände sig Olga Michajlovna förtörnad på mannen och glad öfver, att hon kunde höra hvad som sades.

"Sätt er här, lilla förtrollerska," sade Peter Dmitritsch, i det han sträckte ut sig i höet. "Så ja. Tala nu om någonting för mig!"

"Det aktar jag mig för! Om jag började berätta, skulle ni somna.""Jag somna? Allah kerim! Skulle jag kunna somna, då ett par så vackra ögon se på mig?"

I mannens ord låg ingenting märkvärdigt, lika litet som däri, att han, trots den unga flickans närvaro halftåg i en så vårdslös ställning med hatten på nacken. Han var bortskämd af fruntimren, visste att de tyckte om honom och hade i umgänget med dem tillägnat sig en förtrolig ton, som klädde honom, efter hvad alla sade. Ljubotschka bemötte han på samma sätt som alla andra fruntimmer. Men Olga Michajlovna kände sig i alla fall svartsjuk.

"Hör nu, säg mig," började Ljubotschka efter ett ögonblicks tystnad, 'är det sant, att ni blifvit stämd?"

"Jag? Ja... jag räknas till missdådarna, sköna donna."

"Men hvarför?"

"Inte för någonting... det är politikens fel," gäspade Peter Dmitritsch. "Kampen mellan vänster och höger. Jag som är en förstockad fiende till allt framåtskridande, jag vågade i ett officielt dokument använda uttryck, sårande för sådana ofelbara Gladstonianare som vår fredsdomare Kusma Grigorjevitsch Vostrjakof och Vladimir Pavlovitsch Vladimirof."

Peter Dmitritsch gäspade ännu en gång och fortsatte:

"Och hos oss är det på det viset, att man kan uttrycka sig ogillande om solen, månen och hvad som helst, — bara inte om de liberala! Gud bevare en för det! En liberal - det är en sådan där otäck torr svamp (jag minns inte hvad den heter) som inhöljer en i ett dammoln, om man oförmodadt kommer åt den med fingret.""Hvad är det egentligen, som har händt?"

"Ingenting särskildt. Hela bråket kommer från den allra lumpnaste småsak. En skollärare, en gemen figur af klockarsläkt, hade till Vostrjakof inlämnat en anklagelseskrift mot en krögare, som han beskyllde för att ha förfördelat honom i ord och handling på ett offentligt ställe. Af allt syntes, att både skolläraren och krögaren varit fulla som borstbindare, och att bägge två uppfört sig lika illa. Om någon förolämpning kommit i fråga, så var den i hvarje fall ömsesidig. Vostrjakof hade bort bötfälla dem bägge två för oljud och köra ut dem, — och därmed punkt. Men hur går det i stället till hos oss? Hos oss gäller alltid i främsta rummet icke personen, icke saken, utan firman och varumärket. En skollärare, hur stor odåga han än må vara, har alltid rätt, därför att han är skollärare, därför att han är en helig person, något i samma väg som "tabu" på Nya Zeeland; en krögare åter har alltid orätt, därför att han är krögare. Vostrjakof dömde krögaren till fängelse; denne vädjade till kongressenFredskongress — en slags domstol, bestående af samtliga fredsdomare i ett distrikt.. Kongressen stadfäste högtidligt Vostrjakofs dom. Nå, jag häfdade en motsatt uppfattning... Förifrade mig en smula ... Det är alltihop."

Peter Dmitritsch talade lugnt med vårdslös ironi. Men i själfva verket oroade det honom högligen, att han blifvit stämd. Olga Michajlovna kom ihåg, hur han vid hemkomsten från den olycksaliga kongressen af alla krafter ansträngde sig att dölja för de hemmavarande, att han var nedstämd och missnöjd med sig själf. Som förståndig karl kunde han icke undgå att

känna, att han gått alldeles för långt i häfdandet af sin motsatta uppfattning, och hur mycket måste han icke ljuga för att dölja denna känsla för sig själf och andra! Hur mycket onödigt prat om staten inom staten, om liberalismen, måste han icke göra sig skyldig till, hur många tvungna speglosor och hur mycket tillgjordt åtlöje öfver hvad som icke alls var löjligt! Och då han fick veta, att han var stämd, blef han plötsligt modstulen. Det tog tvärt slut med pratet, speglosorna och åtlöjet. Han började sofva illa, klagade öfver, att han hade tråkigt, och stod oftare än vanligt vid fönstret och trummade på rutan. Och Olga Michajlovna tyckte, att det samtidigt kommit något osant mellan henne och mannen. Han blygdes att erkänna för henne, hur nedstämd han var, och hon var förargad öfver, att han icke ville erkänna det. Då hon talade med honom om kongressen eller stämningen, började han skryta och visa sig öfverlägsen liksom nu inför Ljubotschka.

"Jag hörde, att ni har varit i Poltavska guvernementet?" sade Ljubotschka frågande.

"Ja, det har jag," svarade Peter Dmitrisch. "Jag kom därifrån i förrgår."

"Är det vackert där?"

"Ja. Till och med förtjusande vackert. Jag skall säga er, att jag just kom dit till slåttern, och det är den mest poetiska tiden på året i Ukraine. Här ha vi ett stort hus, en stor trädgård, mycket främmande och en massa bråk och hushållsbekymmer, så att man icke alls ser, hur de slå; slåttern går här obemärkt förbi. Men där har jag kring mitt mejeri femton desjätiner ängsmark, flat som min hand, — vid hvilket fönster man än står, ser maningenting annat än liar. De slå på ängen, de slå i trädgården, inga gäster hemsöka en, inga hushållsbekymmer heller, utan ofrivilligt ser, hör och kännor man endast slåttern omkring sig. På gården och i rummen doftar det af hö, från soluppgången till soluppgången blänka liarna. Lill-Ryssland är i allmänhet ett förtjusande land. Vill ni tro, att då jag drack vatten ur källorna i sällskap med tranorna eller drack dålig finkel på judekrogarna, medan den stilla aftonluften bar till mig tonerna från en lillrysk fiol eller tamburin, så lockade mig en förförisk tanke — att slå mig ned där på den lilla landtgården och lefva, så länge lifvet varar, långt från alla dessa kongresser, intelligenta diskussioner, filosoferande fruntimmer och långa middagar ...“

Peter Dmitritsch narrades icke. Han var nedstämd och längtade verkligen efter hvila. Och han hade farit till Poltavska guvernementet, endast för att slippa se sitt arbetsrum, sina tjänare, bekanta och allt, som kunde påminna honom om hans öfverilning och sårade egenkärlek.

Ljubotschka rusade upp och slog förskräckt med händerna.

"Å, ett bi, ett bi!" skrek hon. "Det kommer och biter mig!"

"Var lugn, det bits inte!" sade Peter Dmitritsch. "Hvad ni är för en liten hare!"

"Nej, nej, nej!" skrek Ljubotscha och ilade sin väg, alltjämt stirrande på biet.

Peter Dmitritsch gick efter, följande henne med en förödmjukad och sorgsen blick. Kanske att han, i det han såg på henne, tänkte på sin landtgård och ensamheten där och — hvem vet? — kanske ocksåmed en viss värme på, hur skönt och ljufligt han skulle ha det på landtgården, om hans hustru vore denna unga, rena, friska flicka, som icke blifvit förstörd af studier och icke bar på en oformlig kropp ...

Då rösterna och stegen dött bort, lämnade Olga Michajlovna lusthuset och begaf fig hemåt. Hon var gråtfärdig. Hennes svartsjuka stod nu i full låga. Hon insåg, att Peter Dmitritsch icke var i sitt esse, att han var utledsen, missnöjd med sig själf och blygdes, och när folk blygas, så gömma de sig först och främst undan för sina närmaste och öppna sitt hjärta för främmande. Hon insåg också, att Ljubotschka icke var farlig, lika litet som de andra damerna, hvilka nu sutto där inne och drucko kaffe. Men i det hela var det alltsammans obegripligt och skräckinjagande, och Olga Michajlovna tyckte,att Peter Dmitritsch icke längre tillhörde henne ens till hälfteü.

"Han har inte rättighet!" mumlade hon, bemödande sig att klargöra sin svartsjuka förbittring mot mannen. "Han har alls ingen rättighet! Det skall jag genast säga honom!"

Hon beslöt att genast uppsöka mannen och säga honom alltsammans rent ut: det var illa, afskyvärdt illa af honom, att han gjorde sig omtyckt af alla fruntimmer och på allt sätt traktade därefter, som om det varit himmelsk manna för honom; det var orättvist och ohederligt, att han gaf främmande, hvad som rätteligen tillhörde hans hustru, och för henne dolde hvad som försiggick inom honom, för att i stället yppa det för första täcka lilla ansikte, som kom i hans väg. Hvad hade hans hustru gjort honom för ondt? . På hvad sätt hade hon försyndat sig? Och slutligen, hon var längesedan utledsenpå hans osannfärdighet; han gjorde sig beständigt till, stoltserade, koketterade, sade, hvad han icke tänkte, och ansträngde sig att synas annorlunda, än han var och borde vara. Hvad tjänade all denna lögn till? Anstod det väl en hederlig man att göra sig saker till sådant? Genom att ljuga skymfade han både sig själf och dem, som han ljög för, och visade ringaktning mot det, han ljög om. Insåg han då icke, att om han koketterade och gjorde sig till vid domarbordet eller vid sitt eget middagsbord, orerade om maktens prerogativ endast för att förarga farbrodern ... insåg han icke, att han därigenom endast nesligt förringade domstolen, makten, sig själf och alla, som sågo och hörde honom?

När Olga Michajlovna kom in i stora alléen, tog hon på sig en min, som om hon just vore bortkallad af husmoderliga plikter. På terrassen sutto herrarna och drucko likör och åto bär; en af dem, ransakningsdomaren i trakten, en fet, äldre man, som gällde för att vara ett kvickhufvud och en lustigkurre, hade visst berättat någon

tvetydig historia, ty vid åsynen af värdinnan höll han sig tvärt för munnen, hvälfde ut och in på ögonen och satte sig. Olga Michajlovna tyckte icke om landsortetjänstemännen. Hon kunde icke med deras tafatta, stela hustrur, deras skvalleraktiga sätt, täta besök och det krypande smicker, hvarmed de öfverhöljde hennes man, som de alla hatade i själ och hjärta. Och nu, då de ätit och druckit sig mätta och ändå ämnade stanna åtskilliga timmar till, kände hon deras närvaro som en riktig plåga, men för att icke visa sig oartig, smålog hon älskvärdt mot ransakningsdomaren och hotade honom med fingret. Hon gick småleendegenom salen och förmaket, alltjämt med samma min, som om hon hade några husmoderliga befallningar att utdela. "Måtte bara ingen komma och hindra mig!" tänkte hon, men tvingade sig att stanna i förmaket, för att artigt höra på en ung man, som satt vid pianot och spelade. Efter att ha stått ett ögonblick, ropade hon: "Bravo, bravo, mr Georges !" klappade ett par tag i händerna och gick vidare.

Mannen fann hon i hans arbetsrum. Han satt vid bordet i grubblande ställning. Uttrycket i hans ansikte var mörkt, tankfullt och skuldmedvetet. Detta var icke längre den Peter Dmitritsch, som disputerade vid middagsbordet, och som gästerna kände, utan en annan, en trött, felaktig och med sig själf missnöjd man, som endast var känd af hustrun. Han hade tydligen gått in i sitt rum för att taga en cigarrett. Framför honom låg ett öppet cigarrfodral, fullt af cigarretter, och den ena handen låg i bordslådan. Som han tog cigarretterna, hade han liksom stelnat i samma ställning.

Hans min och ställning rörde Olga Michajlovna, och hon kände sig lättare om hjärtat. Hon tyckte synd om honom och ångrade sin svartsjuka och vrede. Det var klart som dagen, att denne man var utledsen, icke visste, hvad han skulle taga sig till och kanske kämpade med sig själf. Vore det icke bättre att hjälpa honom, i stället för att förebrå honom och säga honom allt det där, som han ändå visste lika väl själf? Olga Michajlovna gick tigande fram till bordet; då hon ville visa, att hon icke längre kom ihåg tvisten vid middagsbordet eller var ond, knäppte hon ihop cigarrfodralet och lade det i mannens ficka.

"Hvad skall jag säga honom?" tänkte hon. "Jag skall säga, att lögnen är som en skog, — ju längre man kommer in i den, desto svårare är det att hitta ut igen. Jag skall säga: du har låtit förleda dig af din falska roll och gått för långt; du har sårat människor, som voro fästa vid dig, och som aldrig gjort dig något ondt. Gå och bed dem om förlåtelse, skratta ut dig själf och du skall bli lätt om hjärtat igen. Och om du längtar efter frid och ensamhet, så skola vi fara bort tillsammans."

Då Peter Dmitritsch mötte sin hustrus blick, tog han med ens på sig samma likgiltiga och lätt spefulla min, som han haft under middagen och i trädgården, gäspade och steg upp.

"Klockan är nyss fem," sade han med en blick på uret. "Om våra gäster också förbarma sig och fara klockan elfva, så ha vi alla fall sex hela timmar att dragas med. Glada utsikter i sanning!"

Och hvisslande gick han med sin vanliga solida gång långsamt ur rummet. Man hörde hans solida steg genom salen och förmaket, hörde honom på samma solida sätt skratta och säga åt den unge mannen, som spelade: "Bra—o, bra—o!" Så hördes icke stegen längre, — han hade troligen gått ut i trädgården. Och det var icke längre svartsjuka och vrede, utan ett formligt hat till hans steg, röst och konstlade skratt, som nu grep Olga Michajlovna. Hon gick fram till fönstret och såg ut i trädgården. Peter Dmitritsch gick framåt alléen. Med tillbakakastadt hufvud, ena handen i fickan och knäppande med den andra, promenerade han där så solid och obesvärad och såg ut, som om han varit högst

belåten både med sig själf och middagen och sin matsmältning och naturen ...

I alléen syntes två små gymnasister, söner till godsägarinnan fru Tschisjefsky, hvilka just nu anländt, åtföljda af sin informator, en student i hvit linnerock och mycket snäfva byxor. Då de mötte Peter Dmitritsch, stannade gossarna och studenten och gratulerade honom tydligen till namnsdagen. Med en elegant axelryckning klappade han barnen på kinden och räckte vårdslöst studenten handen, utan att se på honom. Denne berömde visst vädret och jämförde det med hur det varit i Petersburg, ty Peter Dmitritsch sade högljudt och i en ton, som om han tilltalat en exekutionsbetjänt eller ett vittne och icke en af sina gäster:

"Hvad falls? Har ni det kallt i Petersburg? Men här hos oss, far lille, är luften ren, och det vimlar af jordens frukter, som ni ser... N-ja...“

Och i det han åter stack ena handen i fickan och knäppte med den andra, fortsatte han sin väg. Ända tills han försvann bakom hasselbuskarna, följde Olga Michajlovna honom med en undrande blick. Hvarifrån hade den trettiofyraårige mannen fått denna solida generalsgång? Hvarifrån den värdiga, ståtliga hållningen? Hvarifrån den högdragna dallringen i rösten, alla dessa "hvad falls", "n-ja" och "far lille"?

"Ja, nu kan han gå så där och kråma sig, sedan han fick mina trehundra tusen förutom all jorden!" tänkte Olga Michajlovna. "Men om inte jag varit, tänker jag, han skulle stoltserat så lagom med sitt öfverintecknade Koschefko."Men hon blef själf rädd för sin fula tanke på pengarna, som plötsligt dykt upp oombedd, Gud vete hvarifrån. "Det där är ju käringlogik," tänkte hon och förjagade tanken ...

"Hållning, ton, hvarje steg, hvarje ord, — alltsammans är tillgjordt och beräknadt efter rollens fordringar. Han går just så och icke annorlunda, därför att han vet, att man ser på honom, och att det klär honom. Fåfänga, småaktighet och lögn, lögn utan all ände. Men, min Gud, för hvem ljuger han, för hvem spelar han en roll, för hvem kråmar han sig? För människor, af hvilka ena hälften är dum och intetsägande, och den andra hälften olycklig...«

Olga Michajlovna kom ihåg, hur hon under de första månaderna af sitt äktenskap för att icke sitta ensam hemma följt med till staden till fredsdomarkongressen, där Peter Dmitrisch stundom presiderade i stället för hennes gudfar, grefve Alexej Petrovitsch. När han i full uniform, med kedja på bröstet kom i presidentstolen, blef han alldeles som förvandlad. Storartade gester, en dundrande stämma, oupphörliga “hvad falls?" och "n-ja", nedlåtande tonfall... Allt det vanliga, mänskliga, för honom utmärkande, som Olga Michajlovna brukade se hos honom hemma, hade gått upp i majestät, och i stolen satt icke Peter Dmitritsch, utan en annan herre, som alla kallade herr president. Medvetandet om hans maktställning hindrade honom att sitta stilla, och han sökte anledning att få ringa, kasta stränga blickar på allmän-heten och ryta. Hvar kom närsyntheten och döfheten ifrån, då han plötsligt började se och höra illa och med majestätiskt rynkade ögonbryn befallde folkatt tala högre och komma närmare? Från sin storhets höjd hade han så svårt att urskilja anletsdrag och ljud, att om själfva Olga Michajlovna i detta ögonblick kommit fram till henom, skulle han bestämdt rytit åt henne också: "Hvad heter ni?" Han duade vittnena, röt åt allmänheten, så att hans röst hördes ända ut på gatan, och bemötte advokaterna på det mest sårande sätt. Om kronoadvokaten skulle tala, vände sig Peter Dmitritsch till hälften bort och plirade upp i taket, hvarmed han ville visa, att kronoadvokaten icke hade något där att göra, och att han hvarken erkände eller hörde på honom. Om åter en privat sakförare uppträdde i sin gråa skrud, så låtsade Peter Dmitritsch vara idel öra och mätte honom med en spefull, förintande blick, som tycktes säga: Och den där skall vara jurist! — "Hvad vill ni säga med det?" afbröt han. Om en vältalig advokat använde utländska ord och t. ex. råkade säga "faktiv" i stället för "fiktiv", så blef Peter Dmitritsch genast eld och låga och utbrast: "Hvad falls? Hur var det? Faktiv? Hvad är det för slag?" och tillade i docerande ton: "Använd icke ord, som ni icke själf begriper." Och då advokaten blossande röd och med svettdrypande panna aflägsnade sig efter slutadt tal, lutade sig Peter Dmitritsch med ett själfbelåtet, triumferande småleende tillbaka mot stolsryggen. I sitt beteende mot advokaterna apade han en smula efter grefve Alexej Petrovitsch, men då grefven t. ex. sade: "Förskona oss och hämta andan ett ögonblick!" så lät det i hans mun gubbaktigt, godmodigt och naturligt, men i Peter Dmitritschs åter rått och tillgjorda Det var ett obehagligt minne!

*

2.

Handklappningar hördes. Den unge mannen hade slutat att spela. Olga Michajlovna kom ihåg sina gäster och skyndade ut i förmaket.

"Charmant, monsieur Georges!" sade hon, i det hon gick fram till pianot. "Jag hörde på er, ni har en märkvärdig

talang! Men tycker ni inte, att vårt piano är ostämdt?"

"Inte utan," medgaf den unge mannen och tog en oktav.

I detsamma inträdde de båda gymnasisterna och studenten i förmaket.

"Herre Gud, Mitja och Kolja!" utbrast Olga Michajlovna med glad öfverraskning, i det hon gick emot dem. "Hvad ni ha blifvit stora! Jag kände inte igen er! Men hvar ha ni er mamma?"

"Jag har äran gratulera," började studenten otvunget, "och önska allt godt. Jekaterina Andrejevna hälsar och ber om ursäkt, att hon inte kommer. Hon mår inte riktigt bra."

"Det är inte snällt af henne! Jag har väntat henne hela dagen. Var det längesedan ni lämnade Petersburg?" frågade Olga Michajlovna studenten. "Hurudant är vädret där?" Och utan att afvakta svar, blickade hon vänligt på pojkarna och upprepade: "Hvad de ha blifvit stora! Det var inte längesedan de kommo hit, ledda af sin sköterska, och nu äro de redan gymnasister! De gamle åldras och ungdomen växer upp... Ni ha väl ätit middag?""Å gör er inte något besvär för all del!" sade studenten.

"Ha ni då inte ätit?"

"För all del, gör er inte något besvär!"

"Då vilja ni förstås ha mat?" frågade Olga Michajlovna i skarp ton, otåligt och förargadt — det undföll henne alldeles oförberedt, men hon harklade sig genast, smålog och rodnade. "Hvad de ha blifvit stora!" sade hon mildt.

"Gör er inte något besvär, jag ber!" upprepade studenten ännu en gång.

Studenten bad, att man icke skulle göra sig besvär, gossarna tego; tydligen voro de alla tre hungriga. Olga Michajlovna förde dem ut i matsalen och befallde Vasili duka bordet.

"Det är inte snällt af mamma!" sade hon, i det hon hade dem att sätta sig. "Hon glömmer alldeles bort mig. Det är inte snällt af henne, inte snällt... Hälsa och säg henne det. Hvilken fakultet tillhör ni?" frågade hon studenten.

"Den medicinska."

"Å, jag har alltid haft en stor svaghet för läkare, skall jag säga er. Jag är så ledsen, att min man inte är läkare. Tänk, hvilket mod behöfs det till exempel inte för att göra en operation eller obducera ett lik! Det är förfärligt! Är ni inte rädd? Jag skulle dö af förskräckelse. Ni dricker väl brännvin?"

"För all del, gör inte något besvär!"

"När man är ute på färdvägar, får man lof att taga en sup. Jag, som är fruntimmer, gör det till och med ibland. Och Mitja och Kolja skola ha sig ett glas malaga. Det är ett så svagt vin, det ärinte alls farligt. Hvad de ha blifvit stora och duktiga! Snart kan man gifta bort dem."

Olga Michajlovna pratade utan uppehåll. Hon visste af erfarenhet, att när man har främmande, så är det mycket lättare och bekvämare att tala än att höra på. När man talar själf, så behöfver man icke spänna sin uppmärksamhet, fundera ut svar på frågor och förändra ansiktsuttryck. Men hon råkade olyckligtvis göra en allvarlig fråga, som studenten gaf ett mycket långt och inveckladt svar på, och hon var tvungen att höra på. Studenten visste, att hon en gång studerat vid en högre läroanstalt och bemödade sig därför att vara så djupsinnig som möjligt.

"Hvad tillhör ni för fakultet?" frågade hon, glömmande att hon redan förut gjort samma fråga.

"Den medicinska."

Olga Michajlovna kom ihåg, att hon icke på länge ägnat sig åt sina kvinnliga gäster.

"Jaså? Ni skall således bli läkare?" sade hon och steg upp. "Det är bra. Jag ångrar, att jag inte själf studerade medicin. Var nu så goda och ät middag, mina herrar, och kom sedan ut i trädgården. Jag skall göra er bekant med de unga damerna."

Hon gick ut, i det hon såg på sin klocka, — den felades fem minuter i sex. Och hon undrade öfver, att tiden gick så långsamt och tänkte med fasa på, att till midnatt, då gästerna skulle fara, återstod det ännu sex timmar. Hur skulle hon kunna slå ihjäl dessa sex timmar? Hvad skulle hon säga för fraser? Hur förhålla sig gentemot mannen? I förmaket och på terrassen fanns icke en lefvande själ. Alla gästerna hade spridt sig i trädgården.

"Före teet måste man föreslå dem en promenad i björkhagen eller en båtfärd," tänkte Olga Michajlovna, i det hon skyndsamt styrde sina steg mot krocketplatsen, hvarifrån prat och skratt hördes. "Och de gamla herrarna får man placera vid spelbordet..."

Från krocketplatsen kom betjänten Grigori emot henne med några tomma buteljer.

"Hvar äro damerna?" frågade hon.

"Borta vid hallonlanden. Där är nådig herrn också."

"Herre min skapare!" skrek någon ursinnigt bortifrån krocketplatsen. "Jag har ju sagt er tusen gånger, att för att känna bulgarerna, måste man ha sett dem! Det är omöjligt att döma efter tidningarna!"

Vare sig af detta rop eller något annat kände Olga Michajlovna plötsligt en stark mattighet i hela kroppen, i synnerhet i benen och axlarna. Hon erfor ett begär att slippa tala, höra, röra sig.

"Grigori," sade hon matt och med ansträngning, "då ni bjuder omkring te eller något annat, så var snäll och vänd er inte till mig, fråga ingenting, tala inte med mig om något... Gör allt på egen hand och... och klampa inte med fötterna. Jag ber... Jag kan inte, ty..."

Hon talade icke till punkt, utan gick vidare mot krocketplatsen, men kom så ihåg fruntimren och vek af till hallonlanden. Himlen och landskapet sågo mörka ut liksom förut och lofvade regn; detvar varmt och kvaft; stora skockar af kråkor, som hade förkänsla af ovädret, flögo kraxande öfver parken. Ju närmare man kom frukträdgården, desto lummigare, mörkare och smalare blefvo alleerna; där växte hela snår af vildapel, ektelningar, humlerankor och allt möjligt ogräs, ett helt moln af små svarta flugor omhvärfde Olga Michajlovna. Hon satte händerna för ansiktet och ville tvinga sig att tänka på den lilla människovarelsen... För hennes inbillning jagade Grigori, Mitja, Kolja, bönderna som varit och gratulerat på morgonen...

Det hördes steg, och hon öppnade ögonen. Farbrodern, Nikolaj Nikolajevitsch, kom gående emot henne med snabba steg.

"Är det du, min vän? Det var bra, att jag träffade dig..." började han flåsande. "Får jag säga dig ett par ord..." Han torkade sig med näsduken om den röda, slätrakade hakan, tog därpå tvärt ett steg tillbaka, slog ihop händerna och spände ut ögonen. "Mor lilla, hur länge skall detta fortfara?" utbrast han häftigt och sluddrande på målet. "Jag frågar dig, — hvar är gränsen? Jag talar nu icke om, att hans antedeluvianska åsikter demoralisera hela vår umgängeskrets, eller att han sårar allt det heligaste och bästa hos mig och hvarje hederlig, tänkande människa, — det talar jag inte om, men må han åtminstone uppföra sig anständigt! Hvad skall detta betyda? Han skriker, ryter, kråmar sig, vill spela Bonaparte, låter ingen annan säga ett ord... fan vete hvad det går åt honom! Storartade gester, förnämt skratt, nedlåtande ton! Men tillåt mig fråga, hvad är han för slag? Grefve?Furste? Matador? Jag frågar dig, — hvad är han för slag? Sin hustrus man, en liten utfattig godsägare och titulärämbetsman, som haft tur att göra ett rikt gifte! En uppkomling, en junker, en sådan hvaraf det går tjugu på dussinet! En äkta Tschedrinsk typ! Jag bedyrar dig, ett af de två, — antingen lider han af storhetsmani, eller också har det gamla utlefvade kräket, grefve Alexej Petrovitsch, verkligen rätt i sitt påstående, att nutidens barn och ungdom sent blir fullvuxen och leker kusk och general ända tills den blir fyrtio år!"

"Det är mycket sant..." instämde Olga Michajlovna. "Men låt mig komma fram."

"Döm nu själf, — hvart skall väl detta leda?" fortfor farbrodern, stängande vägen för henne. "Hvad skall väl bli slutet på den här generalsleken! Han har redan fått sig en stämning på halsen! Det gläder mig! Han har bråkat och väsnats så länge, tills han slutligen hamnat på de anklagades bänk. Och det är inte inför kretsdomstolen, utan inför själfva öfverrätten han blifvit stämd! Värre kan man inte gärna tänka sig! För det andra har han blifvit

osams med alla! I dag är det hans namnsdag, men du ser, att hvarken Vostrjakof eller Jachontof ha kommit, eller Vladimirof eller Schevutt eller grefven... Han ger sig ju ut för att vara ändå mer konservativ än grefve Alexej Petrovitsch, och så kommer inte han en gång. Och han kommer aldrig mera hit! Du skall få se, att han inte kommer!"

"Men, herre Gud, hvad kan jag göra åt det?" frågade Olga Michajlovna."Hvad du kan göra? Du är hans hustru! Du är intelligent, har studerat, och det står i din makt att göra en ärlig arbetare af honom!"

"Vid högskolorna får man inte lära sig att inverka på tröga människor."

Olga Michajlovna kände sig alldeles utledsen; den ifver och belåtenhet, hvarmed farbrodern gjorde ner mannen bakom dennes rygg, kom henne att förlora tålamodet.

"Det är nästan som om ni alla ville, att jag skulle gå och be er om förlåtelse, för att jag studerat vid en högskola!" sade hon skarpt. "Hör på, farbror, om man hela dagen spelar samma och samma skalor i öronen på dig, så sitter du minsann inte kvar på samma plats, utan rymmer din väg. Och jag har nu i ett års tid dag efter dag hört ett och detsamma, ett och detsamma. Men haf då ändtligen förbarmande, mitt herrskap!"

Farbrodern tog på sig en mycket allvarsam min, såg därefter forskande på henne och förvred munnen till ett spefullt löje.

"Ser man på!" gnolade han med sin spruckna röst. "Ursäkta!" sade han sedan och bugade sig ceremoniöst. "Om du själf dukat under för hans inflytande och bytt om åsikter, så hade du bort säga ifrån det förut. Ursäkta!"

"Ja, jag har bytt om åsikter!" skrek hon. "Triumfera nu!"

"Ursäkta!"

Farbrodern bugade sig ceremoniöst än en gång, skrapade med foten och aflägsnade sig.

"Gamla nöt!" tänkte Olga Michajlovna. "Han kan gärna ge sig af, om han vill."Damerna och ungdomen fann hon i fruktträdgården vid hallonlanden. Några åto hallon, andra, som tröttnat på det, irrade utmed jordgubbssängarna eller gräfde bland sockerärterna. Ett stycke längre bort, strax bredvid ett äppleträd med stora tunga grenar, som rundtomkring stöddes af stänger, ryckta ur ett gammalt staket, höll Peter Dmitritsch på att slå af gräset. Håret föll ner öfver pannan, halsduken hade lossnat och klockkedjan fallit ur knapphålet. På hvarje hans rörelse, hvarje svängning af lien kunde man se, att han förstod sin sak och var i besittning af stor fysisk styrka. Bredvid honom stodo Ljubotschka och döttrarna till en af grannarna, öfverste Bukrejef, Natalia och Valentine, eller, som de allmänt kallades, Nata och Vata, ett par blodfattiga och sjukligt feta blondiner på sexton, sjutton år, i hvita klädningar, påfallande lika hvarandra. Peter Dmitritsch höll på att lära dem att slå.

"Det är mycket enkelt..." sade han. "Man bör endast förstå att hålla lien rätt och inte bli för ifrig, det vill säga, inte använda mera styrka, än hvad som behöfs. Så här... Vill ni inte försöka nu?" frågade han Ljubotschka, i det han räckte henne lien. "Se så, försök!"

Ljubotschka tog tafatt lien i händerna, rodnade och skrattade.

"Var inte blyg, Ljubof Alexandrovna!" ropade Olga Michajlovna så högt, att alla de andra fruntimren kunde höra det och veta, att hon var med dem. "Var inte blyg! Det kan alltid vara bra att kunna! Om ni blir gift med en af Tolstoysanhängare, så är ni tvungen att vara med om slåttern."

Ljubotschka höjde lien, men brast på nytt i skratt, och som skrattandet förtog henne all styrka, släppte hon lien strax igen. Hon både skämdes för och tyckte om, att man bemötte henne som fullvuxen. Utan att hvarken skratta eller rodna, tog Nata lien med lugn och allvarsam min, svängde den och trasslade in den i gräset. Lika lugn och allvarsam som systern, tog därpå Vata lien och slog till med den, så att den fastnade i marken. Efter att ha utfört dessa bedrifter, togo de båda systrarna hvarandra under armen och gingo stillatigande till hallonlanden.

Peter Dmitritsch skrattade och var uppsluppen som en pojke, och denna med det största godmod parade barnsliga uppsluppenhet klädde honom vida bättre än något annat. Olga Michajlovna tyckte om honom sådan. Men hans

pojaktighet varade vanligen icke länge. Så äfven denna gång, — efter att ha lekt med lien, fann han det af ett eller annat skäl nödvändigt att ge sin lekfullhet en allvarlig anstrykning.

"När jag slår, känner jag mig friskare och mera normal, skall ni veta," sade han. "Om jag blefve tvungen att lefva ett uteslutande andligt lif, skulle jag bli tokig. Jag känner att jag inte är född till kulturmänniska! Jag skulle slå, plöja, så, köra hästarna..."

Och mellan Peter Dmitritsch och damerna utspann sig ett långt samtal om kroppsarbetets företräden, om kulturen, penningens vådor och den personliga äganderätten. Under det OlgaMichajlovna lyssnade till mannen, kom hon åter att tänka på sin hemgift.

"Det kommer nog en tid," tänkte hon, "då han inte förlåter mig, att jag är rikare än han. Han är stolt och egenkär. Han kommer kanske att hata mig, därför att han har mig att tacka för så mycket."

I det hon jämte sin man närmade sig hallonbuskarna, stannade hon bredvid öfverste Bukrejef, som åt hallon och äfven deltog i samtalet.

"Var så god," sade han och lämnade plats för dem, "här äro de mognaste... Enligt Proudhons åsikt," fortfor han, höjande rösten, "är således egendom stöld eller, hvilket kommer på ett ut, stöld är egendom. Men jag får tillstå, att jag inte erkänner sådana filosofer som Proudhon eller ens anser dem för filosofer. För mig äro fransmännen inga auktoriteter!"

"Nå, hvad Proudhon och alla sådana där herrar beträffar, så är jag en klen domare," sade Peter Dmitritsch. "När det gäller filosofi, får ni vända er till min fru. Hon har studerat vid en högskola och kan både Schopenhauer och Proudhon och alla de andra utantill..."

Uppfångade väl öfversten det spefulla tonfallet i Peter Dmitritschs röst, eller märkte han, att Olga Michajlovna rodnade och kastade en förbittrad blick på mannen, — hur som helst, fann han det nödvändigt att säga i medlande ton:

"Men inte är väl Olga Michajlovna någon riktig studentska? Jag tänker, jag, att hon bara åkte till högskolan en tre, fyra gånger i sitt eleganta ekipage, nedlåtande hörde på föreläsningarna ochsedan for vidare på någon visit... Det är icke att studera, det är bara att följa med modet, vara 'chic'..."

Olga Michajlovna kände åter en olidlig förstämning. Hon lämnade hallonlanden och gick med utseendet af att ha några tillsägelser att göra till trädgårdsmästarens stuga. På tröskeln satt trädgårdsmästarhustrun Varvara och hennes fyra barn, små ungar med stora kortklippta hufvuden. Varvara var också i välsignadt tillstånd och väntade sin nedkomst i nästa månad. Efter att ha hälsat, såg Olga Michajlovna tyst på henne och barnen och frågade:

"Nå, hur känner du dig?"

"Å jo, tämligen..."

En tystnad följde. De båda kvinnorna tycktes stillatigande förstå hvarandra. Olga Michajlovna påminde sig det illamående, som kommit öfver henne före middagen. Det hade icke varit några plågor, men hon hade känt en obehaglig tyngd i hela kroppen.

"Betyder det ingenting?" frågade hon efter att ha talat om det.

"Det vete Gud, hennes nåd. Kanske att det ingenting betyder."

"Det är förfärligt att få barn första gången! Jag tror bara, att jag inte skall kunna uthärda det, utan dö."

"Det trodde jag också, men jag lefver ju... Det är inte så farligt!"

Varvara, som redan för femte gången hade samma historia och var erfaren, bemötte sin matmor med en viss öfverlägsenhet och talade till henne iundervisande ton, och Olga Michajlovna erkände ofrivilligt hennes auktoritet. Hon ville tala om sin ängslan, om barnet, om de känslor hon erfor, men var rädd, att Varvara skulle finna det småaktigt och enfaldigt. Därför teg hon och väntade, att Varvara själf skulle säga något.

"Olga vi gå hem!" ropade Peter Dmitritsch borta ifrån hallonlanden.

Olga Michajlovna skulle ha velat stå så där tyst och väntande och stirra på Varvara hela kvällen, men hon var tvungen att gå. Hon hade knappt hunnit några steg från stugan, då Ljubotschka, Vata och Nata kommo springande emot henne. De båda sistnämnda stannade på en hel famns afstånd liksom förstenade, men Ljubotschka sprang fram och kastade sig om hennes hals.

"Kära, snälla, rara Olga Michajlovna!" ropade hon, öfverhöljande hennes ansikte och hals med kyssar. "Låt oss fara och dricka te på holmen."

"På holmen! På holmen!" sade på en gång Vata och Nata, alltjämt med samma allvarsamma uppsyn.

"Men det blir regn, min söta vän."

"Nej, det blir det inte!" skrek Ljubotschka och tog på sig en gråtfärdig min. "Alla äro med om att fara! Snälla, söta..."

"Alla där borta göra sig i ordning att fara och dricka te på holmen," sade Peter Dmitritsch, i det han kom fram till dem. "Vill du bestyra om det... Vi fara allesammans i båtar, men samovarerna och det andra måste man skicka i en vagn med tjänstfolket."Han gick bredvid hustrun och tog henne under armen. Olga Michajlovna längtade att säga något obehagligt, spetsigt åt mannen, om det så skulle vara att påminna om pengarna. Hon tänkte efter och sade så:

“Hvarför har inte grefve Alexej Petrovitsch kommit? Så ledsamt!“

“Jag är mycket glad öfver, att han inte kom,“ ljög Peter Dmitritsch. “Han tråkar alldeles ut mig, den narren!“

“Men före middagen väntade du honom ju med sådan otålighet!“

*

3.

En halftimme senare trängdes redan alla gästerna nere vid stranden omkring pålarna, där båtarna voro fästa. Alla pratade och skrattade om hvarandra och visste i den allmänna villervallan icke hvar de skulle placera sig. Tre båtar voro redan öfverfyllda med passagerare, men två stodo tomma. Till dessa två hade nycklarna på något sätt förkommit, och ett par personer hade blifvit uppskickade till gården för att leta reda på dem. Några sade, att Grigori hade nycklarna, andra att de voro hos förvaltaren, och ännu andra rådde till att skicka efter smeden och bryta sönder låsen. Och alla talade på en gång, afbrytande och öfverröstade hvarandra. PeterHan gick bredvid hustrun och tog henne under armen. Olga Michajlovna längtade att säga något obehagligt, spetsigt åt mannen, om det så skulle vara att påminna om pengarna. Hon tänkte efter och sade så:

“Hvarför har inte grefve Alexej Petrovitsch kommit? Så ledsamt!“

“Jag är mycket glad öfver, att han inte kom,“ ljög Peter Dmitritsch. “Han tråkar alldeles ut mig, den narren!“

“Men före middagen väntade du honom ju med sådan otålighet!“

*

3.

En halftimme senare trängdes redan alla gästerna nere vid stranden omkring pålarna, där båtarna voro fästa. Alla pratade och skrattade om hvarandra och visste i den allmänna villervallan icke hvar de skulle placera sig. Tre båtar voro redan öfverfyllda med passagerare, men två stodo tomma. Till dessa två hade nycklarna på något sätt förkommit, och ett par personer hade blifvit uppskickade till gården för att leta reda på dem. Några sade, att

Grigori hade nycklarna, andra att de voro hos förvaltaren, och ännu andra rådde till att skicka efter smeden och bryta sönder låsen. Och alla talade på en gång, afbrytande och öfverröstade hvarandra. PeterDmitritsch gick otåligt af och an på stranden och skrek:

"Hvad fan skall det här betyda? "Nycklarna skola ja alltid ligga i fönstret i förstugan! Hvem har vågat taga dem därifrån? Förvaltaren kan taga hit sin egen båt, i fall han vill fara ut!"

Slutligen hittades nycklarna. Då visade det sig, att det felades två åror. Åter uppstod en vild oreda. Peter Dmitritsch, som tröttnade på att gå af och an, hoppade ner i en lång och smal båt, urhålkad ur en poppelstam, och aflägsnade sig från stranden, gungande så hårdt, att han var nära att falla i vattnet. Efter honom sköto de andra båtarna också ut, under högljudda skrattsalvor och skrik från fruntimren.

Den hvita, mulna himlen, träden på stranden, säfven och de mänskofyllda båtarna aftecknade sig i vattnet som i en spegel; under båtarna, djupt ner i den bottenlösa afgrunden syntes också en himmel med flygande fåglar. Den ena stranden, på hvilken herrgården låg, var hög, brant och trädbevuxen; på den andra sträckte sig grönskande ängar, här och där öfversvämmade af floden. När båtarna kommit ett stycke ut, glimtade stugor fram mellan de sorgset hängande pilarna på stranden; på ett ställe syntes en skock kor och man hörde sång, skrik af druckna röster och tonerna från en dragharmonika.

Här och där på floden gledo fiskarbåtar, hvars ägare voro ute för att lägga sina nät för natten. I en liten båt sutto några kringvandrande amatörmusikanter, som spelade på själfgjorda fioler och violonceller.Olga Michajlovna satt vid styret. Hon smålog älskvärdt och pratade ifrigt för att underhålla gästerna, men sneglade själf i smyg på mannen, som var före alla de andra. Han stod upprätt i båten och vrickade med en åra. Den lätta, spetsiga lilla farkosten flög pilsnabbt fram; den såg liflig och nyckfull ut och tycktes liksom hysa agg till den tunga Peter Dmitritsch, samt endast afvakta ett lämpligt ögonblick för att glida bort under hans fötter. Olga Michajlovna såg på mannen och förargade sig öfver hans vackra utseende, som slog an på alla, öfver hans utmanande ställning och förtroliga sätt mot fruntimren; hon var svartsjuk på alla deras kvinnliga gäster, och på samma gång spratt hon oupphörligt till och var rädd, att den rankiga båten skulle välta och en olycka inträffa.

"Sakta, Peter!" ropade hon med hjärtat i halsgropen. "Sitt ner i båten! Vi tro nog ändå, att du är oförvägen."

De personer, som sutto med henne i båten, oroade henne också. De voro alla vanliga, hyggliga människor, sådana som folket är mest, men nu föreföllo de henne samtligen ovanliga och dåliga. Hos hvar och en af dem såg hon icke annat än lögn. "Den där unge herrn, som sitter där och ror i glasögon med guldbågar, är en rik, välfödd och af lyckan gynnad mammas gosse, som alla anse för en hederlig, frisinnad och framstående man. Det är ännu inte ett år sedan han slutade vid universitetet och kom för att slå sig ner här i kretsen, och redan säger han om sig själf: 'vi ledande män i semstvon...' Men om ett år finner han som så många andra det tråkigt och ger sig af till Petersburgigen, och för att rättfärdiga sin rymning går han omkring öfver allt och säger, att semstvon är en omöjlig inrättning och att han blifvit lurad. Och från den andra båten blickar hans unga hustru på honom i blind beundran och tror, att semstvon är en omöjlig inrättning. Och den korpulente, välrakade herrn där i halmhatt med bredt band och en dyr cigarr mellan läpparna, — han som med förkärlek begagnar sig af frasen: 'Det är på tiden, att vi göra oss kvitt fantasierna och taga itu med fakta!' — han gäller för att vara en af de ifrigaste förkämparna för en rationell och duktig landthushållning. Han har Yorkshiresvin, engelska bikupor, raps, ananas, mejeri och på hans gårdskontor förs dubbelt italienskt bokhålleri. Men för att om höstarna kunna fara till Krim med sin älskarinna, säljer han hvarje sommar sin skog till timmer och intecknar jorden styckevis. Och där sitter farbror Nikolaj, Nikolajevitsch, som är ursinnigt förargad på Peter och ändå inte far hem till sig!"

Olga Michajlovna kastade en blick på de andra båtarna och såg där endast ointressanta original, dåliga aktörer eller inskränkta nollor. Hon påminde sig alla, som hon lärt känna i kretsen och kunde icke minnas en enda, som det var uppfriskande eller en hvila att tänka på. Alla föreföllo henne obegåfvade, färglösa, inskränkta, trångbröstade, falska, hjärtlösa, alla sade, hvad de icke tänkte, och gjorde, hvad de icke ville. Förtviflad, utledsen, kände hon ett plötsligt begär att rusa upp och skrika: "Ni tråka ut mig!" och sedan hoppa ur båten och simma i land."Mitt herrskap, låt oss taga Peter Dmitritsch på släp!" ropade någon.

"Ja, ja!" instämde de andra. "Olga Michajlovna, tag er man på släp!"

För att göra detta, måste Olga Michajlovna, som satt i aktern, noga passa på rätta ögonblicket och behändigt fatta tag i kedjan på mannens båt. Då hon sträckte sig efter kedjan, rynkade Peter Dmitritsch ögonbrynen och kastade en förskräckt blick på hennes gestalt.

"Bara du inte förkyler dig!" sade han.

"Om du är ängslig för mig och barnet, hvarför plågar du mig då?" tänkte Olga Michajlovna.

Peter Dmitritsch erkände sig besegrad, och då han icke ville bli tagen på släp, hoppade han ifrån sin båt öfver i den andra, som redan var proppfull af passagerare, och hoppade så oförsiktigt, att båten krängde häftigt på sned och alla skreko till af förskräckelse.

"Det gjorde han, för att slå an på fruntimren," tänkte Olga Michajlovna. "Han vet, att det tar sig bra ut..."

Hon började känna en ihållande darrning i händer och fötter och trodde själf, att det kom sig af ledsnaden, förargelsen, nödtvånget att småle och den tyngd, hon erfor i hela kroppen. Och för att dölja denna darrning för gästerna, bemödade hon sig att prata och skratta ännu högljuddare, röra sig ännu mer...

"I fall jag plötsligt skulle brista i gråt," tänkte hon, "så skall jag säga, att jag har tandvärk..."Men ändtligen kommo de fram till "Goda-Hoppsholmen". Så kallades en halfö, som bildades genom en skarp inskärning af floden och som var alldeles öfvervuxen med gamla björkar, ekar, pilar och popplar. Under träden stodo redan dukade bord med rykande samovarer, och där omkring fjäskade Vasili och Grigori i frackar och hvita vantar. På andra stranden, midt emot Goda-Hoppsholmen, stodo vagnarna, som ditfört matförråden, och därifrån forslades korgar och knyten öfver till holmen i en liten båt, mycket liknande den Peter Dmitritsch begagnat. Betjänterna, kuskarna och till och med bonden, som satt i båten, hade den högtidliga namnsdagsmin, som man endast ser hos barn och tjänstfolk.

Medan Olga Michajlovna gjorde i ordning teet och slog i de första glasen, sysselsatte sig gästerna med likörer och sötsaker. Men sedan började den villervalla, som är oåtskiljaktig från tepicknicker och som är mycket tråkig och tröttsam för värdinnan. Grigori och Vasili hade knappt hunnit bära omkring de första brickorna med glas och koppar, förrän redan händer med tomma glas sträcktes fram mot Olga Michajlovna. En bad att få utan socker, en annan ville ha starkare, en tredje svagare, en fjärde ville icke alls ha mera. Och allt detta måste Olga Michajlovna komma ihåg och sedan ropa: "Ivan Petrovitsch, var det ni, som ville ha utan socker?" eller: "Mitt herrskap, hvem var det, som ville ha svagare?" Men den, som bedt om svagare eller utan socker, kom icke längre ihåg det, inbegripen som han eller hon var i ett trefligt samtal, utan tog första glas han fick tag i. En liten bit från borden irrade likt skuggor dystra gestalter, somlåtsade leta svampar i gräset eller läsa etiketterna på korgarna, — det var de, som icke lyckats komma åt några glas. "Har ni druckit te?" frågade Olga Michajlovna, och den tillfrågade bad, att hon icke skulle göra sig besvär, och sade: "Jag väntar så gärna," fastän det var bekvämare för värdinnan, att gästerna icke väntade, utan trängde sig fram.

Några voro så upptagna af att prata, att de endast med största långsamhet sörplade i sig teet och behöllo glasen en halftimme, andra åter, i synnerhet de som druckit mycket vid middagen, gingo icke ifrån bordet, utan tömde glas på glas, så att Olga Michajlovna knappt hann med att fylla dem. En ung lustigkurre drack te på bit och upprepade oupphörligt: "Sådant här värmer en stackars syndare ända in i själen," och bad om och om igen med en djup suck: "Törs jag be att få en liten tår till!" Han drack kolossalt, bet af sockret så att det knastrade och trodde, att allt detta var mycket lustigt och originelt, och att han på ett slående sätt härmade tarfligt folk. Ingen begrep, att alla dessa småsaker plågade värdinnan, och det var också svårt att begripa det, ty Olga Michajlovna smålog älskvärdt hela tiden och pratade strunt.

Men hon kände sig illa till mods... Hon förargade sig öfver trängseln, skrattsalvorna, de oupphörliga frågorna, den unge lustigkurren, de hufvudyra betjänterna, barnen, som kretsade kring bordet; det förargade henne, att Vata var lik Nata och Kolja lik Mitja, och att hon icke kunde komma ihåg, hvem af dem som druckit te och hvem

icke. Hon kände, att hennes konstlade, älskvärda småleende börjadeöfvergå till en ondskefull grimas, och hon trodde oupphörligt, att hon skulle brista i gråt.

"Mitt herrskap, det börjar regna!" skrek någon.

Alla tittade upp mot himlen.

"Ja, det regnar verkligen..." bekräftade Peter Dmitritsch och torkade sig på kinden.

Det var endast några stänk och ännu tycktes det icke ämna börja regna på allvar, men gästerna fingo i alla fall brådt att återvända hem. Först ville de alla fara i vagnarna, men så ändrade de sig och styrde sina steg till båtarna. Under förevändning, att hon måste skynda sig för att göra några tillrustningar till supén, bad Olga Michajlovna om tillåtelse att få skilja sig från sällskapet och åka hem i stället.

Så fort hon kom upp i vagnen, lät hon först och främst sitt ansikte hvila ut från det tröttsamma småleendet. Med förbittrad min åkte hon genom byn, och med förbittrad min besvarade hon de mötande böndernas hälsningar. När hon kom hem, gick hon med släpande steg in i sängkammaren och lade sig på mannens säng.

"Herre min Gud," hviskade hon, "hvarför underkastar jag mig detta straffarbete? Hvarför trängas dessa människor här och låtsa, som om de hade roligt? Hvarför småler jag och ljuger? Jag förstår det inte, jag förstår det inte!"

Det hördes steg och röster. Det var gästerna, som kommo tillbaka.

"Än sedan?" tänkte Olga Michajlovna. "Jag ligger ännu en liten stund."

Men en tjänstflicka kom in i sängkammaren, sägande:“Hennes nåd, Marja Grigorjevna skall fara!“

Olga Michajlovna rusade upp, slätade sig i håret och skyndade ut ur sängkammaren.

“Marja Grigorjevna, hvad skall detta betyda?“ började hon i förolämpad ton, i det hon gick emot Marja Grigorjevna. “Hvarför har ni så brådtom?“

“Jag måste, min dufva lilla. Jag har redan dröjt för länge. Barnen vänta på mig där hemma.“

“Det är inte snällt af er! Hvarför tog ni inte barnen med er?“

“Kära vän, om ni tillåter, skall jag taga dem med hit en hvardag, men i dag . . .“

“Ja, gör det för all del,“ afbröt Olga Michajlovna, “det skulle vara så roligt! Edra barn äro så söta! Kyss dem från mig . . . Men jag är verkligen ond på er! Hvarför denna brådska, det kan jag inte förstå!“

“Jag måste . . . Farväl, min söta vän . . . Var försiktig . . . I det tillstånd, hvari ni nu befinner er . . .“

De kysste hvarandra. Efter att ha följt sin gäst till hennes vagn, gick Olga Michajlovna in i förmaket till damerna. Där voro redan ljusen tända, och herrarna sutto och spelade kort.

*

4.

Efter supén, — klockan var då en kvart på ett — började gästerna ge sig af. Olga Michajlovna, som följt dem ut, stod på trappan och sade:

“Ni borde ha lånat en schal! Det börjar bli svalt. Måtte ni bara inte förkyla er!“

“Var lugn, Olga Michajlovna!“ svarade gästerna, i det de stego upp i vagnen. “Farväl då! Kom ihåg, att vi vänta er! Narra oss inte!“

“Ptro!“ kusken höll in hästarna.

“Kör, Dennis! Adjö, Olga Michajlovna!“

“Hälsa barnen!“

Vagnen rullade bort och försvann genast i mörkret. I den röda ljuskrets, som lyktan kastade på vägen, syntes ett nytt två- eller trespann af otåliga hästar och konturerna af en kusk med utsträckta händer. Åter började kyssandet, förebråelserna och bönerna att komma snart igen eller låna en schal. Peter Dmitritsch sprang ut och hjälpte fruntimren upp i vagnen.

“Du kör nu förbi Jefremovtschino,“ undervisade han kusken. “Öfver Mankino är det närmare, men där är vägen sämre. Du kunde hitta på att stjälpa . . . Farväl, sköna donna! *Mille compliments* till er herr man!“

“Adjö, käraste Olga Michajlovna! Gå in i rummen, annars förkyler ni er! Det är fuktigt.“

“Ptro! Han konstrar, den saten!“"Hvad är det för hästar ni har?" frågade Peter Dmitritsch.

"Vi köpte dem i våras hos Chajdorof," svarade kusken.

"Präktiga bruntar..."

Och Peter Dmitritsch klappade sidohästen på länden.

"Seså, kör! Lycklig resa!"

Slutligen hade den sista gästen farit. Den röda ljuskretsen på vägen började flytta på sig, blef trängre och slocknade — det var Vasili, som bar bort lyktan från trappan. Förr brukade Peter Dmitritsch och Olga Michajlovna, när de följt sina gäster ut, hoppa omkring i salen och klappa i händerna, sjungande: "De ä' borta! De ä' borta! De ä' borta!" Men nu var Olga Michajlovna icke i lynne härtill. Hon gick in i sängkammaren, klädde af sig och lade sig.

Hon tyckte, att hon genast borde somna och sofva riktigt godt. Hon hade ondt i benen och axlarna, hufvudet var tungt efter det myckna pratet och hon kände samma obehag som förut i hela kroppen. Hon drog täcket öfver hufvudet och låg i tre minuter, tittade därefter fram på lampan framför helgonbilden, lyssnade till tystnaden och smålog.

"Så skönt..." mumlade hon och drog upp benen som hon tyckte blifvit längre af, att hon gått så mycket. "Sofva, sofva..."

Det ryckte i benen, hon låg illa och vände sig om på andra sidan. En stor fluga surrade inne i rummet och slog oroligt mot taket. Ute i salen hördes Grigori och Vasili gå med försiktiga stegoch duka af borden. Olga Michajlovna började tro, att hon icke skulle kunna somna, förr än alla dessa ljud tystnat. Och hon vände sig åter otåligt om på andra sidan.

Från förmaket hördes mannens röst. Någon hade troligen stannat kvar öfver natten, ty Peter Dmitritsch vände sig till någon i högljudd ton:

"Jag säger inte, att grefve Alexej Petrovitsch är falsk och tillgjord. Men han förefaller ofrivilligt så, därför att ni alla, mina herrar, anstränga er att i honom se, hvad han i själfva verket inte är. Hans narraktighet betraktas som originalitet, hans familjära sätt som godmodighet och hans fullständiga brist på åsikter som höjden af all konservatism. Nå ja, låt oss antaga, att han verkligen är en full-lödig konservativ. Men hvad är det egentligen att vara konservativ?"

Peter Dmitritsch, som var ursinnig både på grefve Alexej Petrovitsch och gästerna och sig själf, öppnade nu sitt hjärta. Han öfveröste både grefven och gästerna med smädelser och var i förargelsen på sig själf färdig att uttala de mest ytterligt gående åsikter. Efter att ha följt gästen till dennes rum, gick han af och an i förmaket, sedan ut i matsalen, genom korridoren och arbetsrummet åter in i förmaket och kom slutligen in i sängkammaren. Olga Michajlovna låg på rygg med täcket neddraget till midjan (hon fann det redan varmt) och följde med hätsk blick flugan, som surrade i taket.

"Har någon stannat kvar öfver natten?" frågade hon.

"Ja, — Jegorof."Peter Dmitritsch klädde af sig och lade sig i sin säng. Han rökte tigande en cigarrett och började också stirra på flugan. Hans blick var bister och orolig. Olga Michajlovna låg en lång stund och såg på hans vackra profil. Det föreföll henne, som om, ifall mannen plötsligt vändt sig till henne och sagt: "Olga, jag är ledsen!" skulle hon börjat gråta eller skratta och blifvit lättare om hjärtat. Hon trodde, att benen värkte och hon kände sig så tung i hela kroppen, därför att hon var nedstämd.

"Peter, hvad tänker du på?" frågade hon.

"Å, på ingenting..." svarade mannen.

"Du har på sista tiden haft hemligheter för mig. Det är inte rätt."

"Hvarför skulle det inte vara rätt?" svarade Peter Dmitritsch efter ett ögonblicks tystnad. "Vi ha hvar och en sitt personliga lif, — följaktligen ha vi också våra hemligheter."

"Personliga lif... våra hemligheter... det där är fraser! Förstår du inte, att du sårar mig?" sade Olga Michajlovna, i det hon reste sig upp och satte sig i sängen. "Hvarför döljer du för mig, att du känner dig nedstämd? Och hvarför finner du det lämpligare att öppna ditt hjärta för främmande kvinnor än för din hustru? Jag hörde ju, hur du i dag utgöt dig för Ljubotschka där borta vid bikuporna."

"Nå, jag gratulerar! Det gläder mig, att du hörde det."

Detta betydde så mycket som: lämna mig i fred, stör mig icke i mina tankar! Olga Michajlovna blef upprörd. All den förargelse och vrede,som samlat sig inom henne under dagens lopp, brusade plötsligt upp. Hon ville genast, utan att invänta morgondagen, säga mannen allt, såra honom, hämnas... I det hon sökte behärska sig och icke skrika, sade hon:

"Så vet då, att allt detta är uselt, uselt, uselt! Jag har hatat dig hela dagen i dag... det är, hvad du åstadkommit!"

Peter Dmitritsch satte sig också upp.

"Uselt, uselt, uselt!" fortsatte Olga Michajlovna, darrande i hela kroppen. "Du behöfver alls icke gratulera mig! Gratulera hellre dig själf! Det är en skam, en skändlighet! Du har trasslat in dig i lögnen till den grad, att du blygs att vara i samma rum som din hustru! Du är falsk! Jag ser tvärs igenom dig och begriper alla dina manövrer!"

"Olga, när du tänker vara vid dåligt humör, så var snäll och underrätta mig på förhand. Då lägger jag mig inne i mitt rum."

Med dessa ord tog Peter Dmitritsch sin kudde och gick ut ur sängkammaren. Olga Michajlovna hade icke förutsett detta steg. Några ögonblick stirrade hon tyst med öppen mun och darrande i hela kroppen på dörren, genom hvilken mannen försvunnit, och bemödade sig att förstå, hvad denna flykt skulle betyda. Var det ett af dessa konstgrepp, som falska människor använda, när de inse sig ha orätt i en tvist, eller var det en förolämpning, uppsåtligt tillfogad hennes egenkärlek? Hur skulle hon uppfatta det? Om mannen tog sin kudde och lämnade sängkammaren, betydde icke detta, att han icke älskade sin hustru längre, gjorde narr af henne och föraktade hennes ord och hennes vrede?Olga Michajlovna kom ihåg, att en af hennes manliga kusiner, en ung lefnadslustig officer, skrattande brukade tala om för henne, att när hans ömma maka började sina nattliga sparlakansläxor, så tog han vanligen sin kudde och gick hvisslande in till sig, hvarigenom han försatte sin fru i en både löjlig och förarglig belägenhet. Denne officer var gift med en rik, nyckfull och dum kvinna, som han icke tyckte om, utan endast nätt och jämt tålde.

Olga Michajlovna rusade upp ur sängen. Efter hvad hon ansåg, återstod henne nu endast en sak, — att så fort som möjligt kläda på sig och för alltid lämna detta hus. Huset var hennes visserligen, men — så mycket värre för Peter Dmitritsch! Utan att öfverlägga om detta var nödvändigt eller ej, skyndade hon ut i mannens rum för att meddela honom sitt beslut ("Käringlogik!" kom det plötsligt för henne) och till afsked säga honom ytterligare något sårande och spetsigt...

Peter Dmitritsch låg på soffan och låtsade läsa en tidning. Ett brinnande ljus stod bredvid honom på en stol. Han höll tidningen, så att icke ansiktet syntes.

"Värdigas förklara, hvad detta skall betyda, om jag får be er!"

"Er..." härmade Peter Dmitritsch, alltjämt med ansiktet doldt. "Jag orkar inte, Olga! Jag bedyrar dig, att jag är trött och inte i lynne att... Vi kunna gräla i morgon."

"Nej, jag förstår dig mycket väl!" fortsatte Olga Michajlovna. "Du hatar mig! Ja, ja! Du hatar mig, därför att jag är rikare än du! Du skall aldrig kunna förlåta mig detta, utan ständigtljuga för mig!" ("Käringlogik!" kom det åter för henne.) "Jag vet, att du inom dig gör narr af mig... Jag är till och med öfvertygad om, att du gifte dig med mig endast för att få ett fint bo och vackra hästar... O, hvad jag är olycklig!"

Peter Dmitritsch släppte tidningen och reste på sig. Den oväntade förolämpningen gjorde honom alldeles förvirrad. Han log på ett barnsligt hjälplöst sätt, såg bestört på hustrun och sträckte händerna emot henne, liksom för att afvärja ett slag, i det han bedjande sade:

"Olga!"

Och i väntan på att hon skulle säga något mera lika förfärligt, tryckte han sig intill soffryggen och hela hans långa gestalt fick samma prägel af barnslig hjälplöshet som småleendet.

"Hur kunde du säga något sådant, Olga?" hviskade han.

Olga Michajlovna sansade sig. Hon kände plötsligt, hur outsägligt hon älskade denne man, hon kom ihåg, att han var hennes make, Peter Dmitritsch, utan hvilken hon icke kunde lefva en enda dag och hvilken också älskade henne lika gränslöst. Hon snyftade högt till, tog sig om hufvudet och sprang tillbaka in i sängkammaren.

Hon föll ner på sängen och brast ut i korta, hysteriska snyftningar, som hotade att kväfva henne och kommo hennes lemmar att krampaktigt draga sig tillsammans. Så kom hon ihåg, att de hade en nattgäst några rum längre bort och gömde hufvudet under kudden för att kväfva snyftningarna, men kudden ramlade ner på golfvet, och hon var själf nära att falla, då hon böjde sig ner efter den. Honförsökte draga täcket öfver ansiktet, men händerna ville icke lyda henne, utan sleto krampaktigt i allt hvad de fingo tag i.

Det föreföll henne, som om allt nu varit förbi, som om den osanning hon sagt för att såra mannen, förstört och krossat hela hennes lif. Mannen skulle aldrig förlåta henne. Den förolämpning, hon tillfogat honom, var sådan, att den icke kunde utplånas med några smekningar eller heliga bedyranden... Hur skulle hon kunna öfvertyga mannen, att hon icke själf menade, hvad hon sade?

"Det är slut! Slut!" skrek hon, utan att märka, att kudden åter föll på golfvet. "För Guds skull! För Guds skull!"

Säkerligen hade redan gästen och tjänstfolket blifvit väckta af hennes skrik; i morgon skulle hela kretsen veta, att hon haft ett hysteriskt anfall, och alla skulle anklaga Peter Dmitritsch härför. Hon gjorde en ansträngning för att behärska sig, men snyftningarna blefvo med hvart ögonblick allt högljuddare och högljuddare...

"För Guds skull!" skrek hon med oigenkännlig röst och utan att själf förstå, hvarför hon just skrek de orden. "För Guds skull!"

Hon tyckte, att sängen störtade in under henne och att benen trasslade in sig i täcket. Peter Dmitritsch kom in i sängkammaren, klädd i nattrock och med ett ljus i handen.

"Sluta nu, Olga!" sade han, och af hans tonfall kunde man höra, att han aldrig skulle förlåta.

Hon reste sig upp på knä i sängen, blinkade med ögonen för ljusskenet och stötte fram mellan snyftningarna:"Ser du... ser du..."

Hon ville säga, att hon plågats så olidligt af gästerna, af hans och sin egen lögnaktighet, och att det slutligen kokat öfver inom henne, men hon kunde endast få fram:

"Ser du... ser du..."

"Seså, drick!" sade han och gaf henne vatten.

Hon tog lydigt glaset och försökte dricka, men vattnet skvalpade öfver och vätte ner hennes händer, bröst och knän... "Jag är bestämdt vederstyggligt ful nu!" tänkte hon.

Peter Dmitritsch lade henne tigande ner i sängen och bredde täcket öfver henne, hvarpå han tog ljuset och gick.

"För Guds skull!" skrek Olga Michajlovna. "Peter, ser du... förstår du..."

Plötsligt var det, som om något pressat ihop hennes mage och rygg med en sådan styrka, att gråten stannade och hon af smärta bet i kudden. Men smärtan gick strax öfver igen, och hon började åter snyfta.

En tjänstflicka kom in, drog täcket till rätta och frågade ängsligt:

"Hur är det fatt, kära hennes nåd?"

"Gå härifrån!" sade Peter Dmitritsch strängt, i det han kom fram till sängen.

"Ser du... ser du..." började Olga Michajlovna.

"Jag ber dig, Olga, lugna dig!" sade han. "Jag ville inte såra dig. Jag skulle inte lämnat sängkammaren, om jag vetat, att det skulle göra sådant intryck på dig. Jag var helt enkelt tröttoch nedstämd. Men som hederlig karl säger jag dig..."

"Ser du... Du ljög, jag ljög..."

"Jag förstår... Seså, seså! Jag förstår..." sade Peter Dmitritsch ömt, i det han satte sig på sängkanten. "Det där andra sade du i öfverilning, det är klart... Jag svär vid Gud, att jag älskar dig öfver allt i världen, och då jag gifte mig med dig, kom jag inte ett ögonblick ihåg, att du var rik. Jag var förälskad upp öfver öronen helt enkelt... Det bedyrar jag. Jag har aldrig lidit nöd och lärt känna pengarnas värde, och därför kan jag icke känna någon skillnad på din och min förmögenhet. Det har alltid förefallit mig, som om vi voro lika rika. Men att jag är osann i småsaker, det... det är nog sant. Mitt lif har hittills icke hvilat på någon riktigt allvarlig grundval, och därför har jag inte kunnat reda mig utan smålögner. Nu plågar det mig själf. För Guds skull, låt oss lämna detta ämne!"

Olga Michajlovna kände åter en häftig smärta i underlifvet och grep mannen i armen.

"Jag har så ondt, jag har så ondt..." utbrast hon i jagande hast. "Å, jag har så ondt!"

"Fan anamma allt det här främmandet!" brummade Peter Dmitritsch och steg upp. "Du borde inte farit med till holmen i dag!" skrek han. "Och jag var ett nöt, som inte hindrade dig! Herre min skapare!"

Han ref sig förargad i hufvudet, slog ut med handen och gick ut ur sängkammaren.

Sedan kom han in några gånger igen, satte sig på hennes säng och sade en massa saker, än i ömton, än i vredgad, men hon hörde knappast på honom. Den hysteriska gråten omväxlade hos henne med häftiga plågor, och hvarje nytt anfall var starkare och långvarigare än de föregående. I början höll hon andan och bet i kudden, när plågorna kommo, men sedan uppgaf hon för hvar gång vilda, sönderslitande skrik. Då hon ett tag varseblef mannen bredvid sig, kom hon ihåg, att hon förolämpat honom, och utan att veta, om det var den verklige Peter Dmitritsch eller en feberfantasi, grep hon med bägge händerna om hans hand och började kyssa den.

"Du ljög, jag ljög..." började hon åter urskulda sig. "Förstår du... Jag var så utpinad, så utom mig..."

"Olga, vi äro inte ensamma!" sade Peter Dmitritsch.

Olga Michajlovna lyfte på hufvudet och varseblef Varvara, som låg på knä framför byrån och drog ut nedersta lådan. De öfre lådorna voro redan utdragna. Sedan det var gjordt, steg Varvara upp, röd af ansträngningen, och beredde sig med kallblodig, triumferande uppsyn att äfven öppna skåpet.

"Marja, jag kan inte!" hviskade hon. "Kom och hjälp mig."

Tjänstflickan Marja höll på att gräfva med en knif i ljusstaken, för att sätta i ett nytt ljus; hon gick fram till

Varvara och hjälpte henne att öppna skåpet.

"Det får inte finnas någonting stängdt..." hviskade Varvara. "Öppna den där korgen också, mor lilla. Nådig herrn," vände hon sig till Peter Dmitritsch, "nådig herrn borde skicka till faderMichail och be honom öppna kyrkdörrarna! Det kan behöfvas!"

"Gör hvad ni vill," sade Peter Dmitritsch flämtande, "laga för Guds skull bara, att doktorn eller barnmorskan snart kommer! Har Vasili farit? Skicka ett bud till. Skicka er man!"

"Barnet," tänkte Olga Michajlovna. — "Varvara," stönade hon, "inte kan han väl födas lefvande!"

"Åjo, åjo, hennes nåd," hviskade Varvara. "Med Guds hjälp blir han nog vid lif."

Då Olga Michajlovna en annan gång vaknade upp från plågorna, så snyftade och kastade hon sig icke längre, utan stönade endast. Hon kunde icke låta bli att stöna äfven under de mellanstunder, då hon icke kände några plågor. Ljusen brunno ännu, men genom gardinerna började dagsljuset sila in. Klockan var antagligen omkring fem. Vid det runda bordet i sängkammaren satt en obekant kvinna i hvitt förkläde och tarfligt utseende. Af hennes min såg man, att hon suttit där länge. Olga Michajlovna gissade, att det var barnmorskan.

"Är det snart öfverståndet?" frågade hon, och i hennes röst hördes ett egendomligt tonfall, som hon aldrig förr haft. "Kanske jag skall dö i barnsäng," tänkte hon.

Peter Dmitritsch kom in med försiktiga steg, fullt påklädd, och ställde sig vid fönstret, med ryggen mot hustrun. Han drog upp gardinen och stirrade ut genom fönstret.

"Så det regnar!" sade han."Hur mycket är klockan?" frågade Olga Michajlovna, för att ännu en gång få höra det egendomliga tonfallet i sin röst.

"Tre kvart på sex," svarade barnmorskan.

"Tänk om jag verkligen skulle dö!" tänkte Olga Michajlovna, stirrande på mannens hufvud och på fönsterrutorna, mot hvilka regnet smattrade. "Hur skall han kunna lefva utan mig? Med hvem skall han dricka te, äta middag, prata om kvällarna och sofva?"

Och han föreföll henne så liten och värnlös; hon tyckte synd om honom och längtade att säga honom något ömt och tröstande. Hon kom ihåg, att han i våras velat köpa sig ett koppel jakthundar, men att hon, som ansåg jakt för ett grymt och farligt nöje, hindrat honom därifrån.

"Peter, köp dig de där hundarna!" stönade hon.

Han fällde ner gardinen, gick fram till sängen och ville säga något, men i detsamma kände Olga Michajlovna plågorna igen och gaf till ett vildt sönderslitande skrik.

Hon blef som slö af de oupphörliga plågorna och skriken. Hon såg, hörde, talade stundom, men hade svårt att fatta och var egentligen endast medveten om, att hon hade ondt eller snart skulle få ondt. Det föreföll henne, som om namnsdagsfesten ägt rum för länge, länge sedan, icke dagen förut, utan ett helt år tillbaka, och att detta hennes nya, af idel plågor bestående lif varat längre än hennes barndom, hennes pensions- och studietid, hennes äktenskap, och att det skulle vara ännulänge, länge, i oändlighet. Hon såg, hur det bars in te till barnmorskan, hur hon vid tolftiden kallades ut att äta frukost, sedan middag; hon såg Peter Dmitritsch komma och gå och stå långa stunder vid fönstret, liksom hon såg komma och gå ett par främmande herrar, tjänstflickan och Varvara... Varvara sade bara "det går nog, det går nog," och blef ond, om någon försökte skjuta in en låda i byrån. Olga Michajlovna såg, hur dagern förändrades i rummet och utanför fönstren, — först var det skumt, så disigt, så fullt dagsljus som i går under middagen, så skumt igen... Och hvar och en af dessa växlingar varade lika länge som hennes barndom och pensionstid...

Fram mot aftonen opererades Olga Michajlovna af två läkare, — den ene knotig, skallig, med stort rödt skägg, den andre svartmuskig, med judiskt utseende och glasögon. Att ett par främmande män vidrörde hennes kropp, tog hon med största likgiltighet. Hon hade hvarken blygsel eller vilja längre, och hvem som helst kunde göra med

henne hvad han ville. Om någon i detta ögonblick skulle kastat sig öfver henne med en knif eller förolämpat Peter Dmitritsch eller beröfvat henne rättigheten till den lilla människovarelsen, så skulle hon icke sagt ett enda ord.

Under operationen kloroformerades hon. Då hon sedan vaknade, höllo plågorna alltjämt i och voro outhärdliga. Det var natt. Och Olga Michajlovna mindes, att hon redan förr en gång, men för mycket, mycket länge sedan upplefvat en precis likadan natt, lika tyst och stilla, med den bredvidsängen orörligt sittande barnmorskan, med de utdragna byrålådorna och med Peter Dmitritsch stående vid fönstret . . .

*

5.

“Jag dog inte . . .“ tänkte Olga Michajlovna, då hon åter kunde uppfatta, hvad som omgaf henne, och plågorna hade upphört.

Genom de båda vidöppna sängkammarfönstren blickade en klar sommardag in i rummet; ute i trädgården väsnades sparfvarna och skatorna utan ett ögonblicks uppehåll.

Byrålådorna voro åter inskjutna, och mannens säng uppbäddad. I sängkammaren fanns icke längre barnmorskan eller Yarvara eller tjänstflickan; endast Peter Dmitritsch stod liksom förut orörlig vid fönstret och stirrade ut i trädgården. Intet barnskrik hördes, ingen kom med glada lyckönskningar, — den lilla människovarelsen hade tydligen icke födts lefvande.

“Peter!“ ropade Olga Michajlovna.

Peter Dmitritsch vände sig om. Det måtte ha förflutit lång tid sedan det ögonblick, då den siste gästen for och Olga Michajlovna förolämpade sin man, ty Peter Dmitritsch hade synbart fallit af och magrat.

“Hvad vill du?“ frågade han och kom fram till sängen.sängen orörligt sittande barnmorskan, med de utdragna byrålådorna och med Peter Dmitritsch stående vid fönstret . . .

*

5.

“Jag dog inte . . .“ tänkte Olga Michajlovna, då hon åter kunde uppfatta, hvad som omgaf henne, och plågorna hade upphört.

Genom de båda vidöppna sängkammarfönstren blickade en klar sommardag in i rummet; ute i trädgården väsnades sparfvarna och skatorna utan ett ögonblicks uppehåll.

Byrålådorna voro åter inskjutna, och mannens säng uppbäddad. I sängkammaren fanns icke längre barnmorskan eller Yarvara eller tjänstflickan; endast Peter Dmitritsch stod liksom förut orörlig vid fönstret och stirrade ut i trädgården. Intet barnskrik hördes, ingen kom med glada lyckönskningar, — den lilla människovarelsen hade tydligen icke födts lefvande.

“Peter!“ ropade Olga Michajlovna.

Peter Dmitritsch vände sig om. Det måtte ha förflutit lång tid sedan det ögonblick, då den siste gästen for och Olga Michajlovna förolämpade sin man, ty Peter Dmitritsch hade synbart fallit af och magrat.

“Hvad vill du?“ frågade han och kom fram till sängen.Han såg åt sidan, rörde på läpparna och log sitt barnsligt hjälplösa småleende.

“Är allt redan öfver?" frågade Olga Michajlovna.

Peter Dmitritsch ville svara något, men hans läppar darrade och munnen förvreds på samma sätt som hos den gamle tandlöse farbror Nikolaj Nikolajevitsch.

“Olja!“ sade han och vred händerna, och ur hans ögon droppade plötsligt stora tårar. “Olja! Jag bryr mig hvarken om din hemgift eller om fredsdomarkongresserna . . .“ (han snyftade till) “eller mina personliga åsikter eller alla de där namnsdagsgästerna . . . jag bryr mig inte om någonting! Hvarför aktade vi inte bättre vårt lilla barn? Ack, hvad tjänar det till att tala om det!“

Han slog ut med händerna och lämnade sängkammaren.

Men för Olga Michajlovna var det alltsammans likgiltigt. Hennes hufvud var ännu omtöcknadt af kloroformen och det var tomt i hennes hjärta . . . Den slöa liknöjdhet för lifvet, som behärskade henne, under det hon opererades, hade ännu icke öfvergifvit henne.

Min hustru.

1.

Jag fick ett bref af följande lydelse:

"Bäste herr Pavel Andrejevitsch! Icke långt från er, nämligen i byn Pestrovo, försiggå högst bedröfliga saker, om hvilka jag anser det för min plikt att underrätta er. Alla bönderna i denna by sålde för en tid sedan sina stugor och allt sitt bohag och utvandrade till Tomska guvernementet, men där gick det illa för dem, så att de vände om tillbaka. Här ha de naturligtvis ingenting kvar, allt har öfvergått i främmande händer; de ha flyttat ihop tre och fyra familjer i en stuga, så att i hvarje sådan bo icke mindre än femton personer af båda könen, utan att räkna småbarnen, och till på köpet finns ingenting att äta, öfverallt råder hungersnöd och epidemisk hunger- eller utslagstyfus; alla äro bokstafligen sjuka. Fältskären säger: Om man går in i en stuga, hvad får man väl se? Alla äro sjuka, alla prata i feberyrsel, den ene skrattar, den andre klänger på väggarna; i stugorna råder en förskräcklig stank, intet vatten finns och ingen, som kan gå efter något, och till föda tjänar endast frusenpotates. Hvad kunna väl fältskären och Sobel (vår distriktsläkare) göra, då de vida mer än medikament behöfva bröd, som de icke ha. Semstvo-utskottet vägrar understöd af det skäl, att de redan blifvit utskrifna ur detta distrikt och böra räknas till Tomska guvernementet, och för öfrigt finns inga pengar. I det jag meddelar er detta och med kunskap om ert goda hjärta, ber jag er välvilligt lämna skyndsam hjälp. *En vän*."

Tydligen var det fältskären själf, som skrifvit detta, eller doktorn med pälsdjursnamnet. Distriktsläkarna ha under loppet af många år med hvar dag blifvit allt mer öfvertygade om, att de icke kunna göra något, och dock taga de emot lön af folk, som nära sig af frusen potates, och dock anse de sig ha rättighet att bedöma, om jag har godt hjärta eller ej.

Oroad af det anonyma brefvet och af att hvarje morgon åtskilliga bönder kommo in i köket och föllo på knä, af att en natt tjugu säckar råg blifvit bortstulna ur matboden, hvars ena vägg man först rifvit ner, samt af den allmänna nedtryckta sinnesstämning, som närdes af samtal, tidningsläsning och det dåliga vädret, — oroad af allt detta, arbetade jag trögt och olustigt. Jag skref "Järnvägarnes historia"; det var nödvändigt att läsa igenom en mängd ryska och utländska böcker, broschyrer och tidningsuppsatser, det var nödvändigt att knäcka svåra räknenötter, bläddra i logaritmer, fundera och skrifva, och sedan åter läsa, räkna och fundera. Men knappt hade jag tagit i en bok eller börjat fundera, förr än mina tankar trasslade in sig, det skymde för mina ögon, och jag steg med en suck upp från bordet och började gå af och an genom de storarummen i mitt tomma, ödsliga hus. Då jag tröttnade på att gå, stannade jag vid fönstret i arbetsrummet och såg ut öfver min stora gård, öfver dammen och

den aflöfvade dungen af unga björkar, öfver det vida fältet, betäckt af nyfallen, smältande snö, bort mot en kulle vid horisonten med en klunga svartbruna stugor, från hvilka en oregelbunden strimma af svart smutsig väg ledde ner öfver det hvita fältet. Det var Pestrovo, samma by, hvarom det var taladt i det anonyma brefvet. Om icke kråkorna varit, hvilka, spående regn eller snöväder, kraxande flögo öfver dammen och fältet, och om icke timmermännens taktmässiga yxhugg hörts från lidret, skulle denna lilla värld, om hvilken för närvarande bråkas så mycket, ha liknat Döda hafvet, så tyst, orörligt, liflöst och dystert tycktes allt!

Min oro hindrade mig att arbeta och samla mina tankar. Jag visste icke, hvad det var åt mig, och ville tro, att det endast berodde på den känsla af missräkning jag erfor. I själfva verket hade jag lämnat min plats i Kommunikationsministeriet och flyttat hit till landet för att få lefva i lugn och ro och ägna mig åt författarskap i allmänna frågor. Det var min länge närda framtidsdröm. Men nu var det att säga farväl både åt lugnet och författarskapet, lämna allt och blott och bart ägna sig åt bönderna. Och detta var oundvikligt, ty utom mig fanns det, det var jag öfvertygad om, absolut ingen i hela kretsen, som kunde hjälpa de nödlidande. Jag var omgifven af obildade, outvecklade, liknöjda människor, som till allra största delen voro oärliga, eller om de voro ärliga, ledo brist på sundt förnuft och allvar, som till exempel min hustru. Att litapå sådana människor var omöjligt, att lämna bönderna åt ödets godtycke var också omöjligt, och följaktligen återstod endast att foga sig i det oundvikliga och själf ägna sig åt ordnandet af böndernas förhållanden.

Jag började med, att jag beslöt skänka fem tusen silfverrubel åt de nödlidande. Men detta minskade icke, utan endast förökade min oro. När jag stod vid fönstret eller gick af och an i rummen, plågades jag af den fråga, som förut icke framställt sig för mig: hur skall det förfaras med dessa pengar? Att köpa in bröd och gå omkring i stugorna och dela ut det, öfversteg en ensam människas krafter, utan att tala om, att man i brådskan riskerade att ge den, som icke behöfde det, dubbelt mer än den, som höll på att svälta ihjäl. Myndigheterna litade jag icke på. Alla medlemmarna af distriktsförvaltningen voro unge män, och dem betraktade jag med misstroende, liksom hela den nutida ungdomen, materialistisk och utan ideal, som den är. Semstvo-utskottet, volost-styrelsen och kretskanslierna i allmänhet väckte icke heller hos mig den ringaste önskan att vädja till deras bistånd. Jag visste, att dessa inrättningar, som göda sig af kronans och kommunens kaka, alltid hålla sina gap till reds för att svälja ner hvarje ny munsbit, de kunna komma öfver.

Så kom jag på den tanken att sammankalla mina grannar bland godsägarna och föreslå dem att hemma hos mig bilda en slags komité eller centralstyrelse, dit alla penningbidrag skulle samlas, och hvarifrån understöd skulle utdelas öfver hela kretsen. En dylik organisation, som tillät privatarådplägningar och en vidsträckt fri kontroll, motsvarade till fullo mina åsikter. Men jag såg i andanom alla de frukostar, middagar, supéer och allt det väsen, prat och sladder, hela den dåliga ton, som detta brokiga landsortssällskap ofelbart skulle införa i mitt hus, och slog skyndsamt denna idé ur hågen.

Hvad beträffar de hemmavarande, så kunde jag allra minst af dem vänta hjälp eller bistånd. Från mitt en gång så lifliga och bullersamma föräldrahem fanns ingen annan kvar än guvernanten, mademoiselle Marie, eller som hon nu kallades, Marja Gerassimovna, en person utan ringaste betydenhet. Det var en liten prydlig, sjuttioårs gumma, klädd i ljusgrå klädning och mössa med hvita band, liknande en porslinsdocka, som alltid satt i förmaket och läste i en bok. När jag gick förbi henne, sade hon för hvar gång, ty hon kände orsaken till min tankfullhet:

"Hvad vill ni också, Pascha? Jag har ju sagt er, att det skulle gå på det viset. Ni kan döma efter vårt tjänstfolk."

"Ah, prata inga dumheter!" skrek jag åt henne från rummet bredvid.

Min egen familj, det vill säga, min hustru Natalia Gavrilovna, bodde i nedre våningen, där hon innehade alla rummen. Hon spisade middag, sof och tog emot sina gäster nere hos sig, utan att det ringaste intressera sig för, hur jag åt och sof, och hvem jag tog emot. Förhållandet oss emellan var hvarken tvunget eller spändt, men kallt, innehållslöst och tråkigt, liksom mellan människor, hvilka längesedan kommit så långt från hvarandra, att icke ens det, att de bodde i två till hvarandra stötandevåningar, kunde likna ett närmande. Den lidelsefulla, oroliga, än ljufva, än malörtsbittra kärlek, som Natalia Gavrilovna förr väckt hos mig, var slut, och slut var det också med de forna häftiga tvisterna, förebråelserna, klagovisorna och de våldsamma utbrotten af fientlighet, som vanligen

ändade med, att min hustru reste utrikes eller for till sina föräldrar, och att jag skickade henne pengar i små, men täta poster, för att så mycket oftare såra hennes egenkärlek. (Min stolta, egenkära hustru och hennes familj lefva på min bekostnad, och trots all sin brinnande önskan kan min hustru icke vägra att mottaga mina pengar, — detta beredde mig nöje och var den enda trösten i min sorg). Nu, när vi händelsevis möttes nere i korridoren eller på gården, bugade jag mig, och hon smålog ärligt. Vi talade om väderleken, om att det visst vore på tiden att sätta in dubbelfönstren, och att någon åkt förbi med bjällror, och därunder läste jag i hennes ansikte: "Jag är er trogen och vanärar icke ert hederliga namn, som ni älskar så högt; ni är förståndig och oroar mig icke, — vi äro kvitt."

Jag intalade mig, att min kärlek slocknat, och att arbetet alltför djupt upptog mig, för att jag allvarligt skulle kunna tänka på förhållandet till min hustru. Men detta var endast tomt prat. När min hustru talade högt inunder, lyssnade jag uppmärksamt till hennes röst, ehuru det var omöjligt att urskilja ett enda ord. Då hon spelade på pianot, steg jag upp och lyssnade. När man förde fram hennes vagn eller ridhäst, gick jag fram till fönstret och väntade, tills hon kom ut, för att se, hur hon satte sig upp och åkte eller red ut från gården.Jag kände, att något pinsamt rörde sig i mitt hjärta, och fruktade, att uttrycket i min blick och mitt ansikte skulle förråda mig. Jag följde henne med ögonen och väntade sedan på hennes återkomst, för att åter från fönstret se hennes anletsdrag och gestalt, hennes pälskappa och hatt. Jag erfor en känsla af tomhet, ledsnad, af gränslös saknad efter något; jag längtade att under hennes frånvaro ströfva omkring i hennes rum, och jag längtade, att den fråga, som jag och min hustru icke förstått att lösa, därför att våra karakterer icke stämde öfverens, snart skulle lösas af sig själf, på naturligt sätt, — det vill säga, att denna vackra tjugusjuåriga kvinna snart skulle åldras och mitt hufvud snart bli grånadt och kalt.

En gång under frukosten talade min förvaltare, Vladimir Prochorytsch, om för mig, att Pestrovo-bönderna redan började draga af halmtaken, för att ge boskapen något att äta. Marja Gerassimovna såg på mig med tviflande och förskräckta blickar.

"Hvad kan jag väl göra?" utbrast jag. "Ensam kan man icke uträtta något, och jag har aldrig förr erfarit en sådan känsla af ensamhet som nu. Jag skulle vilja ge mycket för att i hela kretsen finna en enda människa, som jag kunde lita på."

"Hvarför ber ni inte Ivan Ivanytsch komma hit?" sade Marja Gerassimovna.

"Ja, minsann!" Jag blef helt glad vid denna tanke. "Det var en god idé! *C'est raison*," gnolade jag, i det jag gick in i mitt arbetsrum för att skrifva till Ivan Ivanytsch. "*C'est raison, c'est raison...*"

*

II.

Af hela den massa bekanta, som för en tjugufem—trettio år sedan roade sig när i huset, dansade, åto och drucko, förälskade sig, gifte sig och tråkade ut folk med prat om sina granna hästar och hundar, fanns nu endast Ivan Ivanytsch Bragin kvar i lifvet. I forna dagar var han mycket rörlig, pratsam, högröstad och eldfängd och utmärkte sig för sin benägenhet att gå till ytterligheter och något särskildt uttrycksfullt i sitt ansikte, som fängslade icke endast kvinnor, utan äfven män. Men nu hade han blifvit gammal och grå, tjock och fet och gjorde sig icke längre skyldig till några ytterligheter eller någon uttrycksfullhet. Han kom dagen efter erhållandet af mitt bref, på aftonen, just då samovaren bars in i matsalen och Marja Gerassimovna höll på att skära upp citronen.

"Det gläder mig att se er, käre vän," sade jag gladt, i det jag gick emot honom. "Men ni har ju blifvit ändå fetare!"

"Jag är icke fet, utan svullen," svarade han. "Jag har blifvit stungen af bin."

Med förtroligheten hos en person, som själf gör narr af sin fetma, tog han mig om lifvet med båda armarna och lutade sitt stora, mjuka hufvud med det i pannan tvärklippta håret mot mitt bröst, samt brast ut i ett fnittrande gubbaktigt skratt.

"Men ni blir allt yngre och yngre!" framstötte han, alltjämt skrattande. "Jag vet icke, hvad detär ni färgar håret och skägget med, det borde ni låta mig få." Gurglande och flåsande, omfamnade han mig och kysste mig på kinden. "Det borde ni låta mig få..." upprepade han. "Ni är ju ändå fyrtio, min son?"

"Åhå, redan fyrtiosex!" skrattade jag.

Ivan Ivanytsch spred omkring sig en doft af talgljus och köksos, och det passade honom. Hans väldiga, uppsvällda, tungrodda kropp var inklämd i en lång lifrock, liknande en kusk-kaftan, med hakar och hyskor i stället för knappar, och det skulle förefallit underligt, om han till exempel doftat af eau-de-cologne. I denna otympliga, osnygga, andtäppta gubbe med den orakade, blåsvarta isterhakan, som påminde om ett nyfödt barns, de utstående ögonen och hans nuvarande röst, skratt och tal skulle det varit svårt att känna igen den smärte, intressante, talföre sällskapsbroder, som alla kretsens äkta män en gång varit svartsjuka på.

"Jag har stort behof af er, min vän," sade jag, medan vi sutto i matsalen och drucko te. "Jag skulle vilja organisera någon slags hjälp åt de nödlidande, och jag vet icke, hur jag skall taga itu med saken. Kanske därför ni vill vara så snäll och ge mig ett råd."

"Ja, ja, ja..." sade Ivan Ivanytsch suckande. "Det är så, det..."

"Jag skulle icke ha besvärat er, men utom er, käre vän, finns det verkligen absolut ingen, som man kan vända sig till. Ni vet, hurudana människorna äro här."

"Ja visst, ja... Det är så, det..."Jag tänkte efter: det förestod en allvarlig och affärsmässig rådplägning, i hvilken hvar och en kunde taga del, oberoende af personliga förhållanden. Hvarför icke då begagna sig af denna förevändning och inbjuda Natalia Gavrilovna? Tanken att hon skulle kunna komma och sitta inne hos mig och att jag skulle kunna se henne på nära håll, öfverraskade och skrämde mig, — men kanske hon icke ville komma!

"*Tres faciunt collegium!*" sade jag muntert. "Tänk, om vi skulle be Natalia Gavrilovna komma upp? Hvad tycker ni? Fenja," vände jag mig till tjänstflickan, "bed Natalia Gavrilovna komma upp med detsamma, om hon kan. Säg, att det gäller en mycket viktig sak."

Efter en liten stund kom Natalia Gavrilovna. Jag steg upp för att taga emot henne.

"Ursäkta, Natalie, att vi besvära er. Vi tala här om en mycket viktig sak och kommo då på den lyckliga tanken att utbedja oss edra goda råd, som ni säkert icke skall vägra oss. Tag plats, jag ber!"

Ivan Ivanytsch kysste Natalia Gavrilovnas hand och hon honom på pannan, och sedan, då vi alla satt oss omkring bordet, sträckte han sig fram emot henne med en gråtmild, salig blick och kysste åter hennes hand. Hon var klädd i svart och omsorgsfullt kammad och spred en frisk doft omkring sig, — tydligen skulle hon fara bort eller väntade någon till sig. Vid inträdet i rummet räckte hon mig okonstladt och vänligt handen och smålog mot mig lika förbindligt som mot Ivan Ivanytsch, — det tyckte jag om. Men när hon började tala,gestikulerade hon med fingrarna, kastade sig ofta häftigt tillbaka mot stolsryggen och talade fort, på ett sjungande, pladderaktigt sätt, som en italienska, och denna nervositet i tal och rörelser retade mig och påminde mig om hennes hemort — Odessa, där så väl herrar som fruntimmer en gång plågat mig med sin dåliga umgängeston.

"Jag vill göra något för de nödlidande," började jag och fortsatte efter ett ögonblicks tystnad: "Pengarna äro naturligtvis en viktig sak, men att endast inskränka sig till penningoffer och lugna sitt samvete därmed, skulle vara att friköpa sig från viktigare omsorger. Hjälpen bör bestå i pengar, men först och främst i en ordnad och allvarlig organisation. Låt oss tänka efter, mitt herrskap, hvad vi kunna göra."

Natalia Gavrilovna såg frågande på mig och ryckte på axlarna, som om hon ville säga: "Hvad vet jag?"

"Ja, ja, hungersnöden..." mumlade Ivan Ivanytsch. "Det är verkligen... Ja..."

"Ställningen är allvarsam," sade jag, "och snar hjälp är af nöden. Jag tänker, att första punkten i de förhållningsregler, vi ha att utarbeta, just måste vara skyndsamhet. Liksom på fältfot, — säker blick, raskhet och rådighet."

"Ja, raskhet, ja..." yttrade Ivan Ivanytsch sömnigt och slappt, liksom halfsofvande. "Men man kan ändå ingenting uträtta. Jorden frambringar ingenting, så att därvidlag... det kan ingen rådighet eller säker blick hjälpa... Elementen... Mot Gud och ödet förmår du ingenting...""Ja, men människan har ju fått sitt förstånd för att kämpa mot elementen."

"Hvad? Ja... det är nog så, det... Ja..."

Ivan Ivanytsch nös i näsduken, kvicknade till och stirrade på min hustru och mig, som om han nyss hade vaknat.

"Hos mig har också skörden slagit fel!" skrattade han med en gall diskantröst och blinkade listigt, som om det i själfva verket vore mycket lustigt. "Inga pengar, ingen säd, och hela gården full med arbetare, som hos grefve Scheremetjef. Jag skulle vilja köra bort dem, men hur det är, tycker jag synd om kräken."

Natalia Gavrilovna skrattade och började fråga Ivan Ivanytsch om hans husliga angelägenheter. Hennes närvaro beredde mig ett nöje, som jag icke erfarit på länge, och jag var rädd att se på henne, af fruktan att min beundrande eller förtjusta blick skulle förråda mina hemliga känslor. Vårt förhållande var sådant, att dessa känslor skulle kunna tyckas oväntade och löjliga. Min hustru pratade med Ivan Ivanytsch och skrattade, utan att alls låta störa sig af, att hon var hos mig och att jag icke skrattade. Hennes kind, det leende ögat (hon satt med profilen vänd emot mig), rörelserna på hufvudet, allt sade mig: "För ert och mitt lugns skull har jag beslutat att under alla omständigheter icke lägga märke till er."

"Nå, mitt herrskap, hvad skola vi alltså göra?" frågade jag, efter att ha afvaktat ett ögonblicks tystnad. "Jag föreslår, att vi först och främst och så snart som möjligt öppna en insamling. Vi, Natalie, skola skrifva till våra bekanta i hufvudstadenoch Odessa och be dem om penningbidrag. Då vi fått ihop litet, skola vi skrida till inköp af bröd och foder åt kreaturen, och ni, Ivan Ivanytsch, torde vara god och åtaga er utdelningen af understödet. Fullt förlitande oss på, att ni skall gå till väga med takt och urskilning, tillåta vi oss å vår sida endast uttrycka den önskan, att ni, innan ni utdelar ett understöd, noga gör er underrättad om alla sakens förhållanden och äfven, hvilket är högst viktigt, ser väl till, att bröd endast lämnas åt den verkligt nödlidande och ingalunda åt fyllbultar, lättingar och sådana, som endast taga emot det, för att sälja det åt andra."

"Ja, ja, ja..." brummade Ivan Ivanytsch. "Det är så, det... Jag är alldeles utledsen på de där välsignade nödlidande! Jag skulle vilja rymma min väg ända till världens ända."

"Bah, med det där späckvraket kan man icke komma ur fläcken," tänkte jag förargad.

"Och alla anse de sig förfördelade af hvarandra," fortsatte Ivan Ivanytsch, sugande på ett citronskal. "De hungrige tycka sig vara förorättade af de mätte, och de, som ha bröd, af dem som äro hungrige... Ja... Men nu är det icke stunden att tänka på sina oförrätter, nu är det öfverseende, som behöfs... Hungern förfäar, förslöar, förvildar människan. Svält är icke att leka med minsann. Jag minns, att när man kom hungrig hem från jakten, var man otidig mot sin egen köttsliga mor... Ja... En hungrig människa blir både grof i munnen och frestas att stjäla och kanske göra det, som är ändå sämre... Det måste man begripa."Ivan Ivanytsch satte te i vrångstrupen, började hosta och hoppade på samma gång af undertryckt skratt.

"Det hände en gång något dylikt i trakten af Pol... Poltava!" stötte han fram, kiknande af skratt och hosta, som hindrade honom att tala. "Det var i trakten af Poltava, ja! Ungefär tre år efter bondefrigörelsen utbröt där hungersnöd i två kretsar, och då kom salig Fjodor Fjodoritsch till mig och ville, jag skulle följa med honom hem. Han bråkade alldeles fasligt och satte rent af knifven på strupen på mig. Hvarför i alla dagar? Kom bara med, säger jag! Nå, så gåfvo vi oss då i väg. Det var fram mot kvällen och snöade litet. Det var redan natt, då vi närmade oss hans gård, och plötsligt ljöd ur skogen paff! och för andra gången paff! Har man sett sådana spektakelmakare...! Jag hoppade ur släden och såg i mörkret en karl komma springande emot mig och sjunka ner ända till knäna i snön. Jag grep honom i axlarna, så här, och slog bössan ur hand på honom, och då strax därpå en till dök upp, gaf jag honom ett slag öfver nacken, så att han skrek till och stöp på näsan i snön, — jag var frisk och stark den tiden, redde mig godt mot båda två och såg, att Fedja redan satt grensle öfver den tredje. Nå, vi försäkrade oss om de tre dumma slynglarna, bakbundo händerna på dem, för att de icke skulle göra oss eller sig

själfva något ondt, och förde dem in i köket. De sågo ynkligt skamsna ut, för de voro ju Fedjas egna bönder och hyggligt folk för resten, synd om kräken. Den plötsliga förskräckelsen hade gjort dem alldeles vridna i mössan. En grät och bad om förlåtelse, den andre stirradevildt omkring sig och svor, den tredje låg på knä och anropade Gud. Jag sade till Fedja: "Bry dig inte om att söka sak med dem, utan låt de stackrama löpa!" Och han satte för dem ett godt mål mat, gaf dem hvar sitt pund mjöl och sade: "Drag åt fanders med er!" Så gjorde han... Må han hvila i evig frid och åtnjuta den himmelska saligheten, ty han förstod och ansåg sig icke förorättad! Men det var andra, som icke ville förstå någonting, utan störtade en massa människor i fördärfvet. Ja... Från Klotschkovski-krogen skickades elfva stycken bönder till straffbataljonen. Ja... Och nu blir det nog samma historia, skall man få se. I torsdags tog ransakningsdomaren Anisjin nattkvarter hos mig, och han berättade om en viss godsägare... Ja... Hos den där godsägaren hade man en natt brutit ner väggen till matboden och stulit tjugu säckar råg. Då godsägaren på morgonen fick veta, att en inbrottsstöld ägt rum hos honom, så skickade han bums ett telegram till guvernören, ett annat till prokuratorn, ett tredje till ispravniken, ett fjärde till ransakningsdomaren... Nå, sådana där bråkmakare är man förstås rädd för... Myndigheterna råkade i oro, och så var eländet färdigt. Två byar blefvo genomsökta med våld..."

"Ursäkta, Ivan Ivanytsch," sade jag. "Tjugu säckar råg blefvo stulna hos mig, och det telegraferade jag till guvernören. Jag telegraferade också till Petersburg. Men detta skedde icke alls af önskan att ställa till bråk, som ni sade, och icke heller därför att jag blef uppbragt. I allting ser jag först och främst på sakens principiella sida. Omden som stjäl är mätt eller hungrig, — det angår icke lagen."

"Ja, ja..." mumlade Ivan Ivanytsch förlägen. "Det förstås... Det är så, ja..."

Natalia Gavrilovna blef röd.

"Det finns människor..." sade hon och hejdade sig. Hon ansträngde sig att se likgiltig ut och tiga, men kunde icke, utan såg mig in i ögonen med den fientliga blick, som jag så väl kände till. "Det finns människor," sade hon, "för hvilka hungersnöd och mänskligt lidande endast finnas till, för att de därigenom riktigt skola kunna lägga sin dåliga karakter i dagen."

Jag kände mig slagen och ryckte på axlarna.

"Jag vill i allmänhet säga," fortfor hon, "att det finns människor, som äro fullkomligt likgiltiga och sakna hvarje känsla af medlidande, men som icke kunna gå förbi det mänskliga eländet, utan att blanda sig i det, af fruktan att man skulle kunna reda sig utan dem. För deras fåfänga finns ingenting heligt."

"Det finns människor," sade jag mildt, men med ett obehagligt, tvunget leende, som jag icke själf tyckte om hos mig. "Det finns människor, som ha en änglalik karakter, men som uttrycka sina ädla tankar i en sådan form, att det stundom är svårt att skilja ängeln från en mångelska."

Ett par minuters tystnad uppstod. Den jämna rodnaden försvann från min hustrus ansikte och mörkröda fläckar trädde fram i stället. Hon såg på mig, som om det kostade henne stor ansträngning att tiga. Hennes plötsliga hetsighet och olämpliga vältalighet i anledning af min önskan att hjälpade nödlidande sårade mig; då jag bad henne komma upp, väntade jag ett helt annat bemötande från hennes sida mot mig och mina planer. Jag kan icke bestämdt säga, hvad jag väntade, men det var en känsla af behaglig spänning. Nu däremot fann jag, att det skulle vara plågsamt och dumt att fortsätta och tala om de nödlidande.

"Ja..." brummade Ivan Ivanytsch tämligen olägligt. "Köpman Burof har sina fyra hundra tusen eller kanske ändå mera. Jag sade åt honom: 'Hör nu, kära bror, tag du och ge de nödlidande en hundratusen eller par. Du skall ju i alla fall dö, och i grafven kan du icke taga något med dig.' Han blef ond bara. Men dö måste man ju. Döden är icke att leka med."

Åter uppstod en tystnad.

"Således återstår endast ett: att förlika sig med ensamheten," suckade jag. "En ensam krigare vinner icke slaget. Nå, än sedan? Jag får väl försöka att kämpa ensam. Kanske kampen mot hungersnöden skall aflöpa lyckligare än

kampen mot likgiltigheten."

"Man väntar mig där nere," sade Natalia Gavrilovna, hon steg upp från bordet och vände sig till Ivan Ivanytsch: "Ni tittar väl ner till mig ett ögonblick? Jag säger icke adjö åt er."

Hon gick. På hennes ansikte, gång och tonfall såg jag, att hon åter börjat fatta hat till mig. Detta var icke längre den lugna, kalla och taktfulla Natalia Gavrilovna, som jag under de senaste två åren varit van att se en skymt af, utan den oroliga, envisa, fientliga och illa uppfostrade hustru, jag käntför två år sedan. Hvad hade nu plötsligt kommit åt henne? Och hvad kunde anledningen vara?

Ivan Ivanytsch drack redan sitt sjunde glas te, under det han pustade, smackade och sög än på citronskalet, än på mustascherna. Han mumlade något i sömnig och slapp ton, men jag hörde icke på honom, utan väntade bara på, att han skulle gå. Slutligen steg han upp med samma min, som om han endast kommit till mig för att dricka te, och började taga afsked. I det jag följde honom ut, sade jag:

"Således har ni icke något råd att ge mig?"

"Råd? Ack, jag är en obildad och enfaldig gammal man," svarade han. "Hur skall jag kunna ge några råd? Och ni oroar er i onödan... Jag vet verkligen icke, hvarför ni gör er så mycket bekymmer? Oroa er icke, käre vän! Vid Gud, det har ingenting att betyda..." hviskade han vänligt, lugnande mig, som om jag vore ett barn. "Ingenting att betyda, vid Gud."

"Ingenting, säger ni? Bönderna måste ju taga halmen af taken, och på ett par ställen har tyfus utbrutit, säges det..."

"Nå, än sedan? Nästa år blir det en god skörd, då få de nya tak, och om vi skulle dö i tyfus, så komma andra att lefva efter oss. Och i alla fall måste vi en gång dö, om icke nu, så längre fram. Vid Gud, det har ingenting att betyda... Gör er icke bekymmer, min dufva lilla."

"Det kan jag icke låta bli," svarade jag förargad.

Vi stodo i den svagt upplysta tamburen. Ivan Ivanytsch fattade mig plötsligt under armen och sågen stund tigande på mig, i det han tydligen beredde sig till att säga mig någonting mycket viktigt.

"Pavel Andrejitsch!" sade han stilla, och öfver hans feta, slappa ansikte och i hans mörka ögon flammade plötsligt upp det egendomliga uttryck, som han fordom varit omtalad för och som verkligen var fängslande. "Pavel Andrejitsch, jag vill säga er som vän, — förändra er karakter! Det är svårt att lefva tillsammans med er! Svårt, min dufva lilla!"

Han såg mig stinnt in i ögonen, det vackra uttrycket försvann ur hans ansikte, blicken blef skum och han mumlade sömnigt och slappt:

"Ja, ja... Förlåt en gammal man hans dumma prat... Ja..." Då han tungt stapplade utför trappan med armarna utsträckta för balansens skull och därvid visade mig sin feta, väldiga rygg och röda nacke, gjorde han samma obehagliga intryck som en krabba eller bläckfisk. "Ni borde resa någonstädes, ers excellens," brummade han. "Till Petersburg eller utrikes... Hvarför stanna här och förspilla den gyllene tiden? Ni är ju ung, frisk och rik... Ja... Ack, vore jag bara litet yngre, skulle jag bums ge mig af, så att man icke såg röken af mig en gång."

*

3.

Min hustrus häftiga utbrott påminde mig om vårt äktenskapliga lif. Förut, efter hvarje dylikt utbrott, drogos vi vanligen oemotståndligt till hvarandra, vi stötte ihop och urladdade alla de sprängämnen, som samlat sig inom oss under tidens lopp. Äfven nu kände jag, efter Ivan Ivanytschs bortgång, en stark åtrå att träffa min hustru igen. Jag ville gå ner och säga henne, att hennes uppförande vid tebordet sårat mig, att hon var grym, ointelligent,

småaktig, och att hon med sin borgerliga själ aldrig kunde höja sig till förstående af hvad *jag* sade och hvad *jag* gjorde. Jag gick länge af och an genom rummen, funderade ut fraser, som jag skulle säga henne och gissade på, hvad hon skulle svara mig. Sedan föreställde jag mig, att eftersom min hustru nu hatade mig, skulle hon tycka om att se mig häftig, rå och fientlig, och att jag tvärtom kännbart skulle såra henne, om jag nu efter hennes utfall plötsligt uppträdde glad, vänlig och ädelmodig. "Jag skall säga henne," tänkte jag, "— ni är ung och vacker, och jag är redan gammal... Glöm mig, om ni kan, och var lycklig!" Eller också skulle jag meddela henne, att jag ämnade skänka fem tusen rubel åt de nödlidande. Å, hvad det skulle förarga henne!

Den oro, som plågat mig under den sista tiden, gjorde sig denna afton, sedan Ivan Ivanytsch gått, kännbar på ett särskildt nervretande sätt. Jagkunde hvarken sitta eller stå stilla, utan gick och gick, hvarvid jag endast valde de upplysta rummen och höll mig i närheten af det, där Marja Gerassimovna satt. Det var en känsla, starkt liknande den, som jag en gång erfarit på Östersjön under en storm, då alla fruktade, att fartyget, som hvarken hade barlast eller fraktgods, skulle välta. Och denna afton förstod jag också, att min oro icke härrörde af missräkning, som jag förut trott, utan af något annat, men af hvad, det kunde jag icke förstå, och det retade mig ändå mera.

"Jag går till henne," beslöt jag. "En förevändning kan man alltid hitta på. Jag säger, att jag behöfde tala med Ivan Ivanytsch, det är hela saken."

Jag gick långsamt utför trappan och genom den mattbelagda tamburen och salen. Ivan Ivanytsch satt på soffan i förmaket, drack te och mumlade något efter vanligheten. Min hustru stod framför honom, med händerna stödda mot en stolsrygg. Hennes ansikte hade det blida och uppmärksamma uttryck, hvarmed man lyssnar till dårar och svagsinta, då man i deras osammanhängande ord och mummel förutsätter en särskild dold mening. I hennes min och hållning låg, tyckte jag, något nunneaktigt, och hennes låga, halfmörka, öfverdrifvet varma rum med de gammalmodiga möblerna, de i sina burar sofvande fåglarna och geraniedoften påminde mig om en abbedissas eller from gammal generalskas bostad.

Jag trädde in i förmaket. Min hustru visade hvarken förvåning eller bryderi, utan såg på miglugnt och strängt, som om hon väntat, att jag skulle komma.

"Ursäkta," sade jag mildt. "Det var roligt, att ni inte farit än, Ivan Ivanytsch. Jag glömde att fråga er där uppe, — ni vet väl inte, hvad presidenten i vårt semstvo-utskott heter i förnamn och fadersnamn?"

"Andrej Stanislavovitsch. Ja..."

"*Merci*," sade jag, tog en anteckningsbok ur fickan och skref upp det.

En obehaglig tystnad uppstod, under hvilken min hustru och Ivan Ivanytsch troligen väntade, att jag skulle gå min väg. Min hustru trodde icke, att jag behöfde få reda på presidenten i semstvo-utskottet, — det såg jag på hennes ögon. I det jag låtsade, som om jag icke gick, endast därför att det var ohöfligt att gå med detsamma, utan att säga ett enda ord, tog jag några steg längre in i rummet och satte mig vid kaminen.

"Nu måste jag ge mig af, sköna dam," brummade Ivan Ivanytsch.

"Nej," sade hastigt Natalia Gavrilovna, i det hon vidrörde hans hand. "Jag ber er... Ännu en kvart."

Tydligen ville hon icke bli på tu man hand med mig, utan vittnen.

"Än sedan, jag kan också vänta en kvart," tänkte jag.

"Å, det snöar," sade jag, i det jag steg upp och såg ut genom fönstret. "Ett sådant vackert snöväder! Vet ni, Ivan Ivanytsch," fortsatte jag mildt och började gå fram och tillbaka i förmaket, "jag beklagar mycket, att jag icke är jägare. Jagföreställer mig, hvad det skulle vara för ett nöje att gå på har- eller vargjakt i ett snöväder som det här!"

Min hustru, som mycket väl kände till det milda tonfallet i min röst, stod på samma plats, utan att vända på hufvudet, och följde mina rörelser endast med en sneglande sidoblick. Hon hade en min, som om jag haft en hvass knif eller revolver gömd i fickan.

"Ivan Ivanytsch, tag mig med er en gång på jakt," fortsatte jag med samma mildhet. "Jag skall bli er så tacksam!"

I detsamma trädde en gäst in i förmaket. Det var en mig obekant herre af omkring fyrtio års ålder, lång, fetlagd, flintskallig, med stort rödt skägg och små ögon. Hans tillskrynklade, illa sittande kläder och tafatta sätt kom mig att taga honom för en klockare eller skollärare, men min hustru presenterade honom som doktor Sobel.

"Förtjust att göra er bekantskap!" sade doktorn med högljudd tenorröst, i det han kraftigt tryckte min hand och enfaldigt smålog. "Högst förtjust!"

Han satte sig vid bordet, tog ett glas te och sade högljudt:

"Ni har väl inte händelsevis litet rom eller konjak? Var snäll, Olga," vände han sig till tjänstflickan, "och titta efter i skåpet, — jag är så förkyld."

Jag satte mig åter vid kaminen, såg på, hörde på och inflickade då och då ett ord i det allmänna samtalet. På mitt ansikte hvilade det obehagliga småleende, som jag icke själf tyckte om hos mig,därför att jag kände det, — jag kände, hur min mun drog sig på längden, hur pannan rynkade sig och ögonbrynen sköto upp i vinklar. Min hustru smålog förbindligt mot gästerna och följde mig med skarpa blickar, som om jag varit ett vilddjur. Min närvaro plågade henne, det såg jag, och det förargade mig, väckte min svartsjuka och ett okufligt begär att tillfoga henne smärta. Denna kvinna, tänkte jag, dessa trefliga rum, platsen här vid kaminen, — alltsammans är mitt, längesedan mitt, men hur det nu kommer sig, har en sådan där gammal öfverlefva som Ivan Ivanytsch eller förste bäste doktor Sobel större rättigheter däröfver än jag. Nu ser jag min hustru icke längre genom fönstret, utan helt nära mig, i sin vanliga husliga omgifning, i den varma, smekande atmosfer, som jag saknar nu på gamla dagar, och trots hennes hat till mig, längtar jag efter henne, liksom jag förr i min barndom längtade efter min mor och sköterska, och jag känner, att jag nu, när ålderdomen nalkas, älskar henne renare och högre, än jag gjort förut, att hon är mitt lifs enda poesi och skönhet, att hon är min stolthet, — och därför erfar jag en vild åtrå att gå fram till henne och småleende ge henne ett kraftigt knytnäfsslag i ansiktet.

"Herr Sjubb," vände jag mig till doktorn, "hur många sjukhus ha vi i vår krets?"

"Sobel..." rättade min hustru och smålog föraktfullt åt min kvickhet.

"Två," svarade Sobel, i det han otåligt sträckte händerna mot Olga, som kom med konjaken. "Två!"

"Och hur många döde komma årligen på hvarje sjukhus' del?""Pavel Andrejevitsch, jag måste säga er ett ord," sade min hustru.

Hon ursäktade sig hos gästerna och gick ut i rummet bredvid. Jag steg upp och följde henne.

"Ni går på ögonblicket upp till er," sade hon, stående tätt intill mig, men utan att lyfta blicken högre än till mitt bröst.

"Ni är illa uppfostrad," sade jag.

"Ni går på ögonblicket upp till er," upprepade hon skarpt och gjorde med högra handen en snabb åtbörd, som om hon slitit af en tråd, i det hon hatfullt såg mig in i ögonen.

Hon stod så nära, att om jag lutat mig fram en smula, skulle mitt skägg snuddat vid hennes ansikte.

"Men hvad är det då?" sade jag. "Hvarmed har jag så plötsligt försyndat mig?"

Hennes haka darrade, hon torkade sig hastigt i ögonen, såg sig flyktigt i spegeln och hviskade:

"Den gamla historien börjar på nytt. Ni tycks icke vilja gå... Nå, efter behag! Jag går själf, så kan ni stanna."

Vi återvände in i förmaket, hon med beslutsam min och jag ryckande på axlarna och bemödande mig att spefullt småle. Det hade kommit nya gäster, — ett gammalt fruntimmer och en ung man med glasögon. Utan att hälsa på dem eller taga afsked af de förutvarande, gick jag upp till mig.

Jag var sårad, förödmjukad, missnöjd och orolig. Efter hvad som föregått hos mig vid tebordet och nere hos

henne, var jag på det klara med, att vår "familjelycka", som vi redan börjat glömma under de sista två åren, blifvit återuppväckt af de mestdumma och obetydliga anledningar, och att hvarken jag eller min hustru längre kunde hejda oss. I morgon eller öfvermorgon skulle hennes utbrott af fientlighet, såsom jag kunde döma af de föregående årens erfarenhet, ofelbart efterföljas af ett pinsamt uppträde, som skulle förstöra hela vår lefnadsordning. "Vi tyckas icke ha blifvit förståndigare, lugnare och kallblodigare under dessa båda år," tänkte jag, i det jag började gå fram och tillbaka genom rummen. "Det skall åter bli den gamla visan, — tårar, skrik, förbannelser, packade kappsäckar, utrikes resor, de fula känslorna af hennes pekuniära beroende, jag skall åter pinas af den ständiga sjukliga rädslan, att hon där utomlands gör sig lustig öfver mig med någon italiensk eller rysk goddagspilt, åter tryckas af ensamheten, längta efter henne, och så efter några år kommer ålderdomen med sina grå hår och sin kraftlöshet..." Jag gick och föreställde mig det, som icke kan hända, hur hon, vacker och varmblodig, låter omfamna sig af en musikant, liksom i "Kreutzersonaten"... Redan öfvertygad om, att detta ofelbart skulle äga rum, frågade jag mig förtviflad, hvarför jag icke under någon af våra föregående tvister beviljat henne skilsmässa, eller hvarför hon då icke farit ifrån mig helt och hållet, för alltid? Då skulle jag icke plågas af denna längtan efter henne, denna hatfulla bitterhet och oro, utan kunna sluta mina dagar i lugn, under arbete och frihet från allt grubbel.

På gården kom en vagn med två lyktor inkörande och därpå en stor trespannssläde. Min hustru hade tydligen storfrämmande. Lyssnande tillkuskarnas muntra rop och medarnas gnisslande, tryckte jag pannan mot fönsterposten och stirrade ut i mörkret.

"Gården kan man ännu skymta en smula," sade jag mig för att komma på andra tankar, "— men staketet och allt, som är längre bort, är omöjligt att urskilja. I Pestrovo syns ett ljus... Ja, de nödlidande, ja! Hvad skall man göra med dem?"

Till klockan tolf var allt stilla nere hos min hustru, och jag hörde ingenting, men vid midnatt började man skrapa med stolar och skramla med tallrikar. Supén serverades. Sedan skrapades det åter med stolarna, och jag hörde tydligt hurrarop där nedifrån. Marja Gerassimovna låg redan och sof, och i hela öfre våningen fanns ingen annan än jag; från förmaksväggarna stirrade mina förfäders porträtt med hårda, uttryckslösa ögon ned på mig, och i kabinettet glindrade obehagligt återskenet från min lampa i fönsterrutan. "Ni går ögonblickligt upp till er" — dessa ord ljödo fortfarande i mina öron. Och med en afundsam, svartsjuk känsla mot allt, som tilldrog sig där nere, lyssnade jag och tänkte: "Husbonden där är *jag;* om jag vill, så kan jag på ett enda ögonblick jaga ut hela det ärade sällskapet." Men jag visste, att detta bara var tomt prat, — jag kunde icke jaga ut någon, och ordet "husbonde" betydde ingenting alls. Man kan hur mycket som helst anse sig för husets herre, för gift, rik och verkligt statsråd, och på samma gång icke veta, hvad detta betyder.

Efter supén hördes en tenorröst sjunga där nere."Men det har ju icke händt något särskildt!" intalade jag mig själf. "Hvad hetsar jag väl upp mig för egentligen? I morgon går jag icke ner till henne, det är alltsammans, — och så är det slut på vår tvist."

När klockan var en kvart på tu, gick jag in och lade mig.

"Ha de främmande farit där nere?" frågade jag Alexej, som klädde af mig.

"Jaha, det ha de."

Min hustru hade ofta främmande; det plågade mig, men jag brukade aldrig fråga tjänstfolket, då jag ansåg det stridande så väl mot min egen värdighet som mot min hustrus. Nu beslöt jag mig dock för att fråga.

"Hvarför skreko de hurra?" frågade jag.

"Alexej Dmitritsch Machonof skänkte till de nödlidande tusen pund mjöl och tusen rubel i pengar. Och den gamla frun, jag vet icke, hvad hon heter, lofvade att på sin egendom uppföra ett folkkök för hundrafemtio personer. Ära vare Gud... Natalia Gavrilovna har bestämt, att herrskaperna skola ha sammankomst hvarje fredag."

"Sammankomst där nere?"

"Just det, ja. Före supén läste de ur ett papper, att Natalia Gavrilovna från augusti tills nu samlat ihop omkring åtta tusen i pengar, förutom bröd. Ära vare Gud... Jag tänker, ers excellens, att om nådig frun omakar sig för att hjälpa de nödlidande, så kan hon samla ihop mycket. Här finnas många rika i trakten."

Efter att ha afskedat Alexej, släckte jag ljuset och kröp ner under täcket."Hvarför oroar jag mig i självfva verket så mycket?" tänkte jag. "Hvad är det för en makt, som drar mig till de nödlidande, liksom fjärilen till ljuset? Jag känner dem ju icke, förstår dem ej, talar aldrig med dem och har aldrig tyckt om dem. Hvarför då denna oro?"

Jag gjorde plötsligt korstecknet under täcket. Denna ofrivilliga rörelse skrämde mig. På det viset brukar visst sinnesrubbning börja. Fy tusan!

"Men hvad kommer åt henne?" sade jag för mig själf, tänkande på min hustru. "I smyg för mig organiserar hon en hel komité här i huset. Hvarför i smyg? Hvarför denna sammansvärjning? Hvad har jag gjort dem? Hvad hon och Ivan Ivanytsch måtte ha skrattat åt mig inom sig, då jag i dag vid tebordet talade om, hur ensam jag stod! Det är sårande... Det är grymt..."

"Ivan Ivanytsch har rätt," tänkte jag, "jag behöfver resa bort. De här stora rummen, käringsnacket, ledsnaden och bristen på umgänge göra mig retlig och nervös. Jag måste ovillkorligen resa bort."

Dagen därpå vaknade jag med det fasta beslutet att så fort som möjligt packa min kappsäck och resa min väg. Den föregående dagens tilldragelser, — samtalet vid tebordet, min hustrus utbrott, supén nere hos henne, mina farhågor — alltsammans väckte hos mig en känsla af blygsel, och jag var glad, att jag snart skulle komma ifrån allt detta. Medan jag drack kaffe, underhöll mig Vladimir Prochorytsch utförligt om diverse angelägenheter. Det bästa hade han spart till sist."Man har fått tag på tjufvarna, som stulo råg hos oss," rapporterade han småleende. "I går lät ransakningsdomaren arrestera tre bönder i Pestrovo."

"Drag åt skogen!" skrek jag och kastade en skorpa på honom.

*

4.

Efter frukosten gnuggade jag händerna och tänkte: Jag måste gå ner till min hustru och meddela henne min afresa. Hvarför? Hvad behöfs det? Det behöfs visst icke, svarade jag mig själf, men hvarför icke å andra sidan tala om det för henne, så mycket mer som det icke kan bereda henne något annat än nöje? Dessutom skulle det icke vara riktigt taktfullt att fara sin väg efter gårdagens tvist, utan att säga henne ett enda ord; hon skulle kunna tro, att jag blifvit rädd för henne, och tanken, att hon jagat mig ur mitt hus, skulle kanske plåga henne. Det vore icke heller ur vägen att tala om för henne, att jag skänker fem tusen rubel åt de nödlidande, och ge henne några råd rörande organiserandet af understödskomitén, samt varna henne, att hennes oerfarenhet i en dylik invecklad, ansvarsfull sak skulle kunna leda till de bedröfligaste resultat. Med ett ord, jag drogs åter oemotståndligt till min hustru, och då jag funderade ut åtskilliga förevändningar för att gå till henne, var jag redan"Man har fått tag på tjufvarna, som stulo råg hos oss," rapporterade han småleende. "I går lät ransakningsdomaren arrestera tre bönder i Pestrovo."

"Drag åt skogen!" skrek jag och kastade en skorpa på honom.

*

4.

Efter frukosten gnuggade jag händerna och tänkte: Jag måste gå ner till min hustru och meddela henne min

afresa. Hvarför? Hvad behöfs det? Det behöfs visst icke, svarade jag mig själf, men hvarför icke å andra sidan tala om det för henne, så mycket mer som det icke kan bereda henne något annat än nöje? Dessutom skulle det icke vara riktigt taktfullt att fara sin väg efter gårdagens tvist, utan att säga henne ett enda ord; hon skulle kunna tro, att jag blifvit rädd för henne, och tanken, att hon jagat mig ur mitt hus, skulle kanske plåga henne. Det vore icke heller ur vägen att tala om för henne, att jag skänker fem tusen rubel åt de nödlidande, och ge henne några råd rörande organiserandet af understödskomitén, samt varna henne, att hennes oerfarenhet i en dylik invecklad, ansvarsfull sak skulle kunna leda till de bedröfligaste resultat. Med ett ord, jag drogs åter oemotståndligt till min hustru, och då jag funderade ut åtskilliga förevändningar för att gå till henne, var jag redaninom mig fullt öfvertygad om, att jag ofelbart skulle göra det.

När jag kom in till henne, var det ännu dager, och lamporna voro icke tända. Hon satt i sitt arbetsrum, som låg mellan förmaket och sängkammaren, och skref ifrigt, djupt nedlutad öfver bordet. Vid åsynen af mig spratt hon till, steg upp från bordet och ställde sig så, som om hon ville dölja sina papper för mig.

"Ursäkta, jag kommer bara på ett ögonblick," sade jag och blef förlägen, hvarför visste jag icke själf. "Jag har händelsevis fått höra, att ni bildat en nödhjälpskomité, Natalie."

"Ja, det har jag. Men det är min sak," svarade hon.

"Ja, det är er sak," sade jag mildt. "Jag är glad däröfver, emedan det till fullo motsvarar mina afsikter, och jag ber om tillåtelse att få vara med därom."

"Förlåt, det kan jag icke tillåta er," svarade hon och såg åt sidan.

"Hvarför icke, Natalie?" frågade jag saktmodigt, i det jag beundrade hennes profil. "Hvarför icke? Jag är också mätt och vill också hjälpa de hungrande."

"Jag vet icke, hvarför ni blandar er i detta?" sade hon med ett föraktfullt leende och ryckte på ena axeln. "Ingen har bedt er."

"Och ingen har bedt er heller, och likväl sammankallar ni en hel komité i *mitt* hus!" sade jag.

"Mig har man bedt, men tro mig, ingen kommer någonsin att be er. Gå ni och hjälp, där man icke känner er.""För Guds skull, tala icke till mig i en sådan ton!"

Jag bemödade mig att vara mild och foglig och besvor mig själf af alla krafter att icke förlora kallblodigheten. Under de första minuterna fann jag mig väl i min hustrus närhet. Jag kände som en fläkt af något mjukt, hemlikt, ungdomligt, kvinnligt, af något utsökt och fint, just det som saknades uppe i min våning och i allmänhet i hela mitt lif. Min hustru bar en lös kofta af skär flanell med gulaktiga spetsar, — den kom henne att se mycket yngre ut och gaf mjukhet åt hennes snabba, stundom tvära rörelser. Hennes vackra, mörka hår, hvars blotta åsyn fordom väckt lidelsen inom mig, hade nu lossnat af att hon suttit så länge framåtlutad och satt en smula oordnadt, men det kom det endast att se ännu yppigare ut. För öfrigt är allt detta bisaker. Framför mig stod en vanlig kvinna, måhända hvarken vacker eller fin, men det var min hustru, med hvilken jag en gång lefvat tillsammans, och som jag fortfarande skulle lefvat tillsammans med, om icke hennes olycksaliga lynne varit; det var den enda varelse på hela jorden, som jag älskade. Nu omedelbart före min afresa, då jag visste, att jag icke längre skulle få se henne ens genom fönstret, tycktes hon mig fängslande och förtrollande, trots sin stränghet och köld, trots det att hon svarade mig med stolt, föraktfullt hån. Jag var stolt öfver henne jag ville gråta af sorg och förödmjukelse, och jag kände, att det var mig svårt och omöjligt att lämna henne. Lättare tycktes det mig att döda henne än att resa min väg."Pavel Andrejitsch," sade hon efter en stunds tystnad, "i två år ha vi icke oroat hvarandra, utan lefvat i lugn. Hvarför har ni plötsligt fått ett sådant begär att återvända till det förflutna? Jag förstod redan i går alltsammans... Ni kom för att skymfa och förödmjuka mig," fortfor hon, höjande rösten, och hennes ansikte rodnade och ögonen flammade af hat, "men tag er i akt, gör det icke, Pavel Andrejitsch! I morgon skickar jag in en böneskrift, utverkar att man ger mig pass, och tar min tillflykt till klostret, fattighuset..."

"Eller dårhuset!" skrek jag, ur stånd att längre behärska mig. "Hvad väsnas ni för?"

"Ja, till dårhuset! Det vore mycket bättre!" fortfor hon lika högljudt med blixtrande ögon. "I dag, när jag var i Pestrovo, afundades jag de utsvultna, sjuka bondhustrurna, därför att de icke lefva tillsammans med en sådan man som ni. De äro hederliga och fria, men jag, jag lefver som en snyltgäst på edra allmosor, äter ert bröd, förslösar edra pengar och betalar er med min frihet och en slags trohet, som icke gagnar någon. För det, att ni icke ger mig tillstånd att resa min väg, måste jag bevara ert ärliga namn, som ni icke har. Är ni då icke nöjd med den föraktliga roll, jag spelar, eftersom ni vill ytterligare förnedra mig? Hvad?"

"Fördömda kvinnologik!" muttrade jag med sammanbitna tänder och gick hastigt ut i förmaket, men vände genast om igen och sade, i det jag energiskt slog ut med högra banden: "Jag anhåller eftertryckligt, att inga vidare sammankomster och konspirationer må äga rum hemma hos mig! I mitt hus tar jag endast emot dem jag är bekant med,och ert snygga följe får söka sig ett annat kvarter, i fall det lyster dem att jobba med filantropi. Jag tillåter icke, att man i mitt hus skriker hurra om nätterna i förtjusningen öfver, att man lyckats exploatera en hysterisk kvinna som ni."

Blek, vridande sina händer, med nervösa ryckningar på hufvudet och stönande, som om hon haft tandvärk, gick min hustru pilsnabbt af och an. Jag ryckte på axlarna och gick ut i förmaket. Jag var färdig att kväfvas af raseri, och på samma gång darrade jag af fruktan, att jag icke skulle kunna behärska mig, utan säga eller göra något, som jag sedan skulle ångra hela mitt lif. Och jag knöt hårdt ihop händerna, i tanke att jag på det viset skulle kunna hålla mig i styr.

"Hvad är då detta?" frågade jag mig själf. "Hvad är då detta? Aldrig talar hon till mig som till en medmänniska, utan alltid denna tvungna, högdragna ton, detta hatfulla patos. Hvarför? Hvad har jag gjort henne? Dumma, vansinniga kvinnologik! I går körde hon ut mig som en okynnig pojke, och nyss förolämpade hon mig till den grad, att jag, en intelligent, korrekt, väluppfostrad man, drefs att taga till råa skällsord. Under sken af att organisera en nödhjälpskomité, bildar hon i mitt eget hus en hel sammansvärjning emot mig, för att snarast möjligt tillägna sig ledningen af en helig, ansvarsfull sak, och på det viset förödmjuka mig. Hon vet mycket väl, att med rätt och fog och enligt det sunda förnuftets logik tillkommer denna sak mig och mig allena i hela kretsen." Och förolämpningen pressade fram tårar i mina ögon, hvilket aldrig förr händt mig. "Därtill ser hon något lågt och uselt idet att jag icke vill ge henne tillstånd att resa sin väg. Jag är en tyrann, en despot, en ilsken hund, som ligger i förstugan och icke låter någon annan komma in. Men hon borde betänka, om jag väl kan släppa ut henne, ung och oerfaren, som hon är, och med hennes olyckliga lynne, på egen hand i denna värld, där hon inom mindre än ett år, tack vare den nutida samhällsriktningen, ofelbart skulle sjunka till kokotternas klass. Alla så kallade intelligenta nutidskvinnor, som undandragit sig familjelivets skydd, bilda en stor sammanhängande hjord, hvars ena hälft utgöres af den dramatiska konstens utöfvarinnor och den andra hälften af kokotter. Man måste tänka sig för. Hon borde veta, att jag, hur det än annars må vara, dock är hennes man, och att jag ansvarar för henne inför samhället och mitt samvete."

En smula lugnad, återvände jag in till min hustru. Hon stod i sin förra ställning, som om hon ville gömma papperen för mig. Öfver hennes kalla, bleka ansikte sipprade långsamt tårarna.

"Hvad ni missförstår mig!" sade jag bittert. "Hvad ni är orättvis emot mig! Jag ger er mitt hedersord på, att jag kom till er af de renaste bevekelsegrunder, drifven af en enda önskan — att göra godt."

Hon teg.

"Nå, seså, seså..." fortfor jag, rörd af hennes tårar och hennes blekhet. "Jag ber om ursäkt... Låt oss försöka talas vid lugnt."

"Pavel Andrejitsch," sade hon och lade händerna i kors öfver bröstet, under det hennes ansikte fick det lidande, bedjande uttryck, hvarmed skrämda,gråtande barn bruka be, att man icke skall straffa dem. "Jag vet mycket väl, att ni kommer att säga nej, men jag ber er i alla fall. Gör våld på er, gör en god gärning en gång i ert lif. Gör det, om också blott af egoism, af fåfänga... Jag ber er, res härifrån! Det är det enda, som ni kan göra för de nödlidande. Bli inte ond. Res, och jag svär er, att jag förlåter er allt, allt..."

"Ni förolämpar mig utan orsak, Natalie," suckade jag, i det jag plötsligt kände mig försonligt stämd och villig att förlåta. "Jag har redan beslutat mig att resa, men jag far icke, förrän jag gjort något för de nödlidande. Det är min plikt."

"Ack!" sade hon sakta och gjorde en otålig grimas. "Ni kan göra en utmärkt järnväg eller bro, men för de nödlidande kan ni ingenting göra. Förstår ni!"

"Ja. Ni förebrådde mig i går för likgiltighet och för att jag saknar hvarje känsla af medlidande. Hvad ni väl känner mig!" smålog jag. "Ni tror ju på Gud... nå, Gud är mitt vittne, att jag icke har någon ro hvarken natt eller dag..."

"Jag ser, att ni plågas af oro, men hungersnöden och medlidandet har därmed ingenting att skaffa. Ni är orolig, därför att de nödlidande kunna vara er förutan, och därför att myndigheterna, semstvon och understödskomitéerna icke behöfva er ledning. För all del," tillade hon med ett kort skratt, "ni är ju den ende i hela kretsen, som är hederlig och har principer..."

"Anstäng icke er kvickhet," sade jag och teg därpå för att kväfva min förbittring. "Jag kom föratt tala med er om denna sak. Sätt er. Jag ber, sätt er."

Hon rörde sig icke.

"Sätt er, jag ber!" upprepade jag och pekade på en stol.

Hon satte sig. Jag satte mig också, funderade ett ögonblick och sade:

"Jag ber er allvarligt lyssna till, hvad jag har att säga. Hör på... Drifven af kärlek till nästan, har ni åtagit er att organisera en understödsförening. Häremot har jag visserligen ingenting att invända, utan jag delar till fullo edra känslor och är beredd att lämna er allt möjligt bistånd, oafsedt hurudant vårt inbördes förhållande må vara. Men med all min högaktning för ert förstånd och goda hjärta... och goda hjärta," upprepade jag, i det jag knep ihop ögonen och strök mig på knäna, "kan jag icke tilllåta, att en så svår, invecklad och ansvarsfull sak som organiserandet af en understödsförening uteslutande hvilar i edra händer. Ni kvinnor äro oerfarna, obekanta med lifvet, alltför lättrogna och expansiva. Ni omger er med medhjälpare, som ni alls icke känner. Jag öfverdrifver icke, om jag säger, att under för handen varande omständigheter er verksamhet ofelbart skall draga efter sig två bedröfliga följder. För det första skall vår krets bli helt och hållet utan understöd, och för det andra tvingas ni genom edra egna och edra medhjälpares misstag att betala icke endast ur edra egna fickor, utan också med ert rykte. Låt oss antaga, att jag betäcker de genom slarf uppkomna förlusterna och försnillningarna, men hvem skall återskänka er ert goda namn? Då i följd af dålig kontroll och slarfdet ryktet uppstår, att ni, och kanske äfven jag, riktat oss med ett par hundra tusen på denna sak, tror ni väl, att edra medhjälpare skola uppträda till ert försvar?"

"Allt detta är fullkomligt sant och riktigt," tänkte jag.

Hon teg.

"Icke af egenkärlek, som ni påstår," fortfor jag, "utan helt enkelt af omsorg för, att de nödlidande icke skola bli utan hjälp och ni mista ert hederliga namn, anser jag det för min moraliska plikt att inblanda mig i edra angelägenheter."

"Var god och uttryck er litet mera kortfattadt," sade min hustru och skrattade till — ett kort, afhugget skratt nere i basen, liknande det man hör hos personer med halskatarr.

Detta slags skratt hade alltid under våra föregående tvister tjänat mig som bevis på, att min hustru var trött och att grälet närmade sig sitt slut. Detta inträffade vanligen en tre, fyra dagar efter grälets början, och därför föreföll det mig besynnerligt, att hon var trött redan nu, när jag icke talat med henne en timme en gång.

"Vill ni vara snäll och visa mig," fortfor jag, "hur mycket som redan influtit i bidrag och hur mycket ni redan gifvit ut. Sedan torde ni dagligen underrätta mig om hvarje ny sändning af pengar eller varor, liksom om hvarje ny utgift. Gif mig också en lista öfver edra medhjälpare, Natalie. Jag tviflar icke på, att de måhända äro fullt

tillförlitliga, men i alla fall är det nödvändigt att anställa efterforskningar."Hon teg. Jag steg upp och gick ett slag öfver golfvet.

"Låt oss taga itu med saken," sade jag och satte mig vid hennes skrifbord.

"Menar ni allvarsamt?" frågade hon och stirrade på mig med tviflande och ängslig min.

"Var förnuftig, Natalie!" sade jag bedjande, ty jag såg på hennes ansikte, att hon ville protestera. "Jag besvär er, förlita er helt och hållet på min erfarenhet och noggrannhet."

"Jag förstår ändå icke: hvad vill ni?"

"Visa mig, hur mycket ni samlat in och hur mycket ni gifvit ut."

"Jag har inga hemligheter. Det kan hvem som helst få se. Se här!"

På bordet lågo en fem stycken skrifböcker, några fullskrifna ark postpapper, en karta öfver kretsen och en mängd papperslappar af alla möjliga storlekar. Skymningen hade inbrutit. Jag tände ett ljus.

"Ursäkta, jag kan ännu icke se någonting," sade jag, bläddrande i papperen. "Hvar har ni förteckningen öfver de influtna penningbidragen?"

"Det syns af insamlingslistorna."

"Ja, men det behöfs väl en förteckning också!" sade jag, leende åt hennes naivitet. "Hvar har ni brefven, genom hvilka ni erhållit bidragen i pengar och in natura? *Pardon*, låt mig ge er en liten praktisk vink, Natalie, — dessa bref måste ni ovillkorligen gömma. Ni bör numrera hvarje bref och införa det i en särskild förteckning. På samma sätt bör ni också förfara med edra egna bref. För öfrigt skall jag själf ombesörja allt detta.""Ja, ombesörj det, ombesörj det för all del..." sade hon, skrattande som förut.

Jag var mycket nöjd med mig själf. I förtjusningen öfver att få vara med om en lefvande, intresseväckande sak och känna njutningen af att arbeta i min hustrus sällskap, vid hennes lilla bord, med hennes barnsliga skrifböcker, fruktade jag endast, att hon plötsligt skulle lägga hinder i vägen för mig och förstöra alltsammans med något oväntadt utbrott, och därför skyndade jag mig och ansträngde mig att icke fästa någon betydelse vid, att hennes läppar darrade och att hennes blickar irrade åt sidan med ett skrämdt och förvirradt uttryck, som hos ett fångadt vilddjur.

"Vet ni hvad, Natalie," sade jag utan att se på henne. "Låt mig taga alla de här papperen och skrifböckerna med upp till mig. Jag skall där titta igenom dem, sätta mig in i saken och i morgon säga er min åsikt. Har ni icke flera papper?" frågade jag, i det jag lade häftena och papperen ihop till ett paket.

"Tag allt, alltsammans!" utbrast min hustru gråtande, skrattande och hjälpande mig att lägga in papperen i paketet. "Tag alltihop. Det är allt, som återstår mig i lifvet... Tag ifrån mig det sista också."

"Ack, Natalie, Natalie!" suckade jag förebrående.

I det hon knuffade till mig med armbågen och snuddade vid mitt ansikte med sitt hår, drog hon ut en låda ur bordet och började därifrån kasta fram papper på bordet, hvarvid en del småpengar trillade ner i mitt knä och på golfvet."Tag alltsammans..." sade hon hest.

Efter att ha slängt fram papperen, gick hon ifrån mig, tog sig om hufvudet med båda händerna och kastade sig på soffan. Jag samlade ihop pengarna, lade dem tillbaka i lådan och låste igen den, för att icke inleda tjänstfolket i frestelse. Sedan tog jag pappersbunten med båda händer och gick upp till mig. Då jag gick förbi min hustru, stannade jag och sade med en blick på hennes rygg och skälfvande axlar:

"Hvad ni ännu är för ett barn, Natalie! Aj, aj! Hör på, — när ni inser, hur allvarlig och ansvarsfull denna sak är, skall ni själf vara den första att tacka mig, det svär jag."

Inne hos mig började jag långsamt gå igenom papperen. Skrifböckerna voro icke sammanhäftade, sidorna icke numrerade. Anteckningarna voro gjorda med olika stilar, — hvem, som ville, fick tydligen husera i böckerna. I

förteckningen öfver bidragen in natura var icke varornas pris utsatt. Men samma råg, som nu gäller 1 rubel 15 kopek, kan om två månader kanske ha stigit till ett värde af 2 rubel och 15 kopek! Hur kan man ställa det på det viset? Så står där: "Utgifvet af A. M. Sobel 32 rubel." När utgifvet? Hvarför utgifvet? Hvar är kvittot? Ingenting finns, och ingenting begriper man. I händelse af laglig undersökning skulle dessa papper endast trassla in saken.

"Hvad hon är naiv!" tänkte jag. "Hvad hon ännu är för ett barn!"

Jag fann det både förargligt och löjligt.

*

5.

Min hustru hade redan insamlat åtta tusen, — tillsammans med mina fem skulle det utgöra tretton tusen. Som en början var detta mycket bra. Den sak, som så mycket intresserade och oroade mig, var ändtligen i mina händer. Jag gör det, som de andra icke kunna och vilja göra, jag uppfyller min plikt, organiserar ett ordnadt och verksamt understöd åt de nödlidande. Allt tyckes gå i enlighet med mina afsikter och önskningar, men hvarför lämnar mig då icke min oro?

Under loppet af fyra timmar granskade jag min hustrus papper, tog reda på deras mening och rättade misstagen, men i stället för att bli lugnad, erfor jag samma känsla, som om en främmande stått bakom mig och strukit mig öfver ryggen med en skroflig hand. Hvad felades mig? Nödhjälpsorganisationen hade fallit i tillförlitliga händer, de hungrande skulle bli mättade, — hvad ville de mig då ytterligare?

Det föga påkostande arbetet hade tröttat mig, så att jag hvarken kunde sitta framåtlutad eller skrifva. Nedifrån hördes då och då döfva stönanden, — det var min hustru, som snyftade. Min alltid beskedlige, sömnige och litet skenhelige Alexej kom oupphörligt fram till bordet för att putsa ljusen och såg på mig med afsky och ovilja.

"Nej, jag måste resa!" beslöt jag slutligen, alldeles utmattad. "Jag måste bort från all denna exaltation! Jag far i morgon dag."Jag samlade ihop papperen och gick ned till min hustru. Då jag ytterligt trött och sönderbråkad i alla leder gick förbi sängkammaren och såg mina kappsäckar, medan jag samtidigt hörde snyftningarna nedifrån, flög plötsligt igenom mitt hufvud tanken: "Hvad jag ändå är för en usling!"

"Ah, det är bara dumt prat..." mumlade jag därpå, i det jag gick utför trappan. "Dumt prat... Dumt prat är det också, att jag drifves af egoism eller fåfänga... Sådana dumheter! Kanske man skall ge mig en orden eller göra mig till departementschef, för att jag hjälper de nödlidande? Dumt prat! Och hvem finns det väl här på bondlandet att skryta för? Jag gör mig oro och besvär uteslutande af kärlek till nästan... Ja..."

Jag kände dunkelt, att jag ljög och sökte bedraga mig själf, att kärleken till den hungrande nästan, som jag aldrig sett och icke kände, icke hade något med saken att skaffa, jag greps af blygsel och kom af en eller annan orsak ihåg en strof ur en gammal dikt, som jag kunnat en gång i barndomen: "Huru ljuft att vara god!" och jag blygdes ändå mera...

Min hustru låg på soffan i samma ställning som förut, — med ansiktet nedåt och bägge händerna omfattande hufvudet. Hon grät. Bredvid henne stod en tjänstflicka med skrämd, villrådig uppsyn. Jag skickade bort flickan, lade papperen på bordet, tänkte efter ett ögonblick och sade:

"Se här edra böcker, Natalie! Allt är i ordning, allt är förträffligt, och jag är mycket nöjd. I morgon reser jag."Hon fortfor att gråta. Jag gick ut i förmaket och satte mig där i mörkret. Min hustrus snyftningar, suckar och stönanden tycktes anklaga mig, och för att rättfärdiga mig själf, påminde jag mig hela vår tvist, från och med det ögonblick då jag kom på den olycksaliga tanken att inbjuda min hustru till rådplägning, och till hennes gråt i detta ögonblick. Det var ett af våra vanliga afskyvärda, orimliga äktenskapliga uppträden, sådana vi haft många sedan vårt bröllop, men hvad hade de nödlidande därmed att skaffa? Hur hade det gått till, att de råkat in i vår ömsesidiga förbittring? Det var ju ett vanhelgande! Det var nästan, som om vi, i vår blinda förföljelse af

hvarandra, oförmodadt kommit in till ett altare och där börjat slåss.

"Natalie," säger jag sakta ifrån förmaket, "låt det nu vara nog!"

För att stäfja hennes gråt och göra slut på denna plågsamma beklämning, borde jag gå in och lugna min hustru, smeka henne eller urskulda mig; men hur göra detta så, att hon tror mig? Hur kunna öfvertyga en ung vildand, som lefver i fångenskap och hatar mig, att jag håller af den och känner deltagande för dess lidande? Min hustru hade jag aldrig känt, och därför visste jag heller aldrig, hur och om hvad jag skulle tala med henne. Hon var en lång, välväxt kvinna med en stolt, vacker profil; den raka näsan, den skarpt utskjutande hakan och de halfslutna ögonlocken gåfvo hennes ansikte och blick ett uttryck af föraktfullt allvar och högdragenhet. Hon klädde sig väl, och det var endast en sak i hennes yttre, som gaf anledning till anmärkning, — den öfverdrifna nervositeten och detofta tvära sättet. Hennes yttre kände jag mycket väl och värderade det efter förtjänst, men hennes andliga, inre värld, hennes själsförmögenheter, lifsåskådning, ombytligheten i hennes lynne, hennes fientliga blickar, hennes högdragenhet, den beläsenhet, hvarmed hon stundom öfverraskade mig, eller t. ex. det nunneaktiga uttryck hon haft dagen förut, — allt detta var mig obekant och obegripligt. Då jag under mina sammandrabbningar med henne sökte göra mig reda för, hvad hon var för slags människa, kom min psykologi icke längre än till sådana definitioner som bortskämd, brist på allvar, olycksaligt lynne, fruntimmerslogik — och det tillfredsställde mig fullständigt. Men nu, under det hon grät, erfor jag ett lidelsefullt begär att öppna hennes själ och blicka in i dess innersta djup.

Gråten upphörde. Jag gick in till min hustru. Hon satt på soffan, med hufvudet stödt i händerna och stirrade orörligt och tankfullt in i elden.

"Jag reser i morgon bittida," sade jag. "Det ger jag er mitt hedersord på. Det är alldeles afgjordt."

Hon teg. Jag gick ett slag öfver golfvet, suckade och sade:

"Natalie, då ni bad mig resa, så sade ni: jag skall förlåta er allt, allt... Det vill säga, att ni anser mig mycket felaktig gentemot er. Jag ber er lugnt och kortfattadt formulera, hvari min skuld består."

"Jag är så trött. Sedan..." sade min hustru.

"Hvari består min skuld?" fortfor jag. "Hvad har jag gjort? Ni skall kanske säga, att ni är ung, vacker och vill njuta af lifvet, att jag är nästandubbelt så gammal som ni och att ni hatar mig, men är det väl ett brott? Jag gifte mig ju icke med er mot er vilja. Nå väl, om ni vill lefva fri, så far, jag skall ge er pass. Ni kan resa, ni kan älska, hvem er lyster... Jag skall till och med gå in på skilsmässa."

"Det begär jag icke," sade hon. "Ni vet, att jag älskade er förr, och att jag alltid ansett mig äldre än ni. Allt det där är dumheter..." hon slog med handen, som om hon jagat bort en fluga, och fortsatte: "Er skuld ligger icke i, att ni är äldre och jag yngre, eller i att om jag vore fri, kunde jag älska en annan, utan däri, att ni är en dålig människa, en afundsjuk egoist."

"Jag vet icke, kanhända..." yttrade jag undergifvet.

"Var snäll och gå. Ni vill plåga mig hela natten, men jag förbereder er på, att jag är alldeles utmattad och icke kan svara er. Ni har gett mig ert ord på, att ni skall resa, jag är er mycket tacksam, och något vidare begär jag icke."

Min hustru ville, att jag skulle gå, men det föreföll mig så svårt. Jag var trött och kände rädsla för mina stora, otrefliga, tomma rum. Ibland, då jag var barn och hade ondt någonstädes, brukade jag trycka mig tätt intill min mor eller sköterska, och då jag gömde ansiktet i den varma klädningens veck, tyckte jag, att jag gömde mig undan för smärtan. På samma sätt föreföll det mig också nu, som om jag endast i detta lilla rum, i min hustrus närhet kunde gömma mig undan för min oro. Jag satte mig och skyddade med handen ögonen för ljuset. Det var tyst och stilla."Hvad er skuld består i!" sade min hustru hest, efter en lång tystnad, i det hon såg på mig med rödgråtna, af tårar glänsande ögon. "Ni är mycket bildad och väluppfostrad, hederlig, rättvis, principfast, men allt detta framträder hos er på ett sådant sätt, att ni alltid, hvart ni än kommer, lägger ett olidligt tryck på alla, visar dem det mest sårande och förödmjukande beteende. Ni har hederliga tänkesätt, och därför är ni fientligt stämd

mot hela världen. Ni är fientlig mot de troende, därför att tron är ett uttryck af inskränkthet och råhet, och på samma gång är ni fientlig mot de vantrogne, därför att de icke ha någon tro och några ideal; ni är fiende till de gamle för deras konservatism och förlegade åsikter, och till de unga för deras fritänkeri. Nationens och landets intressen äro er dyrbara, och därför är ni fiende till folket, ty ni misstänker hvar och en för stöld och försnillning. Ni uppträder fientligt mot alla. Ni är rättvis och står alltid på lagens grundval, och därför processar ni ständigt med bönderna och grannarna. Man bestal er på tjugu säckar råg, och af kärlek till den allmänna ordningen klagade ni på bönderna för guvernören och alla myndigheterna, och öfver de härvarande myndigheterna klagade ni i Petersburg. Lagens grundval, förstås!" sade hon och skrattade. "Af omtanke för lagens och sedlighetens bud vill ni icke heller ge mig pass. Det finns ju en sedlighet och en lag, som tillåta, att en ung, frisk, ärekär kvinna tillbringar hela sitt lif i sysslolöshet, ledsnad och ständig fruktan och härför erhåller mat och husrum af en man, som hon icke älskar. Ni har den bästa reda på alla lagar, är otadligt hederlig och rättvis,vördar äktenskapet och familjebanden, men allt detta har endast ledt till, att ni icke gjort en enda god handling i hela ert lif, att alla afsky er, att ni är i oenighet med alla, och att ni, under de sju år ni varit gift, icke lefvat i sju månader tillsammans med er hustru. Ni har icke haft någon hustru, och jag har icke haft någon man. Att lefva tillsammans med en sådan människa som ni är omöjligt, det öfverstiger ens krafter. Under de första åren fann jag det förfärligt, nu blygs jag... Så har mina bästa år blifvit förspillda. Under fejden med er har jag förstört min karakter, blifvit skarp, rå, skygg, misstrogen... Ah, hvad tjänar det till att tala! Ni vill ju ingenting förstå! Gå i Guds namn..."

Hon lade sig på soffan och försjönk i tankar.

"Och ett sådant härligt, afundsvärdt lif det kunnat vara!" sade hon sakta, tankfullt stirrande in i elden. "Ett sådant lif! Det kan aldrig mera återvända."

Den som lefvat om vintern på landet och känner dessa långa, tråkiga, tysta aftnar, då till och med hundarna icke idas skälla, och timmarna tyckas tänja ut sig i oändlighet, därför att de ledsnat på att slå, och den som på sådana aftnar plågats af sitt vaknande samvete och oroligt irrat från det ena stället till det andra, längtande än att förkväfva samvetets röst, än att kunna förstå den, — han kan fatta, hvad denna kvinnostämma, som genljöd i det lilla, hemtrefliga rummet och sade mig, att jag var en dålig människa, beredde mig för en vederkvickelse och njutning. Jag förstod icke, hvad mitt samvete ville, och likt en tolk förklarade min hustru på sitt fruntimmersaktiga, men tydliga sätt för migmeningen med dess oro. Liksom ofta förut, under särskildt oroliga stunder anade jag, att orsaken icke var de nödlidande, utan den att jag var en dålig människa!

Min hustru reste sig maktlöst och kom fram till mig.

"Pavel Andrejitsch," sade hon sorgset leende och med det nunnelika uttryck, jag sett hos henne dagen förut. "Förlåt, jag tror er icke, — ni ämnar icke resa. Men jag ber er ännu en gång. Kalla detta," — hon visade på sina papper — "själfbedrägeri, fruntimmerslogik, ett misstag, hvad ni vill, men hindra mig icke. Det är allt, som återstår mig i lifvet." Hon vände sig bort och teg. "Förr hade jag ingenting. Min ungdom förstörde jag på att strida med er. Nu har jag gripit tag i detta och lefvat upp igen, nu är jag lycklig... Jag tycker, att jag häri funnit ett sätt att rättfärdiga mitt lif."

"Natalie, ni är en präktig, tänkande kvinna," sade jag och såg hänförd på henne, "och allt hvad ni gör och säger, är vackert och förståndigt." För att dölja min rörelse, gick jag ett slag öfver golfvet. "Natalie," fortsatte jag efter ett ögonblick, "före min afresa ber jag er som en särskild nåd, — hjälp mig att göra något för de nödlidande!"

"Hvad kan väl jag?" sade min hustru och ryckte på axlarna. "Kanske den här insamlingslistan kan duga?"

Hon gräfde i sina papper och fick tag på insamlingslistan.

"Skänk ett penningbidrag," sade hon, och på hennes ton märktes, att hon icke fäste någonallvarlig betydelse vid sin insamlingslista. "Men att deltaga i denna sak på något annat sätt, kan ni icke."

Jag tog listan och skref: *Okänd — 5000*.

I detta "okänd" låg något fnit, falskt och egenkärt, men jag förstod det först, då jag såg, att min hustru häftigt

rodnade och skyndsamt stoppade in listan bland de andra papperen. Vi blygdes båda. Jag kände, att jag ovillkorligen, kosta hvad det ville, och utan ett ögonblicks dröjsmål måste utplåna detta obehagliga intryck, annars skulle blygseln förfölja mig både på järnvägen och i Petersburg. Jag måste säga något uppriktigt, sant, hjärtligt.

"Jag välsignar er verksamhet, Natalie," sade jag uppriktigt, "och önskar er all möjlig framgång. Men låt mig till afsked ge er ett råd. Natalie, var litet försiktigare gentemot Sobel och edra medhjälpare i allmänhet, och lita icke för mycket på dem. Jag säger icke, att de ej äro ärliga, men de äro människor utan idéer, utan idealer och tro, utan lifsmål, utan bestämda principer, och hela innehållet i deras lif grundar sig på rubeln. Rubeln, rubeln och åter rubeln!" suckade jag. "De tycka om att få ett lätt lefvebröd gratis, och i detta hänseende äro de farligare för saken, ju mera bildade de äro."

Min hustru gick till soffan och lade sig.

"Idéer, idealer," sade hon slappt och ovilligt, "lifsmål, principer... Dessa ord använder ni alltid, när ni vill förödmjuka någon eller säga något obehagligt och förolämpande. Sådan är ni nu en gång! Om man skulle låta er med edra åsikter och ert beteende mot människorna få taga hand om en sak, så skulle det vara detsamma som att fördärfva sakenfrån första stunden. Det är på tiden att ni borde inse det."

Hon suckade och teg en stund.

"Det är andlig råhet, Pavel Andrejitsch," sade hon därpå. "Ni är bildad och väluppfostrad, men hvad är ni icke för en barbar i själfva verket! Det kommer sig däraf, att ni för ett instängdt, af hat och afundsjuka uppfylldt lif, icke umgås med någon och icke läser annat än edra järnvägsböcker. Och sådana goda människor och böcker det ändå finns! Ja... Men jag är trött, och det plågar mig att tala. Jag behöfver sofva."

"Således reser jag, Natalie," sade jag.

"Ja, ja... Det är bra. *Merci...*"

Jag stod kvar en liten stund och gick därpå upp till mig. En timme senare — klockan var half tu — gick jag ner igen med ett ljus i handen för att tala med min hustru. Jag visste icke, hvad jag skulle säga henne, men jag kände, att jag måste säga henne något mycket viktigt och nödvändigt. Hon var icke i arbetsrummet. Dörren, som förde till sängkammaren, var stängd.

"Natalie, sofver ni?" frågade jag sakta.

Intet svar. Jag stod en stund vid dörren, suckade och gick ut i förmaket. Där satte jag mig i soffan, släckte ljuset och blef sittande i mörkret ända till daggryningen.

*

6.

Klockan tio på morgonen for jag till stationen. Det var icke kallt, men stora, våta snöflingor vältrade ned från himlen, och en rå, fuktig, obehaglig blåst hven kring öronen.

Vi åkte förbi dammen, sedan genom björkdungen och vidare uppför den branta vägen, som syntes från mina fönster. Jag vände mig om, för att kasta en sista blick på mitt hus, men kunde ingenting se för snön. En liten stund senare urskilde jag framför mig som i en dimma några mörka stugor. Det var Pestrovo.

"Om jag en gång kommer att förlora förståndet, så är det Pestrovos skull," tänkte jag. "Det förföljer mig."

Vi åkte in på bygatan. På stugorna voro alla taken hela, icke ett enda var bortrifvet, — alltså hade min förvaltare ljugit. En pojke drar en flicka med ett litet barn i knäet på en kälke; en annan liten pojke, omkring tre år gammal, med en halsduk om hufvudet och ett par ofantliga vantar, försöker fånga upp snöflingorna med tungan och skrattar. Där möta vi ett lass med riskvistar; en bonde går bredvid, och man kan icke se, om hans skägg är hvitt af

snön, eller om han verkligen är grå. Han känner igen min kusk, småler åt honom och säger något, samt tar mekaniskt af sig mössan för mig. Hundarna komma utspringande från gårdarna och stirra nyfiket på mina hästar. Allt är stilla, enkeltoch hvardagligt. De utvandrade bönderna ha kommit igen, intet bröd finnes, i stugorna "prata alla i feberyrsel", men allt detta försiggår så enkelt och naturligt, att man knappast kan tro, att så verkligen är förhållandet. Inga förtviflade ansikten, inga jämrande röster, som tigga om hjälp, inga tårar, inga förbannelser, utan rundt omkring endast stillhet, hvardagslif, barn med kälkar och hundar med afstubbade svansar. Hvarken barnen eller bonden, som vi mötte, tycktes oroliga, men hvarför plågas då jag af en sådan oro?

I nedre våningen hemma hos mig, i mitt gårdskök, i dessa mörka, tystlåtna stugor, på en omkrets af tusen verst rundtomkring och ännu längre och längre bort har utan buller och bång förts en långvarig, hårdnackad kamp mot den allmänna nöden. Då jag såg på den småleende bonden, på pojken med de ofantliga vantarna och tänkte på min hustru, förstod jag, att det finns ingen nöd så svår, att den kan besegra dessa starka, storsinta människor. Jag tyckte, att det redan låg som seger i luften, jag kände mig stolt och färdig att tillropa dem, att jag också var ryss och af samma blod och samma sinnelag som de; men hästarna ilade i fyrsprång ut ur byn, snön yrde, blåsten tjöt, och jag blef ensam med mina tankar. Af den millionstarka skara, som fullbordade det stora nationella verket, hade lifvet själft förkastat mig såsom en onyttig, okunnig och dålig människa. Jag var ett hinder, en liten bråkdel af det nationella eländet, jag var besegrad, utstött, och jag skyndade till järnvägsstationen för att resa min väg och gömma mig i Petersburg i ett hotell på Stora Morskaja.Efter en timme voro vi framme vid stationen. En vaktmästare med bleckplåt på bröstet och kusken buro mina kappsäckar in i damrummet. Nikanor, kusken, som var alldeles våt af snö, men belåten öfver att jag for min väg, smålog välvilligt mot mig och sade:

"Lycklig resa, ers excellens. Mycket nöje!"

Stationsvaktmästaren sade, att tåget ännu icke afgått från grannstationen. Jag måste vänta. Jag gick ut och promenerade utan mål fram till vattentornet; mitt hufvud var tungt efter den sömnlösa natten, och jag kunde knappt röra benen af trötthet. Rundt omkring syntes icke en lefvande själ.

"Hvarför reser jag?" frågade jag mig själf. "Hvad väntar mig väl där borta? Bekanta, som jag längesedan kommit ifrån, ensamhet, middagar på restauranterna, larm, oväsen och elektrisk belysning, som jag får ondt i ögonen af... Hvart och hvarför reser jag? I Petersburg skall jag ju för hvarje dag känna, att mitt lif redan närmar sig sitt slut; lefnadssättet där med dess tomhet, flärd och ömsesidiga hatfulla afundsjuka är sådant, att hvar och en, som hunnit öfver fyrtiotalet, måste anse sig för slut och tänka på döden. Men om jag åter skulle stanna här, kunde mitt lif kanske först börja. Hvarför reser jag?"

Och det var också så besynnerligt att resa, utan att ha talat med min hustru. Det tycktes mig, som om jag lämnade henne i okunnighet. Innan jag reste, borde jag ha sagt henne, att hon hade rätt, att jag verkligen var en dålig, onyttig människa.Då jag kom tillbabaka från vattentornet, såg jag i dörren stationsinspektorn, på hvilken jag redan två gånger klagat hos hans förmän. Med uppslagen rockkrage och hukande ner sig för blåsten och snön, gick han fram till mig, satte två fingrar upp till mösskärmen och sade med en ansträngdt vördnadsfull och fientlig min, att tåget var tjugu minuter försenadt, samt frågade, om jag icke under tiden önskade vänta i ett varmt rum.

"Tack," svarade jag, "men troligen reser jag icke. Var god och låt säga till min kusk, att han väntar. Jag skall tänka på saken."

Jag gick fram och tillbaka på perrongen och tänkte: Skall jag resa eller icke? När tåget kom, beslöt jag att icke resa. Hemma väntade mig min hustrus hån och förakt, den dystra öfre våningen och min plågsamma oro, men vid min ålder var detta ändå lättare och liksom naturligare att bära, än att resa två dygn med främmande människor till Petersburg, där jag hvarje ögonblick skulle känna, att mitt lif närmade sig sitt slut. Nej, bättre då hemma, hur där än månde vara... Jag gick ut från stationen. Men att komma tillbaka hem, där alla voro så glada öfver min bortresa, vid dagsljus, skämdes jag för. Återstoden af dagen, ända tills det blef mörkt, kunde jag tillbringa hos någon af grannarna. Men hos hvem? Till de ena stod jag i spändt förhållande, med de andra var jag alldeles obekant. Jag tänkte efter och kom ihåg Ivan Ivanytsch.

"Vi fara till Bragin," sade jag åt min kusk, i det jag satte mig i släden."Så långt," suckade Nikanor. "Det är ju sina tjuguåtta, om icke trettio verst."

"Jo, var snäll och kör dit, far lille," sade jag i en ton, som om Nikanor haft rättighet att icke lyda.

Nikanor skakade tviflande på hufvudet och förklarade långsamt, att man egentligen icke borde spänt för Tscherkess, utan Muschik eller Siskan. Därpå samlade han obeslutsamt, som om han väntade, att jag skulle ändra tanke, ihop tömmarna i sina vantklädda händer, men liksom förolämpade öfver hans tvekan, satte hästarna af; han rätade på sig, klatschade med piskan och hojtade muntert.

"En hel rad af inkonsekventa handlingar..." tänkte jag, skyddande ansiktet mot snön. "Jag har visst förlorat förståndet. Nå, än sedan..."

På ett ställe nedför en mycket hög och brant backe höll Nikanor försiktigt in hästarna, men då vi kommit halfvägs, sleto hästarna sig plötsligt lösa och rusade utför i en förfärlig fart. Han spratt till, satte armbågarna i vädret och ropade med en röst, som jag aldrig förr hört hos honom:

"Ptro, vältra inte med generalen! Springer ni er fördärfvade, så måste vi köpa nya, mina små dufvor! Aj, akta er, det bär visst åt fanders!"

Först nu, då jag alldeles tappade andan af den starka farten, märkte jag, att han var drucken; han måste ha tittat för djupt i glaset på stationen. På dalgångens botten brakade isen, och en hård klump gödselblandad snö flög upp från vägen och slog mig i ansiktet. De galopperande hästarna kunde icke hejda sig, utan ilade i samma fyrsprång uppför den motsatta sluttningen, och innan jag hann skrika åtNikanor, flög min trojka redan fram på jämn mark, genom en gammal granskog, och de höga granarna sträckte från alla håll sina hvita, mossbelupna grenar emot mig.

"Jag är tokig, min kusk är full..." tänkte jag. "Det är bra!"

Jag träffade Ivan Ivanytsch hemma. Han skrattade, så att han fick en hostattack, lade hufvudet mot mitt bröst och sade, hvad han alltid sade, när han träffade mig:

"Men ni blir ju allt yngre och yngre! Jag vet icke, hvad det är, ni färgar håret och skägget med, det borde ni låta mig få."

"Jag kommer för att aflägga visit hos er, Ivan Ivanytsch," ljög jag. "Tag icke illa upp, — jag är en fördomsfull stadsmänniska och håller på visiter."

"Det gläder mig, min dufva lilla. Jag har blifvit gammal och slö, men jag är förtjust öfver äran... Ja."

Af hans tonfall och lycksaligt leende ansikte kunde jag förstå, att mitt besök i hög grad smickrade honom. I tamburen togo två kvinnor af mig pälsen, och en bonde i röd skjorta hängde upp den på spiken. Och då jag och Ivan Ivanytsch kommo in i hans lilla kabinett, sutto två barbenta flickungar där på golfvet och sågo på illustrationerna i en bok. Vid åsynen af oss hoppade de upp och sprungo sin väg, och strax efteråt kom en lång, mager gumma i glasögon in med långa steg, som om hon gått på skidor, neg vördnadsfullt för mig, tog en kudde från soffan och boken från golfvet och försvann igen. Från de angränsande rummen hördesoupphörligt hviskningar och traskandet af nakna fötter.

"Jag väntar doktorn hit till middagen," sade Ivan Ivanytsch. "Han lofvade att punkligt infinna sig. Ja. Han äter middag hos mig hvarje onsdag, så vidt Gud förlänar honom hälsan." Han sträckte sig fram mot mig och kysste mig på halsen. "Att ni kom hit, far lille, visar, att ni icke är ond," mumlade han sömnigt. "Var icke ond, min dufva lilla. Ja. Om man också har skäl att vredgas, bör man icke göra det. Det är bara en sak jag ber Gud om nu, innan jag dör, — att lefva i frid och endräkt med alla. Ja."

"Förlåt, Ivan Ivanytsch, att jag lägger upp fötterna på en stol," sade jag, hjälplöst småleende och kännande mig så trött, att jag icke längre kunde vara mig själf. Jag satte mig längre in i soffhörnet och sträckte ut benen på en stol. Efter snön och blåsten brände mitt ansikte och hela kroppen tycktes insuga rumsvärmen, hvilket gjorde mig ändå

mattare. "Här är så trefligt hos er," fortsatte jag och knep ihop ögonen af belåtenhet. "Så varmt och mjukt och snyggt... Och gåspennor har ni också," skrattade jag med en blick på skrifbordet, "och sanddosa... Allting är så trefligt."

"Hvad? Ja, ja... Just det, ja... Skrifbordet och det där lilla mahogniskåpet gjordes åt min far af Gljeb Butyga, snickare och lifegen hos general Schukof... Ja... Han var en stor konstnär i sitt fack och hade lärt sig allting själf. Han målade helgonbilder och var landtmätare och sjöng med i kyrkkoren... han kunde allt, med ett ord... Ja."Slappt och liksom halfsofvande började han berätta för mig om snickaren Butyga. Jag hörde på. Sedan gick Ivan Ivanytsch ut i rummet bredvid för att visa mig en byrå af palisanderträ, som var märkvärdig genom sin skönhet och billighet. Jag följde med honom. Han knackade med fingrarna på byrån och riktade min uppmärksamhet på en kakelugn med målningar, sådana man icke påträffar någonstädes numera. Också på kakelugnen knackade han. Öfver byrån och den målade kakelugnen, öfver stolarna och de med garn och silke på stramalj sydda taflorna i deras enkla, fula ramar låg det en prägel af något godmodigt och odödligt. När jag påminde mig, att alla dessa föremål stått på samma platser och i precis samma ordning, när jag som barn kom hit med min mor på namnsdagarna, kunde jag helt enkelt icke tänka mig, att de någonsin skulle upphöra att finnas till.

Jag tänkte: hvilken förfärlig skillnad mellan Butyga och mig! Butyga, som framför allt arbetade varaktigt och grundligt och häri såg det hufvudsakliga, fäste sig uteslutande vid det mänskliga lifvets längd, tänkte icke på döden och trodde antagligen icke på möjligheten däraf. Men då jag byggde mina järnvägs- och stenbroar, som skulle hålla i tusen år, kunde jag aldrig frigöra mig från tanken: "Detta kommer icke att vara länge... Detta tjänar icke någonting till." Om en gång i tidens lopp en skicklig konsthistoriker får syn på Butygas skåp och min bro, så skall han säga: "Detta var tvenne i sitt slag märkvärdiga män, — Butyga älskade människorna och ville icke veta af tanken, att de kunna dö och förintas, och därför hade han, då han gjorde sinamöbler, den odödliga människan i sikte; ingeniör Assorin åter älskade hvarken människorna eller lifvet; till och med i skapandets lyckliga ögonblick voro tankarna på döden, förintelsen och ändligheten honom icke främmande, och se därför huru futtiga, intetsägande och ängsliga dessa hans linier äro..."

"Jag eldar endast de här rummen," muttrade Ivan Ivanytsch, visande mig sina rum. "Alltsedan min hustru dog och son min blef ihjälslagen i kriget, har paradvåningen stått stängd. Ja... titta..."

Han öppnade en dörr, och jag såg ett stort rum med fyra kolonner, ett gammalt piano och en hög ärter på golfvet; där kändes kallt och luktade fukt.

"I det andra rummet stå trädgårdsbänkarna..." mumlade Ivan Ivanytsch. "Det är slut med att dansa mazurka nu... Därför har jag stängt dem."

Bullret af steg hördes. Det var doktor Sobel, som kom. Under det han gnuggade sina stelfrusna händer och bragte sitt våta skägg i ordning, hann jag lägga märke till, först och främst, att han hade det mycket tråkigt och därför var glad att råka Ivan Ivanytsch och mig, och för det andra att han var en smula enfaldig och barnslig. Han såg på mig, som om jag varit förtjust att få träffa honom och mycket intresserad af honom.

"Har inte sofvit på två nätter!" sade han, i det han kammade sig. "Ena natten hade jag ett fasligt bråk med en barnsäng, och den andra låg jag hos en bonde och fick icke en blund i mina ögon för lopporna. Jag är förbaskadt sömnig, kan ni begripa."Med en min, som om detta icke kunde göra mig annat än nöje, tog han mig under armen och förde mig in i matsalen. Hans förtrolighet, barnsliga uppsyn, tillskrynklade rock, tarfliga halsduk och den jodoformlukt, som omgaf honom, gjorde ett obehagligt intryck på mig; jag kände mig vara i dåligt sällskap. Men detta varade icke länge. Liksom jag under ditfärden maktlöst underkastat mig Nikanor, blåsten och snön, så underkastade jag mig nu doktorn. Han slog i brännvin åt mig, och jag drack ur glaset med ett hjälplöst småleende; han lade ett stycke kött på min tallrik, och jag åt undergifvet upp det.

"*Repetitia est mater studiorum*," sade Sobel, i det han skyndade sig att taga en sup till. "Vill ni tro, att i glädjen att få råka hyggligt folk, har min sömnlust gått öfver! Jag är en bonde, som blifvit rå och förvildad här i

ödemarken, men det oaktadt, mina herrar, är jag ännu en intelligent människa, och jag säger er öppet, — det är svårt att lefva utan bildadt umgänge!"

Man serverade kall spädgris med pepparrot och grädde, sedan fet, kokhet kålsoppa med fläsk och bohvetegröt, från hvilken röken stod som en sky. Doktorn fortfor att prata, och jag blef snart öfvertygad om, att han var en svag, ytterst oordentlig och olycklig människa. Af tre supar blef han rusig, ådagalade en onaturlig liflighet, åt kolossalt med harklingar och smackningar och titulerade mig på italienska: eccelenza. Med en min af naiv öfvertygelse om, att jag var mycket glad att få se och höra på honom, meddelade han mig, att han sedan länge lefde skild från sin hustru och gaf henne trefjärdedelar af sin lön; att hon bodde i staden med hans barn, — en gosse och en flicka, hvilka han afgudade, att han älskade en annan, en änka, som var godsägarinna och en intelligent kvinna, men sällan var hos henne, därför att han var upptagen af sitt arbete från morgon till kväll och aldrig hade en ledig stund.

"Hela dagen på sjukhuset eller på sjukbesök," berättade han, "och jag svär er, eccelenza, att jag får aldrig tid hvarken att fara till henne, som jag älskar, eller ens att läsa en bok. På tio år har jag icke läst något! På tio år, eccelenza. Och hvad den materiella sidan beträffar, så var god och fråga Ivan Ivanytsch, om jag ens brukar ha en kopek öfver att köpa tobak för."

"Däremot har ni ju den inre tillfredsställelsen," sade jag.

"Hvad befalls?" frågade han och knep ihop ena ögat. "Nej, låt oss då hellre dricka. Om en stackars kvinna dött under operationsknifven för er, liksom för mig i fjol, så skulle ni icke tala om någon inre tillfredsställelse, icke."

Jag hörde på doktorn och sökte efter min vana inordna honom under någon af mina vanliga måttstocksbestämmelser, — materialism, idealism, kärleken till guldet, vilddjursinstinkterna o. s. v., men ingen enda definition passade ens tillnärmelsevis in på honom. Och besynnerligt nog, så länge jag endast lyssnade till och betraktade honom, så var han mig som människa fullständigt klar, men så fort jag började tillämpa min måttstock på honom, så blef han med all sin öppenhjärtighet och enkelhet en ovanligt sammansatt, invecklad och obegriplig natur. Kan väl denna människa, frågade jag migsjälf, förstöra andras pengar, missbruka ens förtroende, vilja lefva på andras bekostnad? Och nu tycktes mig denna förr så allvarliga och betydelsefulla fråga med ens barnslig, småaktig och simpel.

Man serverade oss pastejer och sedan, minns jag, med långa mellanrum, under hvilka vi drucko likör, dufbuljong, en rätt af inälfvor, stekt gris, andstek, rapphöns, blomkål, ostkaka, kisellEn slags syrlig mjölgröt. och slutligen plättar med sylt. I början åt jag med stor aptit, i synnerhet af kålsoppan och gröten, men sedan tuggade jag och sväljde ner maten helt mekaniskt, utan att känna någon smak. Af den heta soppan och af värmen, som rådde i rummet, glödde mitt ansikte, och Ivan Ivanytsch och Sobel voro också blossande röda.

"Er frus skål," sade Sobel. "Hon och jag äro goda vänner. Hälsa henne så mycket från hennes lifmedikus."

"Vid Gud, är hon icke lycklig!" suckade Ivan Ivanytsch. "Utan att hon gjort ringaste väsen af sig eller äflats och bråkat, har det gått så, att hon nu är den förnämsta personen i hela kretsen. Nästan hela saken hvilar i hennes händer, och omkring henne samlas alla, — både doktorn och de kommunala myndigheterna och de andra fruarna. För de äkta människorna går sådant som af sig själft. Ja... Äppleträdet behöfver icke göra sig besvär för att få äpplen — de växa fram af sig själfva."

"Således behöfver man icke oroa sig eller göra sig besvär?" frågade jag.

"Hur skall jag nu säga, för att riktigt förklara... Jo, hit kommer hvarenda dag en bonde,som heter Abram, och som jämt oroar sig och går på. 'När skall semstvon utdela lifsmedel bland folket?' säger han. 'Ers högvälborenhet,' säger han, 'förbarma er, laga så att böner evinnerligen må uppsändas för er till Gud! Hungersnöden rasar svårliga bland folket.' Hvad oroar du dig för? säger jag. Du kan ju gudskelof äta dig mätt, har kläder på kroppen och pengar i fickan, och ingen har bedt dig göra dig besvär. Men Abram vill icke höra på det örat, han! De nödlidande tiga, men han kommer hvarenda dag löpande till mig och väsnas som en besatt. Ja. Och hvarför? Han har icke rent samvete. Han håller i hemlighet en krog och lånar ut pengar mot ränta. Riktar sig på de andras nöd...

En sak har jag lagt märke till under mitt lif: De som oroa och gräma sig och icke veta, hvad de skola göra, och se allting i svart, det är endast de fega och klenmodiga, de som ha något på samvetet, men en god, ärlig, modig och orädd människa ser alltid glad ut. Kära min dufva lilla, om jag handlar rätt mot Gud och människor, så förblir jag ju lika rättskaffens, äfven om det blir missväxt fem år å rad eller öfversvämning, och kan därför vara lugn. Vare sig jag föder andra eller andra föda mig, vare sig jag begrafver andra eller själf sänks i jorden — alltid och under alla förhållanden förblir jag lugn och rättskaffens... Ja."

"De som icke oroa sig äro de likgiltige," sade jag.

"Hvad? Ja, ja..." muttrade Ivan Ivanytsch, som icke hört mer än det sista ordet. "Det är sant... Man måste vara likgiltig. Just det, ja... Var endast rättskaffens mot Gud och människor och strunta i resten.""Eccelenza," sade Sobel högtidligt, "se er omkring på den omgifvande naturen, — sticker man näsan eller örat upp ur kragen, så bli de förfrusna, och står man en timme ute på öppna fältet, somnar man i snön. Och byarna äro likadana, som de voro redan under Ruriks dagar, där är ingenting förändradt, där husera alltjämt samma petscheneger och polovtserPetscheneger och polovtser — två turkiska ryttarfolk, som under Rysslands äldre historia gjorde täta infall i landet. som förr i tiden. Vi veta ingenting annat, än att vi ha bekymmer, lida nöd och på alla områden kämpa mot naturen. Hvad var det nu, jag skulle säga? Jo! Förstår ni, om man riktigt väl tänker sig in i, sätter sig in och lär sig begripa den här soppan, med förlof sagdt, så finner man, att det är som vid en teatereldsvåda. Den som där faller omkull eller skriker och knuffas af rädsla, är den värsta fienden för den allmänna säkerheten. Man måste stå rak och se sig för och icke ge till ett knyst! Det duger icke att hänga läpp och syssla med småsaker. När man har att göra med ett element, måste man sätta ett element däremot, — vara hård och fast som en sten! Är det icke så, farbror lille?" vände han sig till Ivan Ivanytsch och skrattade. "Jag är själf en käring, en trasa, en lipsill, och därför kan jag icke tåla, att man lipar! Jag älskar icke små känslor! Den ene plågar sig med griller, den andre tappar modet, den tredje kommer instöflande hit och säger: 'Jo, ni äro ena snygga pojkar! Självfva sätta ni i er tio rätter mat, och så orda ni om de nödlidande!' Det är småaktigt och dumt! Den fjärde förebrår er, eccelenza, för att ni är rik. Det är också småaktigt!Den femte... Förlåt mig, eccelenza," utbrast han högljudt, i det han lade handen på hjärtat, "men att ni skaffat vår domare görat att natt och dag söka efter edra tjufvar — förlåt, det var också småaktigt från er sida. Jag har druckit litet för mycket, och talar därför rent ut, men, förstår ni, det var småaktigt!"

"Hvem har bedt honom göra sig besvär, det kan jag icke begripa!" sade jag, i det jag steg upp. Jag kände mig med ens olidligt skamsen och sårad och började gå rundt omkring bordet. "Hvem har bedt honom göra sig besvär? Jag har visst icke bedt honom... Måtte fan taga honom!"

"Han har arresterat tre stycken och släppt dem lösa igen. Det visade sig, att de icke voro de rätta, och nu söker han nya," skrattade Sobel. "Men synd är det!"

"Gud vare lof att de blifvit lössläppta! Och jag har icke alls bedt honom göra sig besvär," sade jag, färdig att gråta af sinnesrörelse. "Hvad skall allt detta tjäna till? Nå ja, jag har gjort orätt, jag har handlat illa, men hvarför anstränga de sig för att göra mig ännu sämre?"

"Seså, seså," sade Sobel lugnande. "Seså! Jag sade det bara, för att jag är full. Min tunga är min fiende. Hå hå," suckade han, "nu ha vi ätit och druckit och pratat, och nu kan det vara på tiden att taga sig en liten lur."

Han steg upp från bordet, kysste Ivan Ivanytsch på hufvudet och gick ut ur matsalen, pustande af öfvermättnad. Jag och Ivan Ivanytsch sutto kvar och rökte under tystnad.

"Jag sofver aldrig middag, min son," sade IvanIvanytsch, "men ni har kanske lust att gå in i divanrummet och hvila litet."

Jag svarade ja. I det halfmörka, starkt uppeldade rummet, som kallades divanruummet, stodo kring väggarna långa, breda hvilsoffor, tunga och solida, snickaren Butygas verk; på dem lågo höga, mjuka, hvita bäddar, troligen bäddade af gumman med glasögonen. På en bädd, med ansiktet mot väggen, utan rock och stöflar, låg redan Sobel och sof; en annan väntade mig. Jag tog af mig rocken, drog af stöflarna, och öfverväldigad af tröttheten, kufvad af Butygas ande, som tycktes sväfva i det tysta rummet, och af Sobels lätta, vänliga

snarkningar, lade jag mig undergifvet.

"Jag har blifvit tokig, och jag är en dålig, onyttig människa," tänkte jag och borrade ner ansiktet i den mjuka kudden, "men det skall jag icke tala om för någon. Hvad gör det..."

Och genast började jag drömma om min hustru, hennes rum, stationsinspektoren med den fientliga uppsynen, snödrifvorna och en teatereldsvåda. Teatern brinner inuti, och helt lugnt, som om ingenting varit på färde, lyfter jag upp dem, som fallit omkull, och förklarar för dem, hvar utgången är, samt går sedan hem till mig, utan att oroa mig och undra, hvem som är skuld till eldsvådan, — det är bäst så.

"I alla fall är det bra, att domaren frigifvit dem igen," säger jag...

Jag vaknar vid ljudet af min röst, stirrar ett ögonblick undrande på Sobels breda rygg, på hans västspänne och tjocka hälar, lägger mig så ner och somnar igen.

Då jag vaknade för andra gången, var det redan mörkt. Sobel sof. Det var lugnt i min själ,och jag längtade att komma hem så fort som möjligt. Jag klädde på mig och gick ut ur divanrummet. Ivan Ivanytsch satt inne i sitt kabinett i en stor länstol alldeles orörlig och stirrade på en enda punkt, och det syntes, att han suttit i detta tillstånd af förstening hela tiden som jag sofvit.

"Å, så skönt!" sade jag gäspande. "Jag känner mig, som om jag vaknat, efter att för första gången ha ätit kött efter den stora fastan. Hädanefter skall jag ofta komma till er. Säg mig, har min hustru någonsin ätit middag hos er?"

"Ja... i... i... ibland," mumlade Ivan Ivanytsch med en ansträngning att röra på sig. "I lördags åt hon middag här. Ja... Hon och jag äro goda vänner."

Efter en stunds tystnad sade jag:

"Kommer ni ihåg, Ivan Ivanytsch, att ni sade, att jag hade en dålig karakter och att det var svårt att lefva tillsammans med mig? Jag tror, att ni har rätt. Men hvad skall jag göra för att bli annorlunda?"

"Jag vet icke, min dufva lilla... Jag är en obildad gammal man och kan icke råda någon... Ja, ja... Jag sade er det där, därför att jag håller af er och er hustru och höll af er far förr i tiden... Ja. Jag har icke lång tid kvar att lefva, och hvarför skulle jag behöfva dölja något för er eller ljuga? Därför säger jag också, — jag håller mycket af er, men jag har ingen aktning för er. Nej, jag högaktar er icke."

Han vände sig till mig och fortsatte i en flåsande hviskning:

"Det är omöjligt att ha aktning för er, far lille. Till det yttre är ni ju som en riktig äkta människa.Ni har en min och en hållning som den franske presidenten Carnot... jag såg ett porträtt af honom härom dagen... ja... Ni talar stort, och klok är ni, och högt har ni svingat er upp och låter ingen komma er inpå lifvet, men, far lille, invärtes är ni icke af äkta sorten... er själ är kraftlös... Ja."

"Jag är en barbar, med ett ord," smålog jag. "Men min hustru då? Berätta mig något om min hustru. Ni känner henne bättre än jag."

Jag ville tala om min hustru, men Sobel kom in och hindrade mig.

"Nu har jag sofvit och tvättat mig," sade han med en af sina barnsliga blickar på mig. "Nu skall jag bara ha ett litet glas rom, och så bär det af hem."

*

7.

Klockan var redan åtta på aftonen. Ivan Ivanytsch följde oss ut på trappan, och dessutom ledsagades vi också under ideliga önskningar om allt möjligt godt af de båda bondkvinnorna, gumman med glasögonen, flickungarna

och bonden. Borta i mörkret omkring hästarna stodo och irrade några gestalter med lyktor, som lärde våra kuskar, hur och hvar det var bäst att fara och önskade oss lycklig resa. Hästarna, slädarna och människorna voro hvita af snö.

"Hvarifrån har han fått så mycket folk?" frågade jag, då min trojka och doktorns parsläde tillsammans foro ut från gården.Ni har en min och en hållning som den franske presidenten Carnot... jag såg ett porträtt af honom härom dagen... ja... Ni talar stort, och klok är ni, och högt har ni svingat er upp och låter ingen komma er inpå lifvet, men, far lille, invärtes är ni icke af äkta sorten... er själ är kraftlös... Ja."

"Jag är en barbar, med ett ord," smålog jag. "Men min hustru då? Berätta mig något om min hustru. Ni känner henne bättre än jag."

Jag ville tala om min hustru, men Sobel kom in och hindrade mig.

"Nu har jag sofvit och tvättat mig," sade han med en af sina barnsliga blickar på mig. "Nu skall jag bara ha ett litet glas rom, och så bär det af hem."

*

7.

Klockan var redan åtta på aftonen. Ivan Ivanytsch följde oss ut på trappan, och dessutom ledsagades vi också under ideliga önskningar om allt möjligt godt af de båda bondkvinnorna, gumman med glasögonen, flickungarna och bonden. Borta i mörkret omkring hästarna stodo och irrade några gestalter med lyktor, som lärde våra kuskar, hur och hvar det var bäst att fara och önskade oss lycklig resa. Hästarna, slädarna och människorna voro hvita af snö.

"Hvarifrån har han fått så mycket folk?" frågade jag, då min trojka och doktorns parsläde tillsammans foro ut från gården."De äro allesammans hans lifegne," sade Sobel. "De nya förordningarna ha ännu icke hunnit till honom. Några af hans gamla tjänare sluta sina dagar hos honom, och så är det åtskilliga änkor och faderlösa, som icke ha någonstädes att taga vägen; ett par ha till och med slagit sig ner hos honom oombedda, och han näns icke köra bort dem. En märkvärdig gubbe!"

Åter ilar jag fram i svindlande fart, hör den druckne Nikanors oigenkännliga röst, piskas af blåsten och snön, som kryper in i ögonen, i munnen, i alla veck af pälsen.

"Så det går undan!" tänker jag, och mina bjällror pingla i kapp med doktorns, blåsten hviner, kuskarna hojta, och under allt detta oväsen påminner jag mig alla enskildheterna af denna sällsamma, i mitt lif enastående dag, och det förefaller mig, som om jag verkligen vore tokig eller blifvit en annan människa. Den, som jag varit tills i dag, är mig främmande och djupt motbjudande.

Doktorn åkte efter mig och pratade hela tiden högljudt med sin kusk. Ibland åkte han fatt mig, for bredvid och bjöd mig en cigarrett eller bad om en tändsticka, alltjämt med samma naiva öfvertygelse, att han gjorde mig ett stort nöje, eller sade:

"Ack, eccelenza, ni är ju en mycket enklare människa, än jag föreställt mig."

Men så, efter att ha åkt i jämnbredd med mig en stund, sträckte han plötsligt ut sig i släden i hela sin längd, viftade med pälsärmarna, som voro nästan dubbelt så långa som hans armar, och skrek:

"Raska på, Vaska! Kör om tusenrubelsgossarna! Hopp, bruntar!"Och under Sobels och hans Vaskas skadeglada skratt ilade doktorns bruntar förbi oss. Min Nikanor blef ond och höll in trespannet, men när doktorns bjällror icke längre hördes, satte han armbågarna i vädret, hojtade och liksom rasande flögo mina hästar efter. Vi foro in i en by. Ljus glimtade förbi, konturerna af några stugor skymtades och någon ropade: "Hallå, edra satar!" Vi foro framåt goda två verst, tror jag, utan att ännu se något slut på bygatan. Då jag kommit i jämnbredd med doktorn

och vi åkte lugnare igen, bad han om en tändsticka och sade:

"Tänk att skaffa mat åt hela den här gatan! Och här finns fem sådana gator till, högtärade! Håll! Håll!" skrek han. "Vik af in till krogen! Vi få lof att värma oss litet och låta hästarna pusta."

Vi stannade vid krogen.

"I mitt distrikt finns mer än en sådan här usel by," sade doktorn, i det han öppnade en tung dörr med gnisslande gångjärn och sköt mig före sig. "Om man midt på ljusa dagen tittar ut på en sådan gata, ser man ingen ände på den, och så finns det också gränder, så att man blir alldeles bortkommen. Det är svårt att orientera sig och göra något."

Vi trädde in i ett "snyggt" rum, där det luktade starkt af gammalt linne och där vid vårt inträde en sömnig bonde i väst och skjortärmar spratt upp från bänken. Sobel begärde öl och jag te.

"Det är svårt att göra något," sade Sobel. "Er fru tror på möjligheten däraf, och jag böjer mig för henne och högaktar henne, men själf tror jag icke, eccelenza. Så länge vårt förhållande till folket bär prägeln af den vanliga välgörenheten, såsom vidbarnkrubbor och fattighus, skola vi endast fara med list och konstgrepp, bedraga oss självfva och ingenting annat. Brrr! Det här är ju icke öl utan någon förbaskad smörja!" röt han, grimaserande och ruskande på sig, men ansträngde sig likväl att tömma buteljen i botten. "Vårt förhållande till dem bör vara praktiskt, grundadt på beräkning, kännedom och rättvisa. Min Vaska har hela sitt lif varit arbetare hos mig, men det har gått illa för honom, han är utsvulten och sjuk. Om jag nu ger honom femton kopek om dagen, så vill jag härigenom återställa honom till hans förra arbetsduglighet, det vill säga, jag har först och främst mina egna intressen i sikte, men det oaktadt kallar jag dessa femton kopek för en hjälp, ett understöd, en god gärning. Låt oss nu resonnera! Enligt den lägsta möjliga beräkning, om vi antaga att hvar familj består af fem personer och hvar person kostar sju kopek, skulle det för att föda tusen familjer behöfvas trehundrafemtio rubel om dagen. Denna siffra bestämmer vårt praktiska skyldighetsförhållande till tusen familjer. Men nu ge vi alls icke trehundrafemtio rubel om dagen, utan bara tio och säga, att detta är ett understöd och att er fru och vi alla äro de förträffligaste människor och lefve humaniteten. Så är det, far lille! Ack, om vi pratade litet mindre om vår humanitet, och i stället räknade litet bättre efter och litet mera samvetsgrant uppfyllde våra skyldigheter! Hur många humana, känslofulla människor finns det icke ibland oss, hvilka i uppriktigt deltagande springa omkring med understödslistor, men icke betala sina skräddare och kökspigor. Det finns ingen logik i vårt lif, det är saken! Ingen logik, nej!"Vi tego båda. Jag gjorde i tankarna ett öfverslag och sade:

"Jag skall underhålla tusen familjer under loppet af tvåhundra dagar. Kom till mig i morgon, så få vi talas vid."

Jag var belåten öfver, att jag sagt detta helt enkelt, och det gladde mig, att Sobel svarade ännu enklare:

"Godt!"

"Vid middagsbordet talade ni om klimatet," sade jag. "Ja, i ett sådant klimat, med dessa vida sträckor, denna oundvikligt ömkliga kultur och denna förvånande omänsklighet" (jag mindes, hurudan jag hittills varit), "som jag varit i tillfälle att iakttaga under mitt lif och i synnerhet under min ämbetstid, ligger vår enda räddning — å ena sidan i ett enkelt mänskligt inbördes förhållande, som tillåter oss att säga hvarandra sanningen, och å den andra i fullständig likgiltighet. Vår fruktan, oro, beständiga omsorg om oss själfva — allt detta gör faran endast mera komplicerad. Men skola vi icke ge oss af? Det är på tiden."

Vi betalade, hvad vi voro skyldiga, och lämnade krogen.

"Jag tycker om att kuska omkring så här," sade Sobel, i det han satte sig i släden. "Ge mig en tändsticka, eccelenza, — jag glömde mina på krogen."

Efter en kvarts timme blef hans släde efter och vi hörde icke längre hans bjällror för medarnas gnisslande. När jag kom hem, gick jag upp till mig, i det jag bemödade mig att öfvertänka och så mycket som möjligt klargöra min ställning för mig, — jag hade icke en enda mening, icke ett endaord i ordning för min hustru. Men hjärnan ville icke arbeta.

Utan att ha kunnat fundera ut en enda sats, gick jag ner till min hustru. Hon stod i sitt rum i samma skära flanellkofta och i samma ställning, som då hon ville gömma sina papper för mig. Hennes ansikte hade ett undrande, spefullt uttryck. Det syntes, att hon, vid underrättelsen om min återkomst, beslutat sig att hvarken gråta, bedja eller försvara sig liksom dagen förut, utan göra narr af mig, svara mig föraktfullt och gå beslutsamt till väga. Hennes min sade: I så fall, adjö!

"Natalie, jag har icke rest," sade jag, "men det är icke något bedrägeri. Jag har blifvit tokig, gammal, sjuk, en annan människa, — ni får tänka, hvad ni vill... Från mitt forna jag har jag med fasa vändt mig bort, jag föraktar och blygs öfver det, och den nya människa, som födts inom mig sedan i går, tillåter mig icke att resa. Jaga icke bort mig, Natalie!"

Hon såg mig oafvändt in i ögonen, trodde mig, och det glimtade oroligt till i hennes blick. Berusad af hennes närvaro, upphettad af värmen i hennes rum, stammade jag som i yrsel, i det jag sträckte händerna emot henne.

"Jag säger er, — utom er har jag ingen, som står mig nära. Jag har icke ett enda ögonblick upphört att sakna er, och endast min hårdnackade egenkärlek hindrade mig att erkänna det. De flydda dagar, då vi lefde som man och hustru, kunna icke vända tillbaka, och det behöfs icke, men gör mig till er tjänare, tag hela min förmögenhet och ge den åt hvem ni vill. Jag är lugn, Natalie, och jag är nöjd... Jag är lugn..."Efter att länge nyfiket ha stirrat på mig, gaf min hustru plötsligt till ett lätt anskri, brast i gråt och ilade ut i rummet bredvid. Jag gick upp till mig.

En timme senare satt jag redan vid mitt skrifbord och skref på "Järnvägarnas historia", och de nödlidande hindrade mig icke längre att göra det. Nu känner jag ingen oro mera. Hvarken de oordningar jag såg, när jag härom dagen med min hustru och Sobel besökte stugorna i Pestrovo, eller de elaka rykten, som spridas ut, eller de misstag som begås af min omgifning, eller min egen annalkande ålderdom, — ingenting oroar mig. Liksom i ett krig de kringflygande bomberna och kulorna icke hindra soldaterna att prata om sina angelägenheter, äta och stoppa sina strumpor, så hindra icke heller de nödlidande mig att sofva lugnt och ägna mig åt mina enskilda angelägenheter.

Hemma i mitt hus, på min gård och vidt omkring sjuder en verksamhet, som doktor Sobel kallar för en "välgörenhetsorgie"; min hustru kommer ofta in till mig och ser med sin nunnelika min sig oroligt omkring i mina rum, som om hon sökte något ytterligare att ge åt de nödlidande, för att "rättfärdiga sitt lif", och jag ser, att tack vare henne, skall det snart icke återstå något af vår förmögenhet, utan vi skola vara fattiga, men det oroar mig icke, och jag ler gladt emot henne. Från den stunden jag trädde in i de likgiltigas led, har jag själf blifvit likgiltig, och jag har det godt. Hur det sedan skall blifva, vet jag icke.

*